

Porin valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY 2009 -alueiden) suojelutilanteen ja -tarpeen kartoitus

Ohjelmallinen Rakennussuojelu -hanke / Varsinais-Suomen ELY-keskus 31.3.2016 / Kirsti Virkki

TAUSTAA

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Ohjelmallinen rakennussuojelu -hankkeessa pilotoidaan valtakunnallisesti merkittävien rakennusten ohjelmallista rakennussuojelua. Tavoitteena on hoitaa valtion omistamien ja myymien, valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/85) nojalla suojeltujen kohteiden suojelu ajan tasalle ja kehittää ohjelmallisen rakennussuojelun toimintamalleja. Hankkeessa kartoitetaan myös muiden valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristön kohteiden suojelutilannetta. Lisäksi selvitetään rakennussuojeluasioiden keskittämistä joihinkin ELY-keskuksiin. Hanke on ympäristöministeriön rahoittama.

Varsinais-Suomen ja Satakunnan valtakunnallisesti merkittäviä rakennuksia on käyty hankkeen aikana systemaattisesti läpi. Tutkittavat kohderyhmät ovat 1) asetuksella suojellut rakennukset (20 kohdetta) 2) rautatiesopimuksen tarkoittamat kohteet (10 kohdetta) 3) alustava Haagin yleissopimuksen mukainen kansallisesti merkittävän kulttuuriomaisuuden luettelo (37 kohdetta) 4) valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt eli RKY 2009-alueet (265 aluetta).

RKY 2009 -alueet ovat suurin hankkeen tutkittavista kategorioista; alueita on Satakunnassa 82 ja Varsinais-Suomessa 183 kappaletta. Koko maassa alueita on 1473 kpl. Alueet jaettiin paikkatietoa apuna käyttäen maakuntakaavoitetulla alueella sijaitseviin, yleiskaava-alueella sijaitseviin ja asemakaava-alueella sijaitseviin. Ensin käytiin läpi kokonaan maakuntakaavan alueella sijaitsevat alueet ja viimeisenä asemakaavoitetut alueet. Samalla kartoitettiin RKY 2009 -alueiden rakennusinventointien tilannetta sekä kaavan päivittämisen tai suojelun tarvetta.

Malliksi tehtiin kahdesta kunnasta raportti RKY 2009 -alueiden suojelutilanteesta suosituksineen. Mallikunniksi valittiin Uusikaupunki ja Pori. Alueiden kuvaukset ovat otteita RKY 2009 -sivuston kuvausteksteistä. Kaavatiedot ovat netissä olevasta karttapalvelusta. Kaavaotteet eivät ole mittakaavassa. Inventointitiedot on otettu maakuntamuseoiden tietokannoista kesäkuussa 2015. Satakunnan Museon Pakki-tietokannassa kohteiden arvoluokitus on osassa inventoinneista eri sarakkeessa kuin valtaosassa aineistosta, joten tämä saattaa hieman vääristää lopputulosta.

PERIAATTEITA JA OHJEITA RKY -ALUEILLA

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksiin, joista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL).

Kaavoitus

MRL:n 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden käytön kannalta. MRL 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat. Näillä alueilla alueiden käytön on sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen. Kulttuuriympäristöä koskevien alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamien alueiden ja kohteiden osalta on kysymys erityistavoitteista, jotka koskevat myös yleis- ja asemakaavoitusta. Alue- tai kohdekohtaiset oikeusvaikutukset syntyvät maankäyttö- ja rakennuslain

mukaisessa kaavoitusprosessissa eri kaavatasojen sisältövaatimuksiin perustuen taikka joissain tapauksissa rakennussuojelumenettelyssä lakiin rakennusperinnön suojelemisesta (jäljempänä rakennusperintölaki) perustuen.

Kaikilla kaavatasoilla on tärkeää huolehtia siitä, että ratkaisut eivät ole ristiriidassa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ominaisluonteen ja erityispiirteiden kanssa. RKY-alueiden kuvauksissa tuodaan esiin kunkin kohteen valtakunnallisesti merkittävät erityispiirteet, mutta yksityiskohtaisemman kaavoituksen pohjaksi on syytä laatia tarkempi selvitys alueen ominaispiirteistä ja arvoista. Kartalla osoitetut RKY -aluerajaukset on tarkoitettu lähtökohdiksi kaavoitukselle, jonka yhteydessä rajoja täsmennetään ja alueiden analyysiä syvennetään. Yksittäisten rakennusten tai ympäristön osien suojelutavoitteet täsmennetään tapauskohtaisesti. Rakennusten arvoluokitus määritellään rakennusinventointien yhteydessä ja inventoinnit tulee ottaa huomioon kaavoituksen yhteydessä. RKY – alueet sisältävät usein yksittäisiä rakennuksia, jotka ovat seudullisesti tai paikallisesti merkittäviä ja jotka tulee kuntakaavoituksessa huomioida.

Valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöalueita koskevien kaavojen ajantasaisuutta on syytä arvioida aktiivisesti. Kaava on tarpeen uusida vastaamaan alueen kulttuurihistoriallista merkitystä, jos sen vanhentuneisuus vaarantaa alueen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilymistä (MRL 60 § 1 mom.).

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvontaviranomaisen on ilmoitettava aina valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön kohdistuvasta purkuilmoituksesta ja purkamiseen johtavasta rakennuslupahakemuksesta MRA 67 §:n mukaisesti kunnanhallitukselle ja ELY-keskukselle. Valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön kohdistuvaa purkamislupahakemusta käsitellessään rakennusvalvontaviranomaisen on aina varmistuttava siitä, että purkaminen ei merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä (MRL 139 §). Kunnan on ilmoitettava kaikista purkamisluvista ELY-keskukselle MRA 69 §:n mukaisesti.

Asemakaava-alueella rakennuksen purkamiseen tarvitaan aina purkamislupa tai purkamisen sisältävä rakennuslupa. Kun rakennus- tai purkamislupahakemus koskee inventoitua ja arvotettua rakennusta, on lupakäsittelyn yhteydessä tarpeen pyytää maakuntamuseon lausunto. Kaavassa suojellun rakennuksen purkaminen edellyttää poikkeamispäätöstä, muuallakin kuin RKY-alueilla.

Poikkeamistoimivalta on 1.4.2016 alkaen kunnalla. Ennen poikkeamista koskevan asian ratkaisemista kunnan on tarvittaessa pyydettävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, muun valtion viranomaisen ja maakunnan liiton lausunto, jos poikkeaminen koskee merkittävästi niiden toimialaa. Kunnan on kuitenkin pyydettävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto aina, kun poikkeaminen koskee: 1) luonnonsuojelun kannalta merkittävää aluetta; 2) rakennussuojelun kannalta merkittävää kohdetta tai aluetta; tai 3) maakuntakaavassa virkistys-, suojelu- tai liikennealueeksi varattua aluetta. Käytännössä RKY-alueilla saattaa olla tapauskohtaisesti harkiten tarvetta lausunnon pyytämiseen ELY-keskukselta.

Arvoalueilla, kuten RKY 2009-alueilla, suunnittelijalta tulisi edellyttää korkeampaa vaatavuusluokitusta. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 48 § 1 mom mukaan erityisvaatimus-luokka on määritelty seuraavasti: *”Suunnittelutehtävä erittäin vaativaan ympäristöön tai rakennuspaikalle, kuten: kulttuurimaisemaan, keskusta-alueelle, suojeltuun rakennukseen tai miljööseen, historiallisesti, rakennustaiteellisesti tai maisemallisesti merkittävään kohteeseen. Erittäin vaativa toiminnallinen ja arkkitehtoninen tavoitetaso. Korjaamisessa esimerkiksi vaativa restaurointi, käyttötarkoituksen muutos, oleellisesti vaativampaan suuntaan.”*

Rakennusjärjestys

Porin kaupungin rakennusjärjestyksessä mainitaan kohdassa 10§ Rakennuksen sopeutuminen ympäristöön: *"Uudisrakennuksen, lisärakennuksen ja korjausrakentamisen on sovelluttava ympäröivän alueen yleisesti noudatettuun rakennustapaan ja olemassa olevaan rakennuskantaan. Suunnittelussa on otettava huomioon rakennuksen sijoitus, koko, muoto, ulkomateriaalit, värit, valaistus sekä julkisivu-jäsentely. Rakennuspaikan rakennusten tulee muodostaa ympäristö- ja kaupunkikuvaltaan sekä maisemaltaan sopuuhainen kokonaisuus.*

Edellä mainittuihin seikkoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi arvioituilla alueilla ja alueilla, joilla rakennuskanta on muodostunut yhtenäiseksi kuten, 1940- 1950-luvuilla rakennetuilla omakotialueilla sekä muilla rakennuskulttuuriltaan arvokkailla alueilla.

Vanhojen rakennusten korjaustöissä tulee pyrkiä säilyttämään rakennusten alkuperäiset yksityiskohdat ja rakennusosat, kuten ulko-ovet, ikkunat ja porrashuoneiden sisustus. Historiallisesti merkittävien tai rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten muutossuunnitelmista pyydetään museoviranomaisen lausunto."

Kohdassa 30§ Rakennuksen kunnossapito ja korjaaminen sen elinkaaren aikana liittyy ohje: *"Arvorakennukset ja tietyn aikakauden tyypillistä rakennustapaa edustavat rakennukset ja niiden kokonaisuudet on pyrittävä pitämään alkuperäisessä tai tärkeimpien muutosvaiheiden mukaisessa ulkoisessa formaatissa, eikä korjaaminen saa johtaa tyylillisesti alkuperäisestä rakennuksesta poikkeavaan lopputulokseen."*

RKY –alueet ja rakennusperintölaki

Asemakaava-alueilla ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Rakennusperintölakia voidaan käyttää asemakaava-alueella, mikäli kohteella on valtakunnallista merkitystä, asemakaavalla ei saavuteta riittävää suojelua (esimerkiksi sisätilojen arvojen vuoksi) tai jos ilmenee asemakaavatilanteesta johtuvia erityisiä syitä.

Kaavattomilla alueilla on luontevaa suojella rakennuksia rakennusperintölain nojalla. Tarpeen mukaan voidaan harkita kaavattomalla RKY-alueella sijaitsevien rakennusten ottamista vireille rakennusperintölain mukaisena rakennussuojeluasiana. Useat RKY –alueet ovat perinteisiä haja-asutusalueella sijaitsevia kylämiljöitä. Suojelun välineenä rakennusperintölaki on raskas kun kyseessä on tavanomainen perinteinen kylämiljöö lukuisine yksityisessä käytössä olevine rakennuksineen. Tämän tyyppisten RKY -alueiden suojelun tarve on luontevinta huomioida kuntakaavoituksen yhteydessä.

Kirkollisten rakennusten suojelun väline on kirkkolaki. Ennen vuotta 1917 rakennetut kirkolliset rakennukset ovat automaattisesti suojeltuja (Kirkkolaki 14. luku 5 §). Seurakunnan on kuitenkin lain mukaan pyydettävä Museoviraston lausunto suojeltujen lisäksi myös vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otettujen kirkollisten rakennusten olennaisesta muuttamisesta, purkamisesta tai käyttötarkoituksen muuttamisesta.

Haagin yleissopimuksen mukainen kansallisesti merkittävän kulttuuriomaisuuden luettelo

Haagin vuoden 1954 yleissopimus on Unescon alainen humanitaarinen yleissopimus, jonka tavoitteena on kulttuuriomaisuuden suojelu aseellisen selkkauksen sattuessa. Sopimus syntyi toisen maailmansodan jälkeen tilanteessa, jossa merkittävä osa eurooppalaista kulttuuriperintöä oli tuhoutunut suorien ja

epäsuorien hyökkäysten sekä ryöstelyn seurauksena. Sopimuksen lähtökohtana on ajatus, että yksittäisten kansakuntien kulttuuriomaisuuden tuhoutuminen ei ole pelkästään kansallinen menetys, vaan koskee koko ihmiskunnan kulttuuria. Suomi ratifioi yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan vuonna 1994. Haag-luettelo on Museoviraston asiantuntijanäkemyks kansallisesti merkittävästä kulttuuriomaisuudesta. Luettelo on laadittu etupäässä puolustusvoimien ja pelastusviranomaisen kriisin aikaista toimintaa varten. Ohrahankkeessa on tutkittu vain luetteloon sisältyvä rakennettu kulttuuriomaisuus, eikä luetteloa ole vielä raporttia laadittaessa vahvistettu.

Kaupunkiarkeologinen inventointi

Suomessa on parikymmentä kaupunkia, jotka on perustettu ennen 1700-lukua. Niiden lisäksi on kolme autioitunutta kaupunginpaikkaa, josta kaupunki on jossakin vaiheessa joko lakkautettu tai siirretty muualle - Ulvila, Helsingin Vanhakaupunki sekä Lieksan alueella sijainneen Brahean paikka. Näiden kaupunkien isoavihaa (1713-1721) vanhemmat, säilyneet kulttuurikerrokset ovat muinaismuistolain automaattisesti rauhoittamia kiinteitä muinaisjäänneksiä. Muinaisjäänneeseen ei saa kajota ilman lain nojalla annettua lupaa esimerkiksi kaivamalla, peittämällä, vahingoittamalla tai poistamalla sitä, vaikka jäännös sijaitsi omallakin maalla. Rauhoituksen perimmäisenä tarkoituksena on turvata muinaisjäänneeseen liittyvän tiedon säilyminen sekä kaupunkien konkreettinen historiallinen jatkuvuus. Menneisyys on yhteistä kulttuuriperintöämme.

Museovirasto tekee kenttäinventointia vanhimmissa kaupungeissamme ja määrittelee niistä ne alueet, joissa arkeologiset kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti säilyneet. Vuonna 2002 toteutetun Porin inventoinnin tuloksena on rajattu Porin isoavihaa (1713-1721) vanhempi kaupunkialue, jonka säilyneet vanhat maanalaiset kulttuurikerrokset ovat muinaismuistolain rauhoittamia. Kaupungin arkeologisesti mielenkiintoisten kerrostumien säilyneisyys on arvioitu tonttikohtaisesti. Inventoinnin tulosten, suojeltujen rakennusten ja lähitulevaisuuden mahdollisen rakennustoiminnan perusteella pyritään arvioimaan niitä uhkia, joita kulttuurikerroksiin tulee mahdollisesti kohdistumaan. Säilyneet alueet on jaettu kahteen luokkaan: 1. Säilyneisiin, tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoisiin alueisiin ja 2. Todennäköisesti säilyneisiin tai vain osittain tuhoutuneisiin alueisiin.

Inventointi löytyy netistä: www.nba.fi -> kulttuuriympäristö -> Arkeologinen kulttuuriperintö -> Historiallisen ajan kulttuuriperintö -> Kaupungit -> Kaupunkiarkeologia.

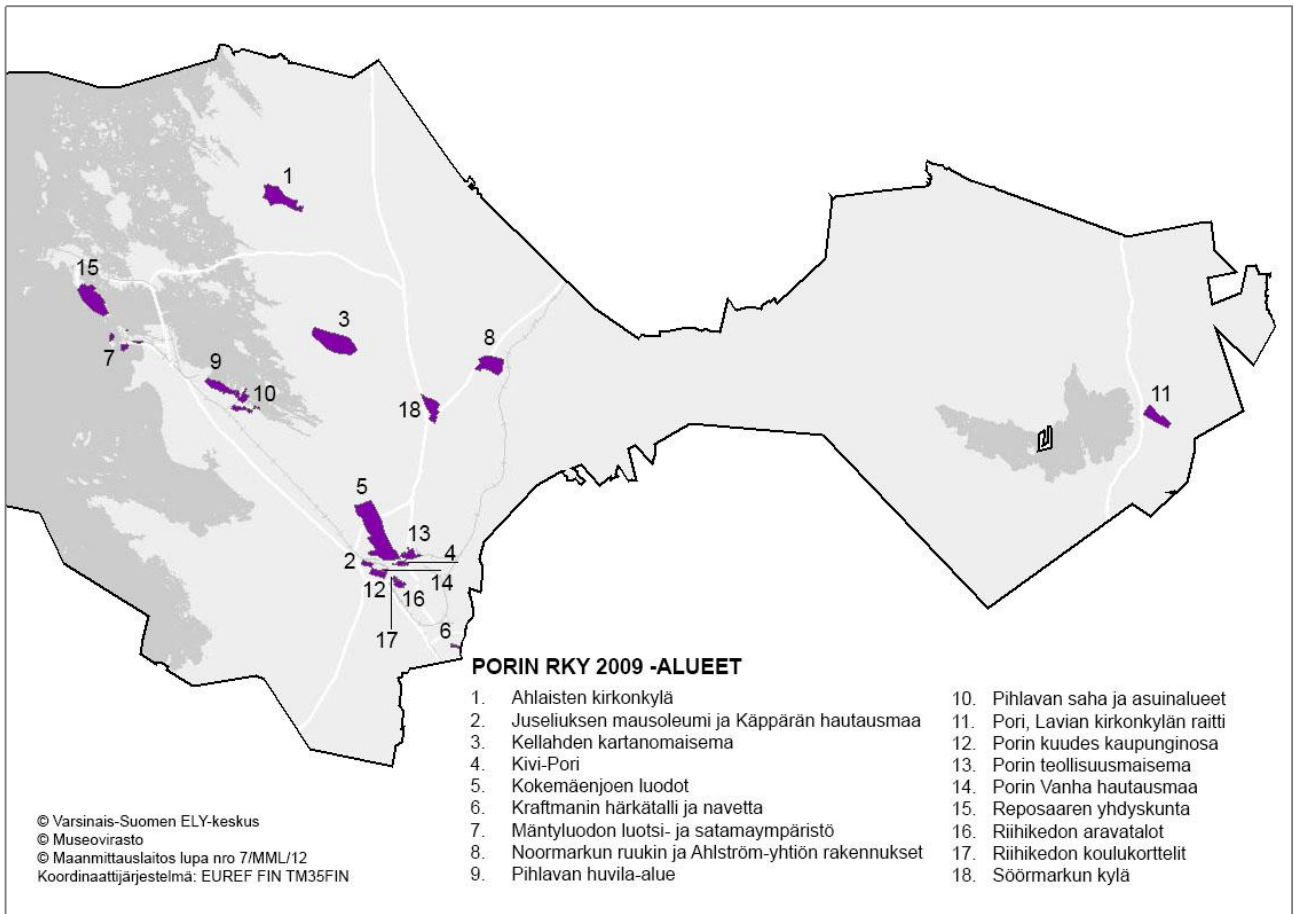

PORI
Tutkimuksellisesti ja suojellisesti mielenkiintoiset alueet

	= 1. luokka
	= 2. luokka
	= tutkimusalueen raja

Museovirasto/RHO/T.Mökkönen 2002

PORIN KAUPUNGIN RKY –ALUEET

Ahlaisten kirkonkylä

Ahlaisten kirkonkylä on yksi parhaiten vanhan rakenteensa säilyttäneitä ja hoidettuja kirkonkyläiä maassa.

Jokivarren harjanteella ja lähellä merenrantaa sijaitseva Ahlaisten kirkonkylän muodostavan Ala- ja Ylikylän asutus on keskittynyt raitin varrelle. Oman alueen muodostaa jokirantaan kasvanut Vaaksholman alue.

Kylän keskuksessa, Alakylässä, teiden risteyksessä on puinen ristikirkko (1796/1908) tapuleineen (1834). Monet kylän rakennuksista ovat 1800-luvulta. Maatilojen tiivis rakennuskanta keskittyy kirkon lisäksi maantien ja sitä risteävien raittien sekä kirkonkylän itäosassa olevan Ylikylään johtavan tien varrelle. Tiiviisti tien varressa sijaitsevat asuin- ja talousrakennukset lauta- ja pensasaitoineen luovat rajattuja ja yhtenäisiä raittinäkymiä.

Kirkonkylään liittyy vene- ja kalasatama sekä Vaaksholma eli Rantakaupunki, jossa on tiheää pienimuotoista asutusta ja tiiviitä raittinäkymiä.

Alakylän itäpuolelle, maantien varteen jäävän Ylikylän asutus muodostaa suurten tilakeskusten vaikutuksesta Alakylää hieman väljemmän raittinäkymän. Ylikylän vanhoja, rakennuskannaltaan merkittäviä taloja ovat mm. Malmgård, Södergård, Larsgård ja pappila, joiden päärakennukset ovat Ahlaisissa aktiivisesti vaikuttaneen rakennusmestari Malénin suunnitelmia.

Historia

Ahlainen oli keskiajalla huittislaisten kalastusalue, johon vanhempi kylänimi, Hvittisbofjärd, viittaa. Yhdessä läheisen Ytterbon kanssa Ahlainen muodosti merkittävän kylän, jossa uuden ajan alkupuolella oli jo 18 taloa. Kylät sijaitsivat tällöin merenlahden rannalla. Asutusta lisäsi ruotsalainen uudisasutus, jota saapui rannikolle 1200- ja 1300-luvulla. Kuningas Kustaa Vaasan ja hänen poikiensa aikana kruunu jakoi palkkioina, eläkkeinä ja korvauksina läänityksiä, jolloin myös Ahlasiin ilmestyivät aateliskartanot.

Reduktion jälkeen muodostettiin suurimmista taloista ratsutiloja, mm. Herrgård ja Uppgård sekä Uutilan ja Härkösen kruunutilat. Ylikylä oli niin ikään 1600-luvulla läänitettynä ja peruutuksen jälkeen muodostettiin Malmgård ja Stengård.

Ahlainen perustettiin Ulvilan emäseurakunnan kappeliksi 1691 ja myöhemmin, 1861, Noormarkun kappeliksi. Omaksi kirkkoherrakunnaksi Ahlainen erotettiin 1893. Ahlainen liitettiin 1972 Porin kaupunkiin ja seurakunta muuttui yhdeksi Porin seurakunnista. Salomon Köyken suunnittelema päätytorniton pitkäkirkko valmistui 1796, jonka runkokuoneeseen liittyivät pitkällä sivuilla eteinen ja sakaristo. Kirkko uusittiin Josef Stenbäckin piirustusten mukaan 1908, jolloin sivuilla olleet rakenteet laajennettiin kirkkokuoneen ristivarsiksi. Tapuli rakennettiin intendenttikonttorissa 1832 laadittujen piirustusten mukaan.

Rakennusmestari Malén suunnitteli 1860-luvulla useita asuinrakennuksia raitin varrelle. Malénin suunnitteleman Malmgårdin säteri- ja ratsutilan päärakennus valmistui 1865 ja sitä laajennettiin 1880- ja 1900-luvulla sekä korotettiin 1923. Karjarakennuksen vanhimmat osat ovat päärakennuksen ikäisiä. Pirttirivi on valmistui 1907. Rakennuksia ympäröi vanha puisto. Malénin suunnittelema Larsgårdin päärakennus valmistui 1860, Pappilan 1865 ja Södergårdin kartanon päärakennus 1862.

Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Ahlaisten kirkonkylä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh1) ja se sijoittuu lisäksi valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (vma).

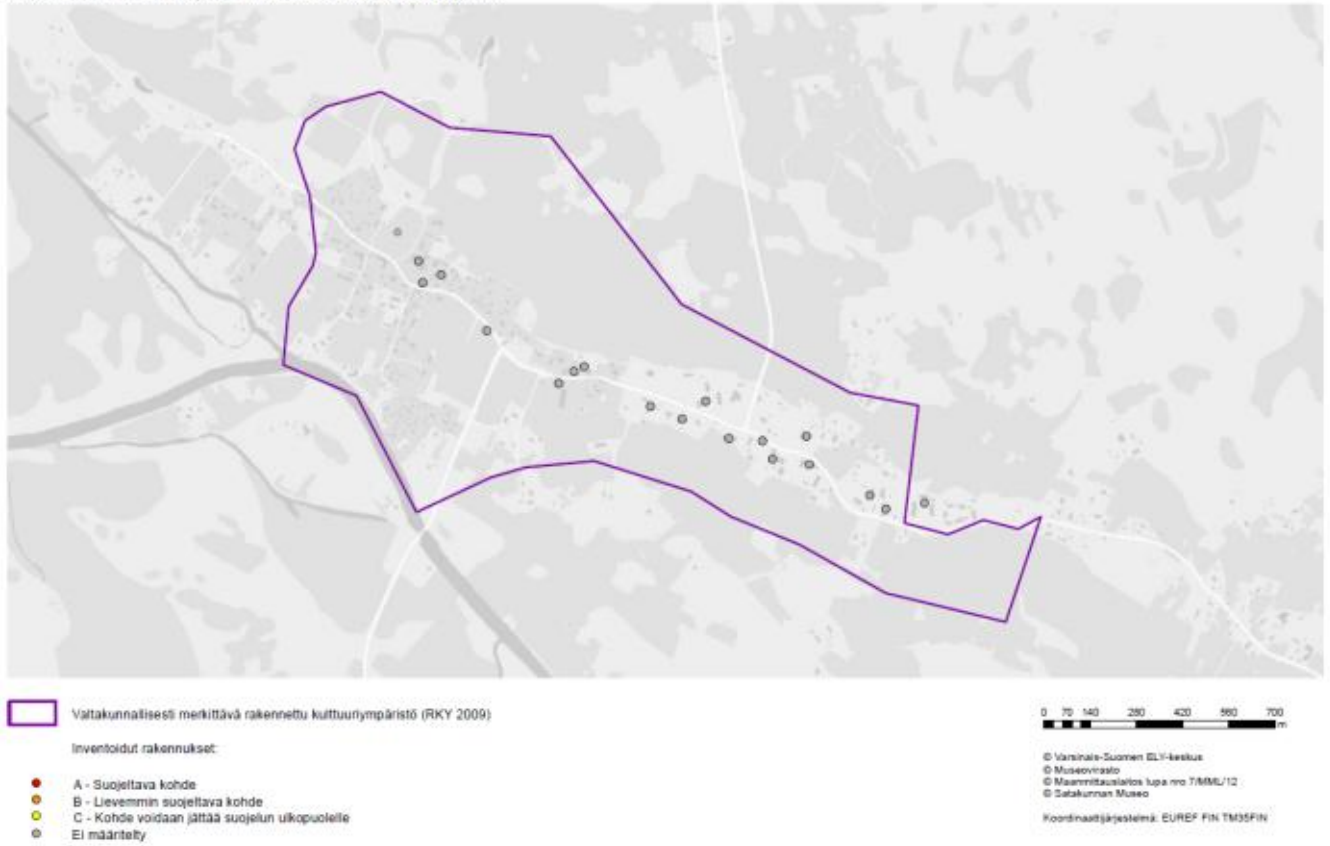
Suosituksset

RKY –alueen kuvauksessa mainitaan erikseen rakennuskannaltaan merkittävimpinä taloina Malmgårdin säteri- ja ratsutila puistoineen, Larsgård, Södergårdin kartano sekä pappila. Kirkko on suojeltu kirkkolailla. Suojelua on käsitelty yleiskaavassa. Mm kirkko, Malmgård ja makasiini, Södergård, Larsgård sekä pappila on osoitettu osayleiskaavassa sr-merkinnällä. (Ajantasakaavayhdistelmässä ei ole sr-kohteita.) Koska alueella ei ole asemakaavaa, osalla kohteista saattaa olla rakennusperintölailla suojelun tarvetta. Suojelun välineenä rakennusperintölaki on kuitenkin raskas kun kyseessä on tavanomainen perinteinen kylämiljöö yksityisessä käytössä olevine rakennuksineen. Yleiskaavassa suojeltujen rakennusten lisäksi alueen muillakin rakennuksilla saattaisi olla suojelun tarvetta, joten yleiskaavaa on tarpeen päivittää. Kyläyleiskaava on alueella mahdollinen kaavamuoto.

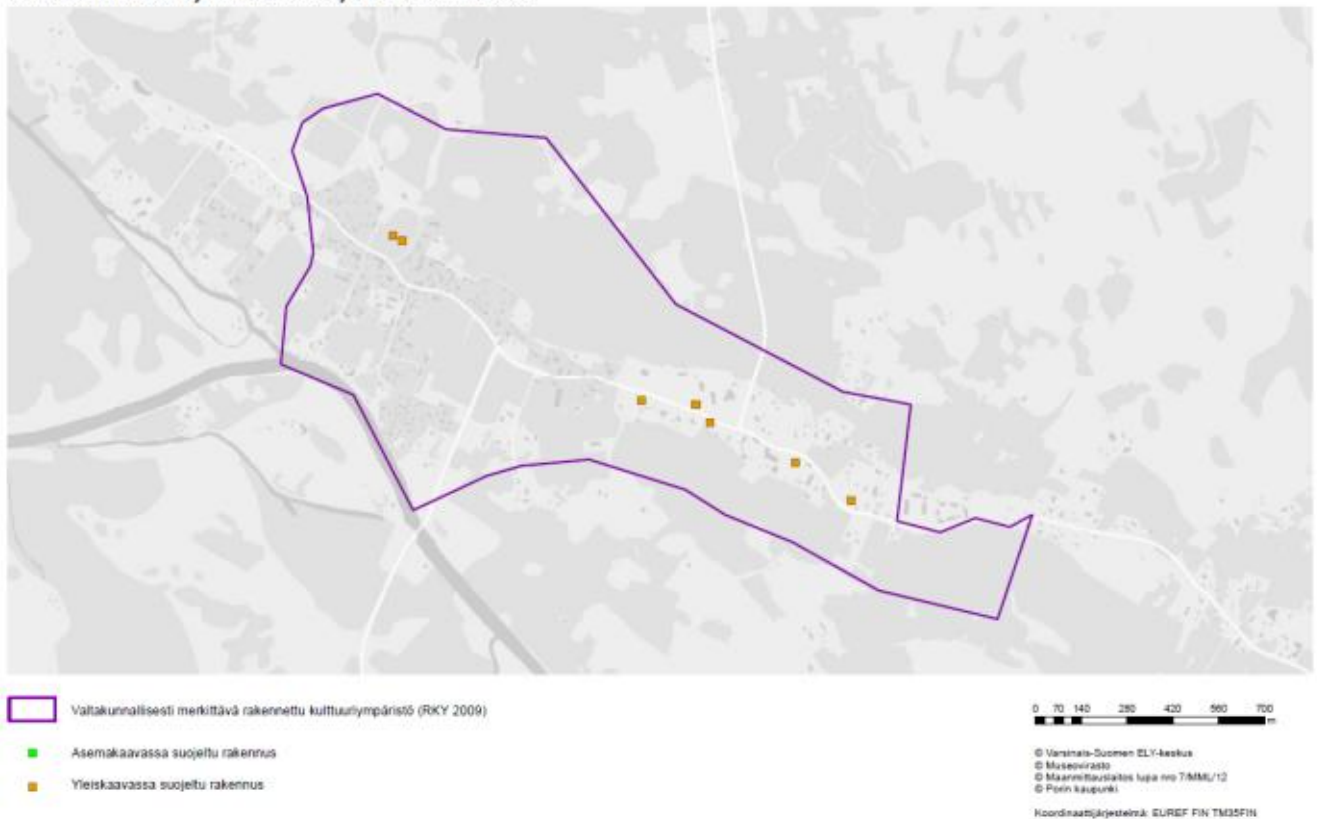
Alueella on rakennusinventoinnin täydentämisen tarve, sillä Pakki-tietokannasta puuttuu kohteiden arvoluokitus. Kaikkia inventointeja ei ole viety Pakki-tietokantaan. Inventointi on tehty vuonna 1992 ja myös sen päivittäminen olisi ajankohtaista. Alueella tehtiin hankkeen yhteydessä paikalla käynti.

Ahlaisten kirkonkylä: Inventoidut rakennukset

Ahlaisten kirkonkylä: kaavasuojellut rakennukset

Juseliuksen mausoleumi ja Käppärän hautausmaa

Kaupunkialueen ulkopuolelle 1881 perustetun suurhautausmaan tunnetuin muistomerkki on Juseliuksen mausoleumi. Hautausmaan vanha siunauskappeli on yksi Suomen ensimmäisiä.

Juseliuksen kahdeksankulmaisen harmaakiviverhoillun hautakappelin keskellä on marmorikaiteen reunustama krypta. Arkkitehti Josef Stenbäckin suunnittelema hautakappeli valmistui 1902. Kappelin seinissä on Akseli Gallen-Kallelan luonnosten mukaan tehdyt freskot Tuonelaan lähtijöitä.

Hautausmaan siunauskappeleistavanhempi valmistui 1891 ja sen on piirtänyt arkkitehti Brynolf Blomqvist. 1960 valmistuneen uuden siunauskappelin on suunnitellut arkkitehti Keijo Valli. Kappelin seinässä on Jussi Vikaisen reliefi Enkeli ja purjeenlaskija.

Historia

1902 valmistuneen hautakappelin rakennutti vuorineuvos F.A. Juselius 11-vuotiaana kuolleen Sigrid tyttärensä muistoksi. Kryptassa oleva Sigrid Juseliuksen marmorisarkofagin on veistänyt kuvanveistäjä Gunnar Finne 1933 järjestetyn suunnittelukilpailun voittaneen arkkitehti Jarl Eklundin ehdotuksen mukaan. Sisätilojen maalauskoristelun tekivät Akseli Gallen-Kallela ja Pekka Halonen. Kosteuden ja tulipalon turmeleamat maalaukset jouduttiin maalaamaan uudelleen 1933-1939. Työn teki Jorma Gallen-Kallelaisänsä luonnosten pohjalta.

Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Juseliuksen mausoleumi ja Käppärän hautausmaa on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh1). Alueen läpi kulkee historiallinen tie (ht).

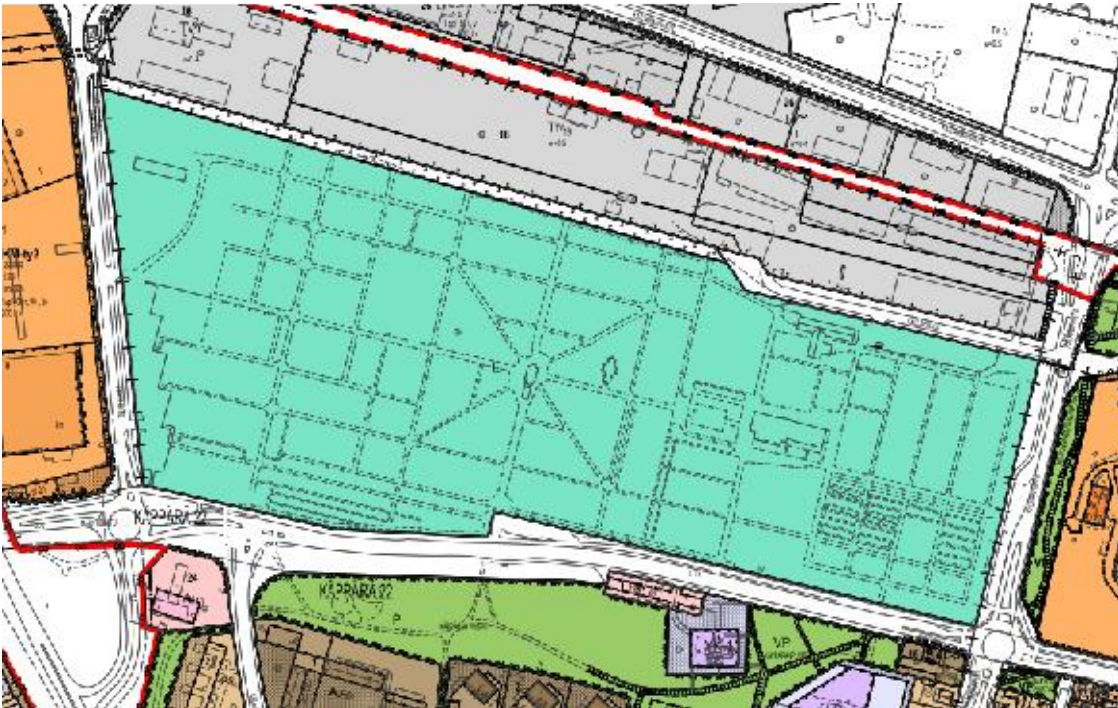
Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa alue on osoitettu hautausmaa-alueeksi (EH), suojelukohteeksi (9) sekä alueeksi, jonka rakennus- tai kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa (s-1). Lisäksi Juselius-mausoleumi ja vanha siunauskappeli on osoitettu suojelukohteiksi (132, 133). Kaavamääräyksen mukaan suojeltavaa rakennusta ei saa purkaa.

Yleiskaavaote

22.1.1948 vahvistetussa asemakaavassa alue on osoitettu hautausmaaksi (E). Suojelua ei ole käsitelty asemakaavassa.

Asemakaavaote

Suositukset

Alueen asemakaava on suojelun näkökulmasta vanhentunut. Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan lain nojalla. Kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta. Vanhempi kappeli ja mausoleumi kuuluvat kirkollisina rakennuksina kirkkolain piiriin ja ovat kirkkolailla suojeltuja ikänsä puolesta.

Uudempi vuonna 1960 valmistunut kappeli kuuluu nykyisin kirkkolain mukaisen lausuntomenettelyn (5 a §) piiriin mutta ei silti ole kirkkolain nojalla suojeltu. Seurakunnan on nykyisin lain mukaan pyydettävä Museoviraston lausunto suojeltujen lisäksi myös vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otettujen kirkollisten rakennusten olennaisesta muuttamisesta, purkamisesta tai käyttötarkoituksen muuttamisesta. Vuonna 1960 valmistuneen kappelin mahdollinen erityislailla suojelu tulee hoitaa kirkkolain kautta. Museovirastolla on oikeus tehdä suojelualoite kirkkohallitukselle. Uudemman kappelin korjaus on valmistunut vuonna 2015.

Juseliuksen mausoleumi ja Käppärän hautausmaa: Inventoidut rakennukset

Juseliuksen mausoleumi ja Käppärän hautausmaa: kaavasuojellut rakennukset

Kellahden kartanomaisema

Kellahden kartanomaisema on säterin ja rusthollin lähekkäin sijaitsevien talouskeskusten ja niiden rakennuskannan, puistojen sekä Kellahdenjoen alavan niittymaiseman muodostama kokonaisuus Satakunnan rannikolla. 1600-luvun läänityksestä juontuvan Kellahden rakennuskanta on muotoutunut nykyasuunsa 1800-luvulla.

Kellahden aatelis- ja talonpoikaistilojen rakennuskantaa ympäröivät puistot. Kartanomaiseman arvoa lisäävät rakennusryhmien välissä kulkeva kaunislinjainen vanhojen lehtipuiden reunustama tie ja Kellahdenjoen alava niittymaisema.

Säterin rakennuskanta sekä puistosommitelma ovat valtionagronomi Henry Gibsonin suunnittelemat 1860-luvulta. Tällöin on rakennettu talousrakennus ja tiilinen karjasuoja sekä lisätty päärakennuksen vanhaan, 1818 valmistuneeseen rakennusrunkoon suurikokoinen kaksikerroksinen poikki pääty. Pääoven altaani on rakennettu 1937.

Säteristä 1600-luvulla erotetun rusthollin eli talonpoikaistilan tiilisen päärakennuksen vuodelta 1864 on piirtänyt Ahlaisten kirkonkylään monia taloja suunnitellut rakennusmestari Malén. Pihapiiriä rajaavat 1700- ja 1800-luvun talousrakennukset ja pirttirivi. Kivinavetta on vuodelta 1858.

Historia

Kellahden (Källfjärd) kylässä, joka sijaitsi kapean merenlahden pohjukassa, oli 1560-luvulla kuusi taloa. Ratsumestari Otto Juhana Grotenhusen sai muiden tilojen lisäksi Kellahden talot palkkioksi sotapalvelusta 1614 ja muodosti niistä säterin. Verovapaus peruutettiin isossa reduktiossa 1680-luvulla, jonka jälkeen Kellahden tila jaettiin säterivapautta nauttivaksi Kellahden Säteriksi ja ratsupalvelua suorittavaksi Kellahden Rustholliksi.

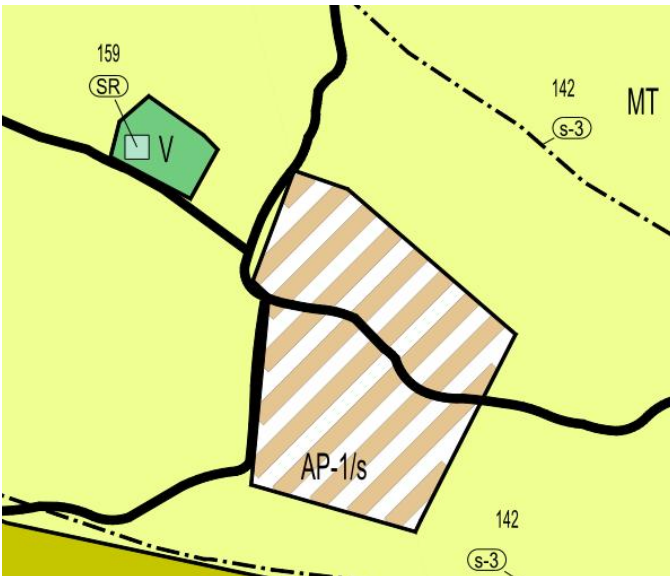
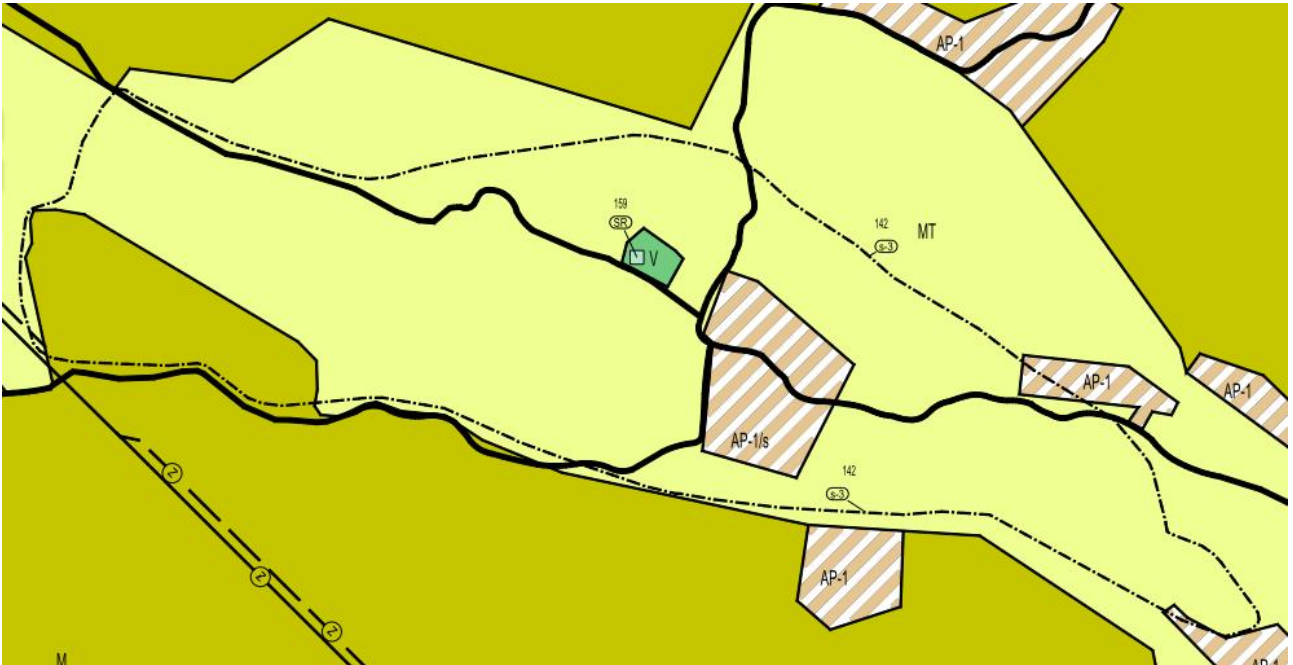
Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Kellahden kartanomaisema on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1).

Maakuntakaavaote

Alueella voimassa oleva oikeusvaikutukseton Pohjois-Porin osayleiskaava on hyväksytty 7.5.2001. Yleiskaavassa ainoastaan Kellahden vanha kansakoulu on osoitettu sr-kohdamerkinnällä. Säterin ja Rusthollin tilojen rakennukset on osoitettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi, jolla ympäristö säilytetään (AP/s).

Yleiskaavaote

Alueella ei ole asemakaavaa.

Suositukset

Koska alueella ei ole asemakaavaa, osalla alueen kohteista saattaisi olla rakennusperintölailla suojelun tarvetta. RKY –alueen kuvauksessa mainitaan erikseen Säterin ja Rusthollin tilat puistoineen. Molempien tilojen rakennuskanta on hyvin säilynyttä. Tilojen etelä- ja itäpuolella on mm entinen muonamiehen asumus, ns Leinon mökki, kyläkauppa sekä muuta vanhaa rakennuskantaa. Alueen muu rakennuskanta sijoittuu tilojen länsipuolelle peltoauekan reunoille, sen molemmin puolin, jääden pääosin puuston suojaan. Ahlaisten entinen kansakoulu sijaitsee Rusthollin luoteispuolella.

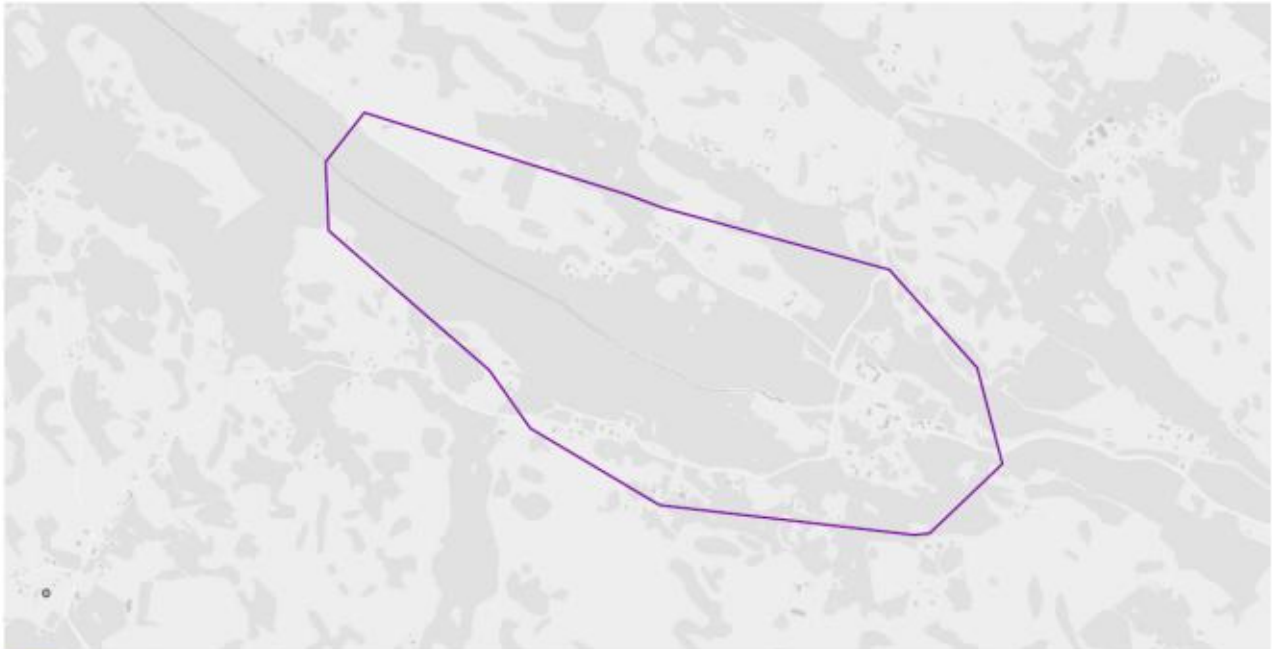
Alueella on inventoinnin tarve, sillä rakennusinventointia ei ole tehty. Myös Säterin ja Rusthollin puutarhojen inventointi on tarpeen. Alueella tehtiin hankkeen yhteydessä paikalla käynti, jonka yhteydessä Säterin ja Rusthollin rakennuskanta valokuvattiin.

Alueella on yleiskaavan päivittämisen tarve, sillä Säterin ja Rusthollin tilojen rakennukset on osoitettu vain AP/s-merkinnällä. Yleiskaavassa on osoitettu vain yksi sr-kohde, Ahlaisten kansakoulu. Koska alueella ei ole asemakaavaa, Säterin ja Rusthollin suojelun tutkimista rakennusperintölain kautta on mahdollista harkita. Suojelun välineenä rakennusperintölaki on kuitenkin raskas kun kyseessä on tavanomainen perinteinen kylämiljöö yksityisessä käytössä olevine rakennuksineen. Säterin ja Rusthollin rakennuksia on korjattu viime vuosina.

Kellahden Rusthollin kuisti.

Kellahden kartanomaisema: Inventoidut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

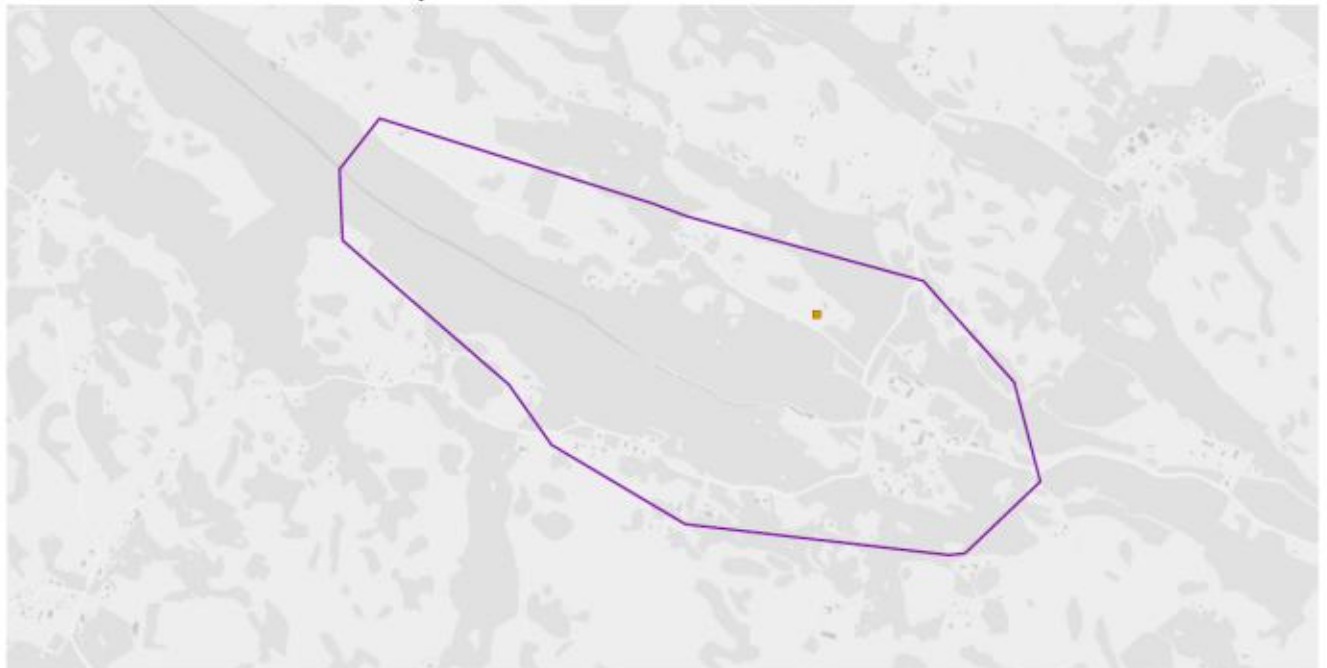
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 87,5 175 350 525 700 875 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Satokunnan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kellahden kartanomaisema: kaavasuojellut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

- Asemakaavassa suojeltu rakennus
- Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 87,5 175 350 525 700 875 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kivi-Pori

Kivi-Porin vuoden 1852 palon jälkeen rakennettujen rantakorttelien kaupunkitalot ja julkiset rakennukset muodostavat yhden edustavimpia vanhoja kivikaupunginosia maassamme.

Kivi-Porin alue Kokemäenjoen etelärannalla muodostaa yhtenäisen, rikaspiirteisen klassistisen ja kertaustyyllisen kokonaisuuden, missä katunäkymät ovat yhtenäisiä, ja missä myös monet pihat ovat säilyttäneet perinteisen asunsa portteineen ja makasiineineen. Alue kattaa pääpiirteissään 1558 perustetun Porin kaupungin vanhimman asutetun osan, jonne sijoittuivat kaupungin ensimmäinen raatihuone, kirkko ja kuninkaankartano.

Julkisia rakennuksia ovat raatihuone, Keski-Porin kirkko, hotelli, tullimakasiini ja teatteri. Muut rakennukset ovat olleet alun perin yksityisiä asuintaloja ja kauppahuoneita; ns. Junneliuksen palatsi on nykyisin kaupungintalo. Suuren osan palon jälkeisen jälleenrakennusvaiheen julkisista ja yksityisistä rakennuksista on suunnitellut kaupunginarkkitehti C.J. von Heideken.

Porin raatihuoneen edessä on puisto, joka liittyy alueen Porin ruutukaavan pääakseliin. Raatihuoneen pääfasadi on suunnattu puistoon ja esplanadikaduille. Raatihuone on perusrakenteeltaan tyypillinen empirekauden julkinen rakennus: se on kaksikerroksinen aumakattoinen tiilirakennus, jonka julkisivuissa on keskirisaliitit ja jonka pohjakerroksen julkisivun pinta on rustikoitu ilmentämään kerroksen kantavaa tehtävää. Toisen kerroksen seinäpinta on rapattu sileäksi, julkisivut maalattu keltaisiksi ja yksityiskohdat valkoisiksi. Raatihuoneen funktiota symboloi katolla oleva vartio- ja kellotorni. Autonomian ajan alkupuolella rakennettu raatihuone on Porin ohella säilynyt Kokkolassa, Kajaanissa, Lappeenrannassa ja Loviisassa.

Kokemäenjoen rannassa sijaitseva Keski-Porin kirkko on ensimmäisiä uusgoottilaisia tiilikirkkoja Suomessa. Päätytornillisessa pitkäkirkossa on kuoripäädyssä ulkoneva sakaristoapsidi. Tiiliseiniä jäsennöivät räystään yläpuolelle kohoavat portaittain kapenevat kontreforit ja suuret suippokaariset ikkunat. Tornin huippu ja ikkunoiden puitteet ja sauvastot ovat valurautaa ja ne on tehty Porin Konepajassa. Kirkkosali on kolmilaivainen. Kimpupilarit kannattavat tilliholveja.

Kirkkopuistossa on Aimo Tukiaisen 1952 tekemä 1939-1944 sotien sankaripatsas, jossa 25 metrin pituiselta graniittijalustalta kohoaa kuusi veistosta. Lisäksi alueella on vuoden 1918 valkoisten sankaripatsas sekä heimosoturien ja Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkit.

Kivi-Porin ja Kokemäenjoen pohjoisrannan teollisuusalueen yhdistää 1926 valmistunut, Jalmari Castrénin suunnittelema ja Constructor Oy:n urakoima rautasilta. Tyypiltään se on harvinainen riippupaarteinen kaideansassilta.

Kivi-Pori kuuluu pääosiltaan Porin kansalliseen kaupunkipuistoon.

Historia

Porin kaupunki perustettiin Kokemäenjoen suulle 1558, kun Ulvila oli jäänyt maankohoamisen vuoksi purjehdusreitit ulottumattomiin. Porin ensimmäiseksi asutettu alue oli ilmeisesti Pärnäistenharju, ja kaupungin ensimmäinen raatihuone sijaitsi harjulla ilmeisesti lähes samalla paikalla kuin nykyinen. Kuninkaankartano sijaitsi nykyisen Keski-Porin kirkon paikalla.

Kaupunki paloi useaan otteeseen. Vuoden 1852 suurpalon jälkeen kaupungista haluttiin tehdä avarampi ja paloturvallisempi. Uuden asemakaavan suunnitteli lääninarkkitehti G.T. Chiewitz. Leveät puistokadut jakoivat kaava-alueen neljään kaupunginosaan ja tonttien välissä oli palokujat. Toreja olivat jo vuoden 1801 asemakaavaan sisältynyt nykyinen Kauppatori sekä Liisantorin. Vanha tori muuttui puistokadun päättäväksi

Raatihuoneen puistoksi. Porin rantakorttelit rakentuivat nopeasti palon jälkeen ja rakennusmateriaalina oli pääasiassa kivi.

Keski-Porin kirkon muuraustyö aloitettiin 1860 kaupunginarkkitehti C.J. von Heidekenin piirustusten mukaan. Kirkkopuistikko syntyi kirkon suunnitteluyhteydessä. Kirkon kiinteän sisustuksen ja teknisesti uudenaikaisen valurautatornin suunnitteli lääninarkkitehti G.T. Chiewitz. Kirkko vihittiin käyttöön 1864. Sisämaalaus tehtiin 1898, ja sen suunnitteli arkkitehti August Krook. Kuori-ikkunoiden lasimaalaukset 1920-luvulta suunnitteli Magnus Enckell. Kirkon mittava restaurointityö valmistui joulukuksi 1996 (arkkit.toimisto Laiho-Raunio-Pulkinen).

Arkkitehti C.L. Engel signeerasi raatihuoneen piirustukset 1831, mutta rakentaminen aloitettiin vasta vuosikymmenen lopulla. Raatihuone vihittiin käyttöön 1841. Rakennus vaurioitui 1852 palossa, mutta korjattiin. Arkkitehti J.E. Stenbergin suunnittelema kivinen kellotorni valmistui vasta 1891. Sisätiloissa tehtiin uudelleenjärjestelyjä 1892. Raatihuone korjattiin vuosien 1980 ja 1991 välillä.

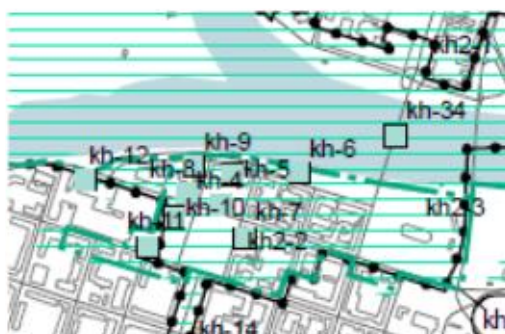
Nykyinen kaupungintalo, ns. Junneliuksen palatsi, valmistui 1895 (A. Krook). Porin teatteri rakennettiin 1883-1884 (J.E. Stenberg, sisustus C. Grabow). Muutama vuosi myöhemmin rakennusta jatkettiin Stenbergin suunnittelema galleriaosalla.

Raatihuoneen ja joen välissä sijaitseva pakkahuone valmistui 1858 kaupunginarkkitehti C.J. von Heidekenin suunnittelema. Rakennusta laajennettiin 1896 (G. Nyström) ja peruskorjattiin 1977-1981 Porin Taidemuseon käyttöön (K. Gullichsen). Museota laajennettiin 1999 (K. Gullichsen). Jokirannassa sijaitseva puinen rantamakasiini valmistui 1896 (G. Nyström).

Hotelli Otavan rakennus valmistui 1857 kaupunginarkkitehti C.J. von Heidekenin suunnitelmin kaksikerroksisena. Rakennusta korotettiin arkkitehti J.E. Stenbergin suunnitelmin 1891, jolloin se sai uusrenessanssiasunsa. Kaarlo Bergbomin perustama Suomalainen Teatteri esiintyi ensimmäisen kerran Hotelli Otavan yläsalissa 1872.

Kaavatilanne

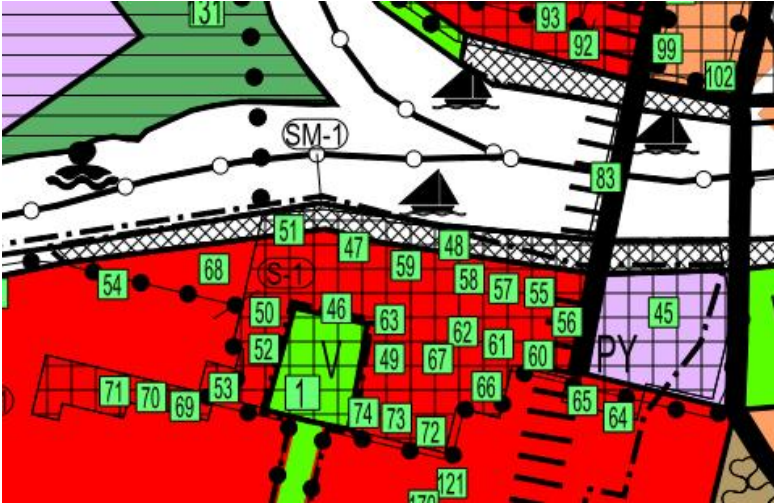
Maakuntakaavassa Kivi-Pori on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1) ja se sijoittuu keskustatoimintojen alueelle (C1). Yksittäisinä kh-kohteina on osoitettu Porin silta, Keski-Porin kirkko, raatihuone, pakkahuone, rantamakasiini, kaupungintalo, Heinen kaupunkitalo (Hallituskatu 9-Teatterikatu 3), Klubitalo (Eteläranta 10), Porin teatteri ja hotelli Otava.

Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Kivi-Porin alue on osoitettu keskustatoimintojen alueeksi (C), puistoksi (V) ja alueeksi, jonka rakennus- tai kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa (s-1). Yksittäisinä suojelukohteina on osoitettu Keski-Porin kirkko, Porin raatihuone, Pakkahuone, Rantamakasiini, Kaupungintalo, Heinen kaupunkitalo, Klubitalo, Porin teatteri, Hotelli Otava, Eteläranta 2, Yrjönkatu 1, Etelärantakatu 4 – Antinkatu 2, Etelärantakatu 6 – Antinkatu 1, Etelärantakatu 8 –

Raatihuoneenkatu 2, Hallituskatu 1 – Yrjönkatu 3, Hallituskatu 3 – Antinkatu 4, Hallituskatu 5 – Antinkatu 3, Hallituskatu 7 – Raatihuoneenkatu 4, Hallituskatu 2, Hallituskatu 4, Hallituskatu 8 – Antinkatu 6, Hallituskatu 10, Valtakatu 20, Valtakatu 22, Porin lyseo, Valtakatu 9 – Antinkatu 7, Valtakatu 11 ent. Suomen Pankki, Valtakatu 11 Raatihuoneenkatu 8, ent. posti ja Porinsilta. Kaavamääräyksen mukaan suojeltavaa rakennusta ei saa purkaa.

Yleiskaavaote

Valtaosalla aluetta on voimassa asemakaava, joka on tullut lainvoimaiseksi 1.10.1996. Teatterin ja Otavan osalta asemakaava on tullut lainvoimaiseksi 17.1.2014. Valtakatu 20-22 puutalojen korttelin asemakaava tullut lainvoimaiseksi 1.6.2011 ja kirkon korttelin asemakaava 23.3.1972. Lyseon korttelin asemakaava on tullut lainvoimaiseksi 17.9.1983. Kirkkoa vastapäätä olevan korttelin asemakaavat ovat tulleet lainvoimaiseksi 29.8.1997 ja 9.8.1988. Suurin osa alueesta on osoitettu asuin-, liike-, ja toimistorakennusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään (AL/s) tai hallinto- ja virastorakennusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään (YH/s). Kirkko on suojeltu kirkkolailaja myös asemakaavassa kh-merkinnällä. Kivi-Porin alueella on 48 asemakaavassa suojeltua rakennusta (sr) sekä suojeltu Porinsilta (ss). Myös puistoja ja ulkoalueiden rakenteita on huomioitu asemakaavassa. Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumääräyksiä:

sr-37 (2014)

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö -ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus -ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Rakennusta muuttavista korjaus -ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto

sr-20 (2011)

Kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksessa suoritettavien muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy.

sr-30 (2011)

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas suojeltu rakennus.

Maankäyttö ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa.

Rakennukseen tehtävien muutos -ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-6 (1997)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus.

Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

sr-13 (1996)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuslain 135 §:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen tai vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa.

sr-14 (1996)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuslain 135 §:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä rakennuksen kadunpuoleisissa osissa saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen tai vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Rakennuksen pihanpuoleisissa osissa tehtävien korjaus- tai muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti tai historiallisesti merkittävä luonne säilyy.

sr-15 (1996)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuslain 135 §:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- tai muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkirakenteen kannalta merkittävä luonne säilyy.

sr-4 (1988)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee tarvittaessa varata museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen.

srII (1983)

Rakennustaiteellisesti arvokas tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden taiteellista tai historiallista arvoa.

kh (1972)

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten rakennusala. Rakennusalaalla olevat rakennukset on pyrittävä kaikin keinoin säilyttämään. Rakennuksissa saa suorittaa vain sellaisia korjaus-, muutos- tai laajennustöitä, jotka eivät tarvele julkisivujen kulttuurihistoriallista arvoa. Rakennustoimenpiteistä, jotka edellyttävät luvan myöntämistä on ennen suunnittelutyön alkua, mikäli mahdollista sekä luvan käsittelyvaiheessa pyydettyä muinaistieteellisen toimikunnan lausunto. Purkamisesta on tehtävä maistraatille kirjallinen ilmoitus, purkamiseen ei saa ryhtyä ennen kuin kolme kuukautta on kulunut ilmoituksen jättämisestä ellei maistraatti tätä ennen ole suostunut toimenpiteeseen. Tonttien katusivuilla olevat aidat ja portit on säilytettävä ennallaan tai jos niitä joudutaan korjaamaan, on toimenpiteiden luonteeltaan oltava entisöiviä.

Suosituks

Osalla rakennuksista on rakennusperintölailla suojelun tarve sisätilojen arvojen vuoksi. Sisätiloja ei pystytä riittävästi asemakaavalla suojelemaan. Alueen asemakaavoissa ei ole sisätilojen suojelua koskevia kaavamääräyksiä ja asemakaavat ovat joiltain osin vanhentuneet suojelun näkökulmasta arvottamisen kriteerien muutoksen myötä. Porin raatihuone on hankkeen yhteydessä otettu vireille rakennussuojeluasiana Haag –inventoinnin kohteiden tutkimisen yhteydessä sisätilojen arvojen vuoksi.

Junneliuksen palatsia on korjattu entistään ja kiinteää sisustusta on säilynyt. Hotelli Otavan uunit on purettu vuonna 1938 kahta lukuun ottamatta keskuslämmityksen myötä. Kiinteä sisustus on säilynyt ja rakennusta on korjattu 2000-luvulla antikvaarisin periaattein. Porin kaupungin omistama rakennus on toimistokäytössä. Teatteria korjataan parhaillaan kesällä-syksyllä 2015. Junneliuksen palatsin, hotelli Otavan ja teatterin sisätilojen suojelulle saattaa olla tarvetta.

Aluekuvauksessa mainittujen rakennusten lisäksi Satakunnan Museo on nostanut esiin ns. Rosenlewin talon suojelukysymyksen tutkimisen tarpeen. Porin kaupunki on myynyt Etelärannan ja Antinkadun kulmauksessa sijaitsevan rakennuksen keväällä 2015. Rakennus on entinen Rosenlewin pääkonttori vuodelta 1854 ja sitä on laajennettu vuonna 1960. Satakunnan museo on esittänyt rakennushistoriallisen selvityksen laatimista myynnin yhteydessä ja katsonut että myös laajennusosa on arvokas oman aikakautensa edustaja. Rakennuksen uusrenessanssiosan kadunpuoleinen ulkoasu on suojeltu (sr-14) asemakaavassa, joka on saanut lainvoiman 1.10.1996. Rakennuksen sisätilojen arvojen vuoksi on tarpeen harkita suojelun tutkimista rakennusperintölain kautta.

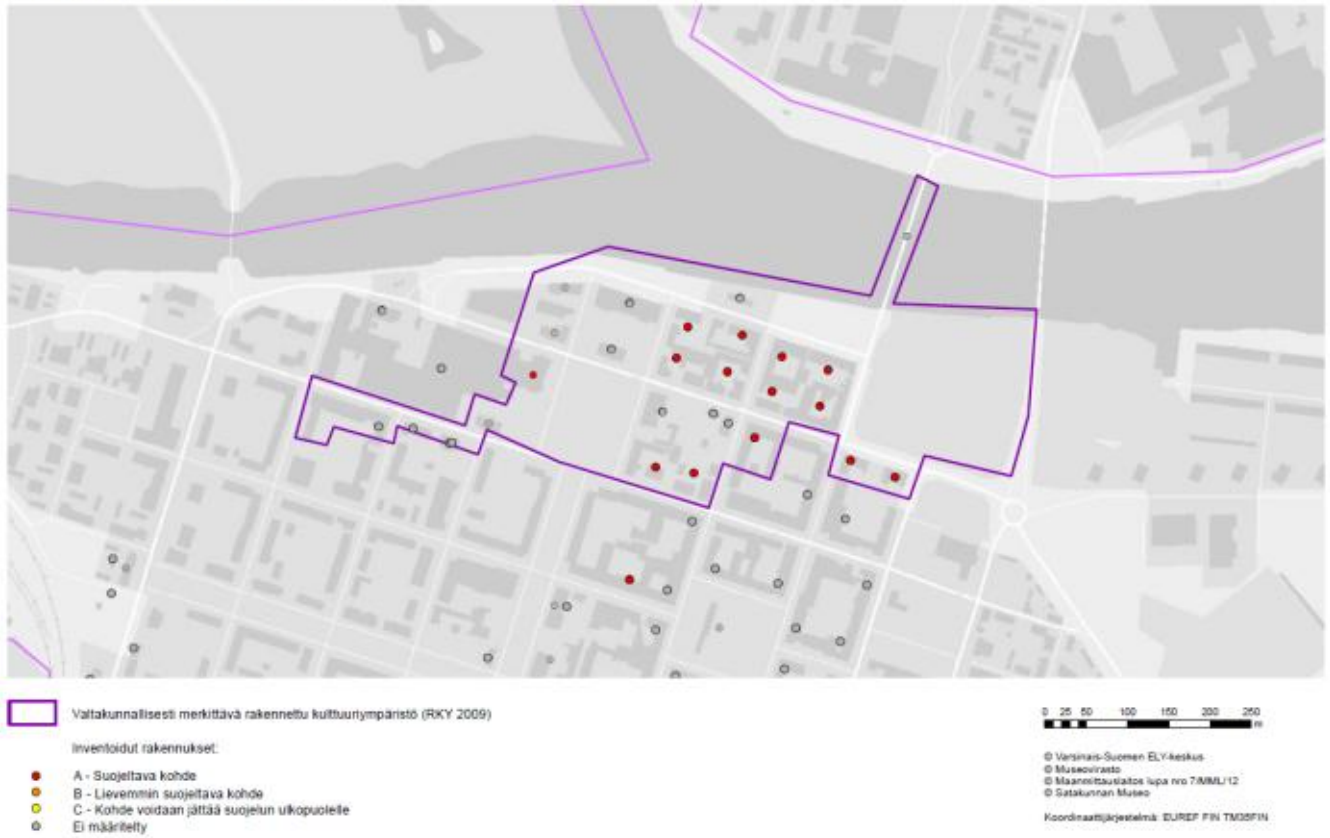
Myös ns. Suomalaisen Klubin rakennus (Eteläranta 10) on mainittu Satakunnan rakennusperintö – inventoinnin maakunnallisesti arvokkaana kohteena. Asemakaavassa suojellussa rakennuksessa on säilynyt 1920-luvun sisätiloja.

Alueen rakennusinventoiteja on tehty 1980-luvun lopulta asti ja ne ovat osittain vanhentuneet. Osasta kohteista puuttuu arvoluokitus. Kaikkia vanhoja inventointeja ei ole viety Pakki- tietokantaan. Inventoinneissa on päivittämisen ja täydentämisen tarvetta. Alueella tehtiin hankkeen yhteydessä paikalla käynti.

Kivi-Porin alue on kaupungin arvokkaimpia rakennettuja miljöitä ja sillä on myös merkitystä markkinointinäkökulmasta kaupungin imagoitekijänä. Alueen arvon säilymiseksi ja tiedon välittymiseksi oikeista korjaustavoista on hyvä laatia rakentamistapaohjeet, sisältäen myös sisätiloja tai julkisivujen väritystä koskevia ohjeita. Esimerkiksi Helsingin rakennusvalvonnassa on laadittu ns. värikaava <http://www.hel.fi/static/rakvv/varikaava/index.htm>

Kivi-Pori: Inventoidut rakennukset

Kivi-Pori: kaavasuojellut rakennukset

Kokemäenjoen luodot

Kokemäenjoen suuhaarojen väliset luodot muodostavat monipuolisen virkistys- ja vapaa-ajan alueen teollisuusmaiseman ja Kivi-Porin välittömässä tuntumassa. Kirjurinluoto on varhainen kaupunki- ja kansanpuisto Kuopion Väinölänniemen, Oulun Hupisaarten ja Helsingin kansanpuistojen tapaan. Puisto liittyy kiinteästi teollistuvien kaupunkien kasvuun, jonka tuottamia ongelmia pyrittiin lievittämään puistoilla ja erilaisilla vuokrapalstoilla ja -tonteilla.

Porin keskustan tuntumassa oleva Kokemäenjoen suistoalue muodostuu useista luodoista ja niitä erottavista juopa -päätteisistä jokihaaroista. Rakennuskanta on keskittynyt Kirjurinluodolle, Hevosluodon kaakkoiskärkeen ja Huvilajuopan varrelle, muu alueen ollessa puistoa tai avointa niittyä.

Lähinnä Porin Puuvillan teollisuuslaitoksia oleva Kirjurinluoto on muotoutunut kaupunkipuistoksi 1800-luvun lopulla. Kesäravintola on valmistunut 1910 rakennusmestari Arthur Fagerholmin piirustuksin. Nykyisin aluetta leimaavat erilaiset vuosituhannen vaihteeseen liittyvät toiminnallisen puiston rakenteet, mm. kaupunginpuutarha, kesäkahvilat, kesäteatteri, leikkikentät, pienoisgolf-rata, uimaranta ja esiintymislavat.

Hanhiluodon ja Kvistinluodon erottavan Huvilajuopa-nimisen kapean suuhaaran molemmille rannoille on rakentunut pitkäksi nauhaksi huvila- ja vapaa-ajanasuntoryhdyskunta, jonka rakennuskanta on pääosin 1900-luvun alkupuolelta. Osin rakennuskanta on uudistunut.

Läntisimmän luodon, Hevosluodon, kaakkoiskärkeen on palstoitettu 1946 siirtolapuutarha-alue, joka käsittää lähes sata siirtolapuutarhamökkiä puutarhoineen.

Luodot ovat osa Porin kansallista kaupunkipuistoa.

Historia

Kokemäenjoen suistoalueen luodot syntyivät vähitellen maannousun ja Kokemäenjoen yhteisvaikutuksesta. Vielä uuden ajan alkupuolella luodot olivat Porin lahden muodostavaa merenpohjaa.

Kirjurinluoto oli 1800-luvun lopulla ulkomaille vietävän puutavaran varastoalue. Puistosuunnitelma laadittiin 1891 ja rakennustyöt saatiin päätökseen 1897. Porin Anniskeluyhtiö rakennutti saarelle 1910 jugendtyylisen kesäravintolan. Lisäksi Kirjurinluodolla oli uimalaitos, joka purettiin 1900-luvun keskivaiheella veden laadun heikennyttyä. Nykyisin Kirjurinluoto on tunnettu vuosittaisista Jazzjuhlista, joista ensimmäinen järjestettiin 1966.

Huvilajuopan huvilaryhdyskunta syntyi 1900-luvun alkupuolella kun kaupunki vuokrasi vanhoilta niittypalstoilta maa-aloja "suviasunnon" rakentamista varten. Vuokraajien enemmistö oli teollisuustyöväestöä. Kesäasutusta jatkoi 1946 perustettu siirtolapuutarha.

Kaavatilanne

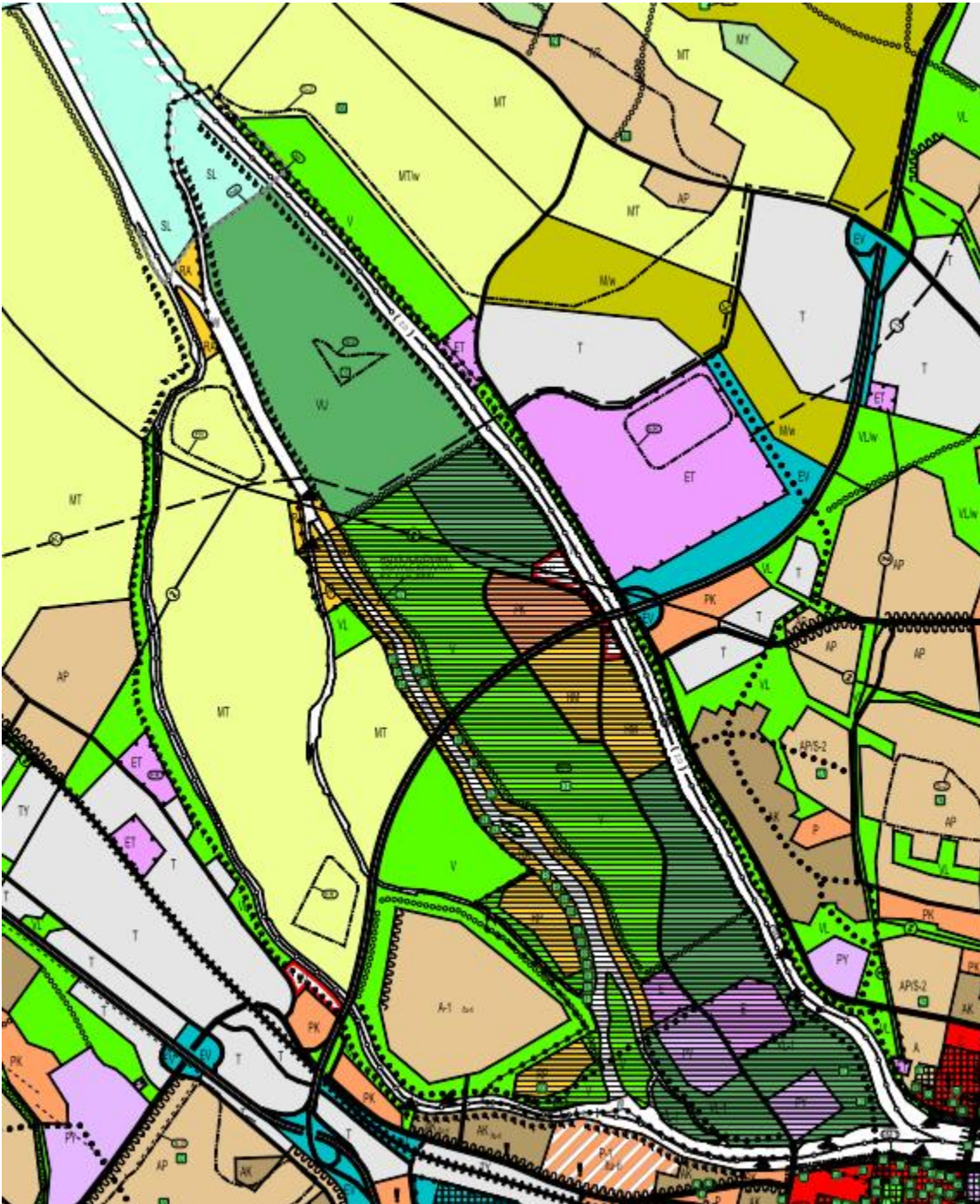
Maakuntakaavassa Kokemäenjoen luotojen alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993). Alueen pohjoisosa on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 2), hieman RKY 2009 -aluetta laajemmalla rajauksella.

Maakuntakaavaote

Huvilajuovan alueella on voimassa Huvilajuovan osayleiskaava, joka on hyväksytty 12.6.2000. 10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Kokemäenjoen luotojen alue on osoitettu maisemallisesti arvokkaaksi alueeksi. Alueelle on osoitettu VU-, VL-, VL-1-, PY-, E-, RM-, RA- ja PK-alueita. Yksittäisinä suojelukohteina on osoitettu Kirjurinluodon kahvila, Kvistiluodontie 1, Kvistiluodontie 2, Kvistiluodontie 3, Kvistiluodontie 4, Kvistiluodontie 5, Kvistiluodontie 7, Kvistiluodontie 8, Kvistiluodontie 10, Kvistiluodontie 12, Kvistiluodontie 13, Kvistiluodontie 15, Kvistiluodontie 26, Kvistiluodontie 28, Kvistiluodontie 49, Kvistiluodontie 50, Kvistiluodontie 51, Hanhiluodontie 47, Hanhiluodontie 52, Hanhiluodontie 55, Hanhiluodontie 63, Hanhiluodontie 64-6. Kaavamääräyksen mukaan suojeltavaa rakennusta ei saa purkaa.

Yleiskaavaote

Ainoastaan alueen eteläisin osa on asemakaavoitettu. Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 3.3.1998, 6.7.1990, 9.7.1991, 10.4.2003 ja 14.10.2015. Asemakaavassa alueelle on osoitettu virkistysaluetta ja puistoa, sekä mm yleisten rakennusten korttelialuetta (Y-4), erityistoimintojen korttelialuetta (E-10, E-4), ryhmäpuutarha- ja palstaviljelyaluetta ja kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialuetta (YY-1). Asemakaavassa suojelukohteeksi on osoitettu yksi rakennus (sr-13).

Ote asemakaavayhdistelmästä

Suosituksat

Suojelu on huomioitu pääsääntöisesti yleiskaavan tasolla, tosin yksi A-luokan kohde sekä lukuisia B-luokan kohteita on ilman yleiskaavan suojelumerkintää. Suurella osalla aluetta ei ole asemakaavaa. Kirjurinluodon eteläosassa on vireillä asemakaavan päivittäminen.

Yleiskaavassa rakennuspaikoille on osoitettu nykyisten vanhojen rakennusten kerrosalaa enemmän rakennusoikeutta, mikä aiheuttaa paineita ilman suojelumerkintää olevan vanhan rakennuskannan uusimiselle. Alueella on vaatimatonta osin huonokuntoista vanhaa rakennuskantaa. Alueen alavuus puolestaan asettaa omat haasteensa uudisrakentamisen sopeuttamista ympäristöön. Korvaavana rakentamisena ei ole myönnetty lupia ympärivuotiselle vakitukselle asumiselle. Korvaava rakentaminen poikkeaa vanhasta rakennuskannasta perustamiskorkeutensa ja kokonsa puolesta. Kaavan tavoitteet eivät kuitenkaan ole toteutuneet huvilajuovan miljöön säilymisen osalta, joten kaavan täsmentämisen tarvetta on edelleen. Alueen arvon säilyminen on vaarassa ympäristöön sopimattoman uudisrakentamisen vuoksi. Alueelle on myös tarpeen laatia mallipiirustuksia uuden rakennuksen sovittamisesta vanhan tilalle sekä pihan ja talousrakennusten käsittelystä. Uudisrakentamisen sopeutuminen ympäristöönsä on ratkaistavissa luontevimmin jakamalla rakennusoikeus useampaan rakennukseen, mikä on alueelle vanhastaan tyypillinen ratkaisu. Jos alue ei olisi ennestään rakennettu, ei sinne voitaisi osoittaa uudisrakentamista. Työpajan järjestämistä ratkaisujen löytämiseksi on esitetty hankkeen yhteydessä.

Osayleiskaavatyön yhteydessä on tehty vanhan rakennuskannan kartoitus. Rakennusinventoinnit on koottu vuosina 2012-2013, mutta ne ovat vanhempia. Nykytilanteen kartoitus olisi myös tarpeen.

Rakennusinventoinneissa osasta alueen kohteista puuttuu arvoluokitus, mutta luokittelemattomat kohteet ovat uudempia tai jo purettuja.

Kokemäenjoen luodot: Inventoidut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

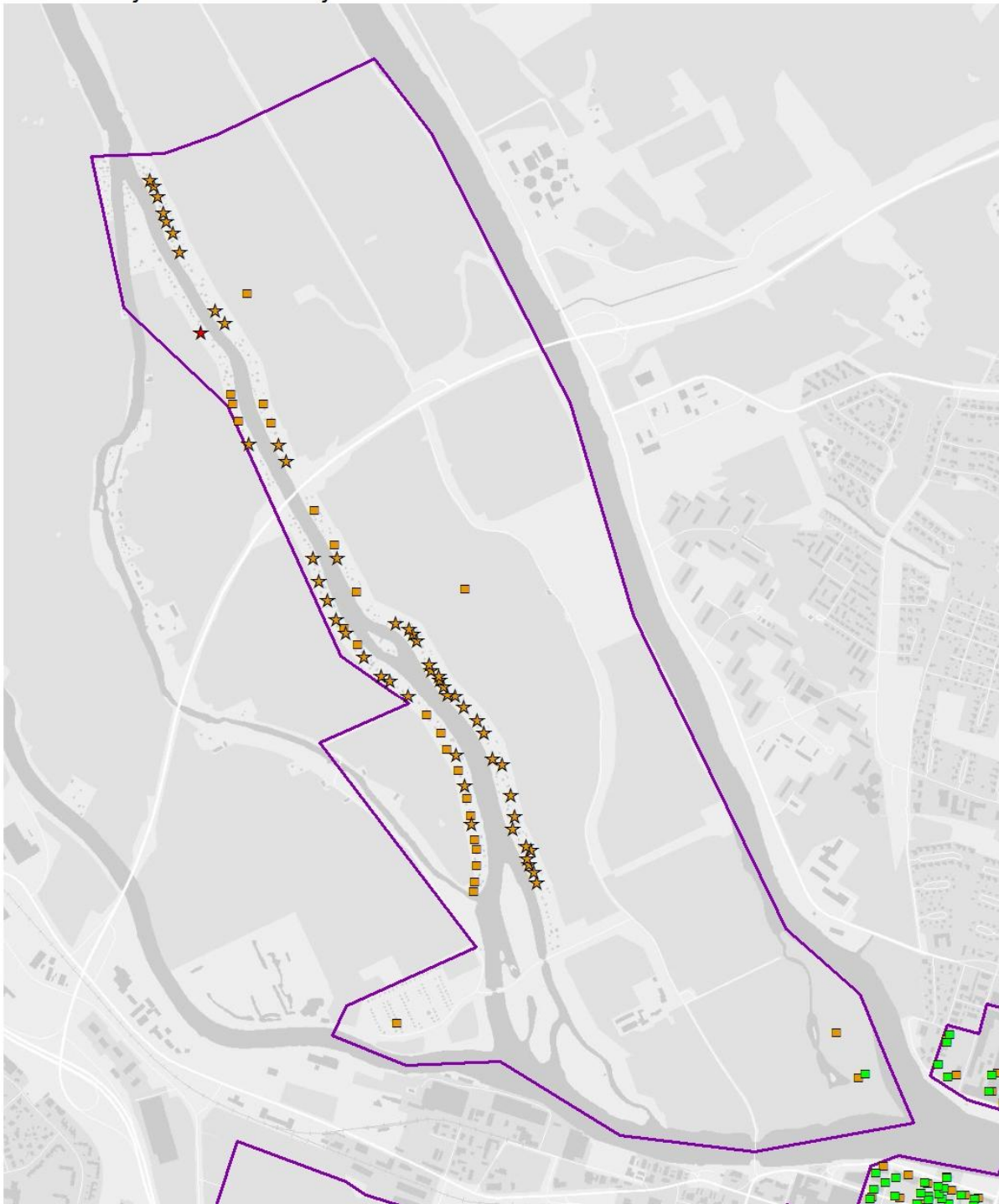
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 87,5 175 350 525 700 875
m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MMU/12
© Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kokemäenjoen luodot: suojelun tarve

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
- Asemakaavassa suojeltu rakennus
- Yleiskaavassa suojeltu rakennus
- ★ A - Suojeltava kohde ilman yleiskaavan suojelumerkintää
- ★ B- Lievemmin suojeltava kohde ilman yleiskaavan suojelumerkintää

0 85 170 340 510 680 850 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
 © Satakunnan Museo
 © Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM 35FIN

Kraftmanin härkätalli ja navetta

Kokemäenjoen varrelle professori Johan Kraftmanin Koiviston entisen kuninkaankartanon talouspihaan rakennuttamat navetta ja härkätalli ovat hyödyn aikakauden huomattavat rakennusmuistomerkit.

Karjarakennuksissa oli toteutettu aikakauden uudenaikaisimmat karjanhoidon periaatteita ja rakenteellisia ratkaisuja. Tiiviiseen ryhmään sijoitetut karjarakennukset on muurattu harmaakivestä. Päärakennusta ei Koivistolla ole, vaan se on yhteinen Harmaalinnan kanssa. Vanha kartanoalue on 1980- ja 1990-luvulla syntyneen pientaloasutuksen saartama ja osin hävittäjä. Talouspihasta johtaa jalopuukujanne jokirantaan.

Historia

Porin triviaalikoulun rehtorina toiminut Johan Kraftman (1713-1791) oli maamme ensimmäisiä maatalousopin opettajia ja maatalouskirjailijoita. Käytännön maataloutta Kraftman harjoitti ja kehitti 1744 hankkimallaan Koiviston ratsutilalla. Maatalouden kehittäminen näkyi mm. torppien perustamisena, Lattomeren suon kuivauksena, omenapuiden istuttamisena ja uusissa talousrakennuksissa.

Kraftman suunnitteli Koivistoon rakennettut kiviset härkätallit ja -navetat itse. Hän on kirjoittanut laajan selostuksen navettarakennuksen rakenteista ja toiminnallisista ratkaisuista ruotsalaiseen taloustieteen aikakauskirjaan 1784.

Kustaa Vaasa perusti 1557 Ulvilaan Kokemäenjoen varrelle Koivisto nimiseen mäkeen kuninkaankartanon, joka sijaitsi vastapäätä Ulvilan keskiaikaista kaupunkia. Kaupunki ja kartano sijaitsivat tällöin merenlahden ja Kokemäenjoen yhtymäkohdassa.

Kuninkaankartano läänitettiin mm. kuningatar Gunilla Bjelkelle, valtaneuvos Juho Kustaanpoika Kurjelle sekä Porin kreiville Kustaa Kaarlenpoika Hornille. 1681 latokartanon läänitys peruutettiin ja kartanosta muodostettiin Koivisto niminen ratsutila. 1744 omistajaksi tuli Johan Kraftman. Tila jaettiin 1910 kolmeen osaan, joista yksi on Harmaalinna. Rakennukset ovat Porin kaupungin omistuksessa. Talvella 1999 palanut, tuolloin juuri kunnostettu härkätalli on rakennettu uudelleen 2000.

Kaavatilanne

Kraftmanin härkätalli ja navetta on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on nykyistä rajausta laajempi.

Maakuntakaavaote

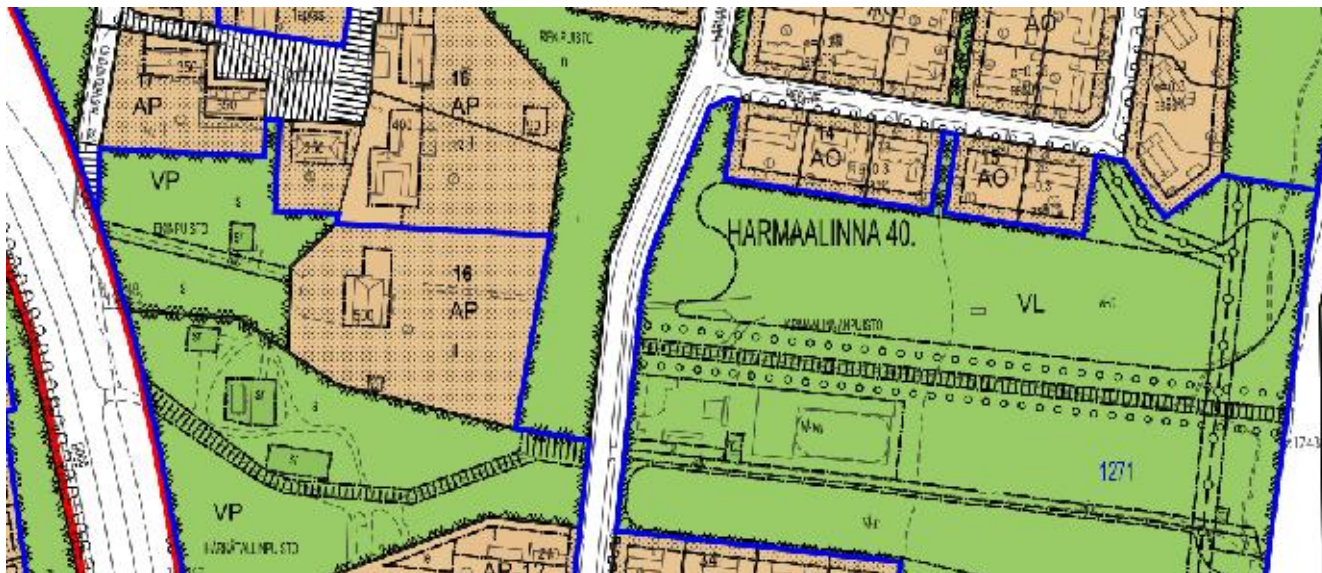
10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Kraftmanin härkätalli ja navetta on osoitettu alueeksi, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa (s-1) sekä alueeksi, jolla saattaa sijaita muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä (SM-2). Rakennukset sijoittuvat lähivirkistysalueelle (VL). Yksittäisinä suojelukohteina on osoitettu Puinen viljamakasiini,

Tiilimakasiini sekä Kraftmanin härkätallit, navetta ja konnankellari. Kaavamääräyksen mukaan suojeltavaa rakennusta ei saa purkaa.

Yleiskaavaote

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 27.4.1989 ja 2.4.1998. Asemakaavassa alueelle on osoitettu lähivirkistysaluetta (VL), puistoa (VP) ja asuinpienalojen korttelialuetta (AP). Osa puistoa on osoitettu suojeltavana alueena (s). Suojeltavina rakennuksina (sr) on osoitettu viljamakasiini, tiilimakasiini ja Kraftmanin härkätallit.

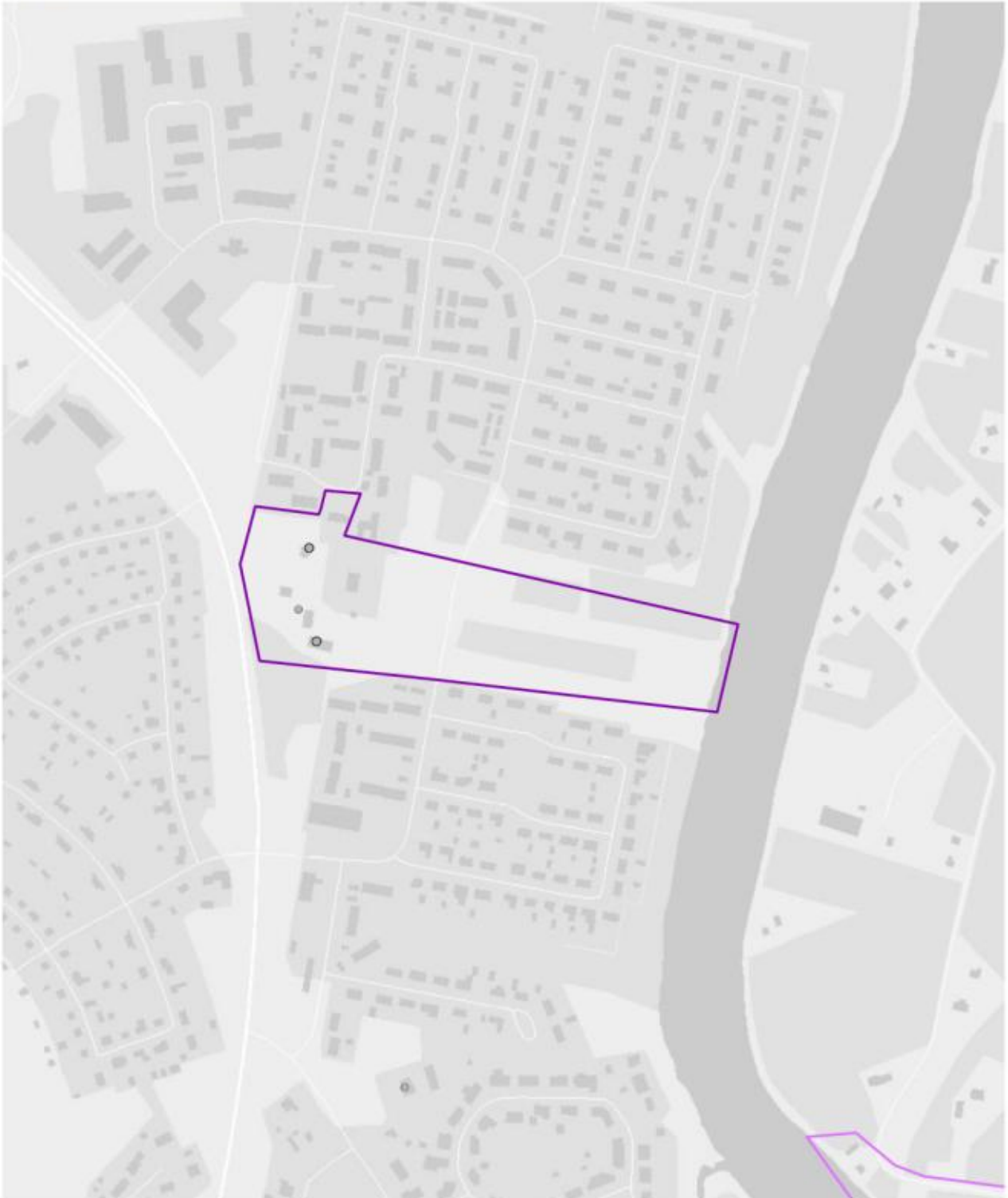
Asemakaavaote

Suosituksukset

Suojelua on käsitelty asemakaavassa, joskaan sr-kaavamerkintään ei sisälly kaavamääräystä. Alueeseen sisältyvää pehtoorin taloa ja 1930-luvun päärakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa. Kiinteistön, jolla vanhat talousrakennukset sijaitsevat, omistaa Porin kaupunki, asuinrakennukset ovat yksityisessä omistuksessa. Rakennusten suojelun ensisijainen väline asemakaava-alueella on kaavasuojaus, joten pehtoorin talon ja päärakennuksen mahdollinen suojelun tarve sekä sr-kaavamääräyksen täydentäminen on luontevinta hoitaa asemakaavaa päivittämällä.

Rakennusinventointi on vuodelta 1991 ja kohteista puuttuu arvoluokitus, joten Inventoinneissa on ainakin niiden osalta päivittämisen tarvetta. Etenkin pehtoorin talosta on niukat inventointitiedot. Päärakennusta ei ole inventoitu.

Kraftmanin härkätalli ja navetta: Inventoidut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 25 50 100 150 200 250 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MMU/12
 © Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kraftmanin härkätalli ja navetta: kaavasuojellut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 25 50 100 150 200 250
m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Lavian kirkonkylän raitti

Lavian kirkonkylässä lehtipuiden reunustama raitti, joka kulkee Lavijärvestä nousevien rantapeltojen yläreunalla järven suuntaisesti, on säilyttänyt hyvin vanhan raittirakenteensa.

Raitin varrella on länsitornillisen, tasavartisen ristikirkon (1823) ja pappilan (1870-luku) lisäksi rakennuskannaltaan hyvin säilyneitä maatiloja, pitäjän virkamiessäätyläisten taloja sekä raitin varren tonttien takana joukko mäkitupalaisten asuntoja mm. Konimäen ja Kaivopuiston mäkitupalaisalueet. Yksittäisistä rakennuksista voidaan mainita lainajyvämäkasiini, Rankosen, Yli-Antilan, Roikan ja Markkulan tilakeskukset ja talot. Kirkonkylässä on myös Katajiston plikkojen mökit, Ala-Pekkanen luhti ja entinen Forsvikin kuparitakomo. Viime vuosikymmeninä rakennettu kevyen liikenteen väylä on toteutettu korotettuna jalkakäytävänä niin, ettei raitin rakenne ole rikkoutunut.

Historia

Lavian seudun pysyvä asuttaminen alkoi myöhäiskeskiajalla. Karkun pitäjään kuuluneessa Lavian kylässä oli 1560-luvulla kahdeksan taloa. Kylä muodosti tällöin ainoan kyläasutuksen Karhijärven ympäristössä. Ensimmäiset asukkaat olivat todennäköisesti Karkusta. Tiivis ryhmäkylä rakentui Karhijärven, Naarasen ja Lavijärven väliselle maakannakselle.

Lavia kuului ensin Sastamalan kirkkopitäjään ja myöhemmin 1639 perustettuun Mouhijärven seurakuntaan. Kappeliseurakunnaksi Lavia muodostettiin 1823. Lavian kirkko valmistui 1823. Alustavat piirustukset teki rakennusmestarina toiminut Juho Köykkä. Lopulliset, Carlo Bassin allekirjoittamat, piirustukset laadittiin Intendentinkonttorissa. Tornin ulkoasu muuttui 1800-luvun lopullakorjaustöissä. Suunnitelman laati arkkitehti Helge Rancken.

Kaavatilanne

Lavian kirkonkylän raitti on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on nykyistä rajausta hieman laajempi.

Maakuntakaavaote

Alueella ei ole yleiskaavaa.

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 4.6.1970, 12.5.1972, 17.7.1981, 16.6.1989, 10.7.2004, 14.11.2005, 30.10.2006 ja 3.1.2007. Alueelle on asumisen lisäksi osoitettu mm liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta (K-1), kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialuetta (YK/s), hautausmaa (EH1/s, EH/s-1) ja maatalousaluetta (M) sekä viheralueita. Uudemmissa asemakaavoissa RKY –alue on huomioitu yleismääräyksissä.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumääräyksiä:

sr-1 (2004)

KULTTUURIHISTORIALLININ, RAKENNUSHISTORIALLININ JA MAISEMALLISIN PERUSTEIN SUOJELTAVA RAKENNUS, RAKENNUSRYHMÄ TAI RAKENNELMA. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että alueen arvokasta rakennuskantaa ei saa purkaa. Korjaus- ja muutostyöt on toteutettava rakennusten alkuperäistä rakennustapaa, materiaaleja ja väritystä noudattaen. Merkinnällä on osoitettu ne rakennukset, jotka on osoitettu arvokkaiksi kaavatyön pohjaksi laaditussa rakennusinventoinnissa. Rakennuskulttuurityö Kivikenkä /Pauliina Tiusanen 2001

sr-1 (2006)

Kulttuurihistoriallinen, rakennushistoriallinen ja/tai maisemallinen perustein suojeltava rakennus rakennusryhmä tai rakennelma. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että alueen arvokasta rakennuskantaa ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien muutos- ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-2 (2006)

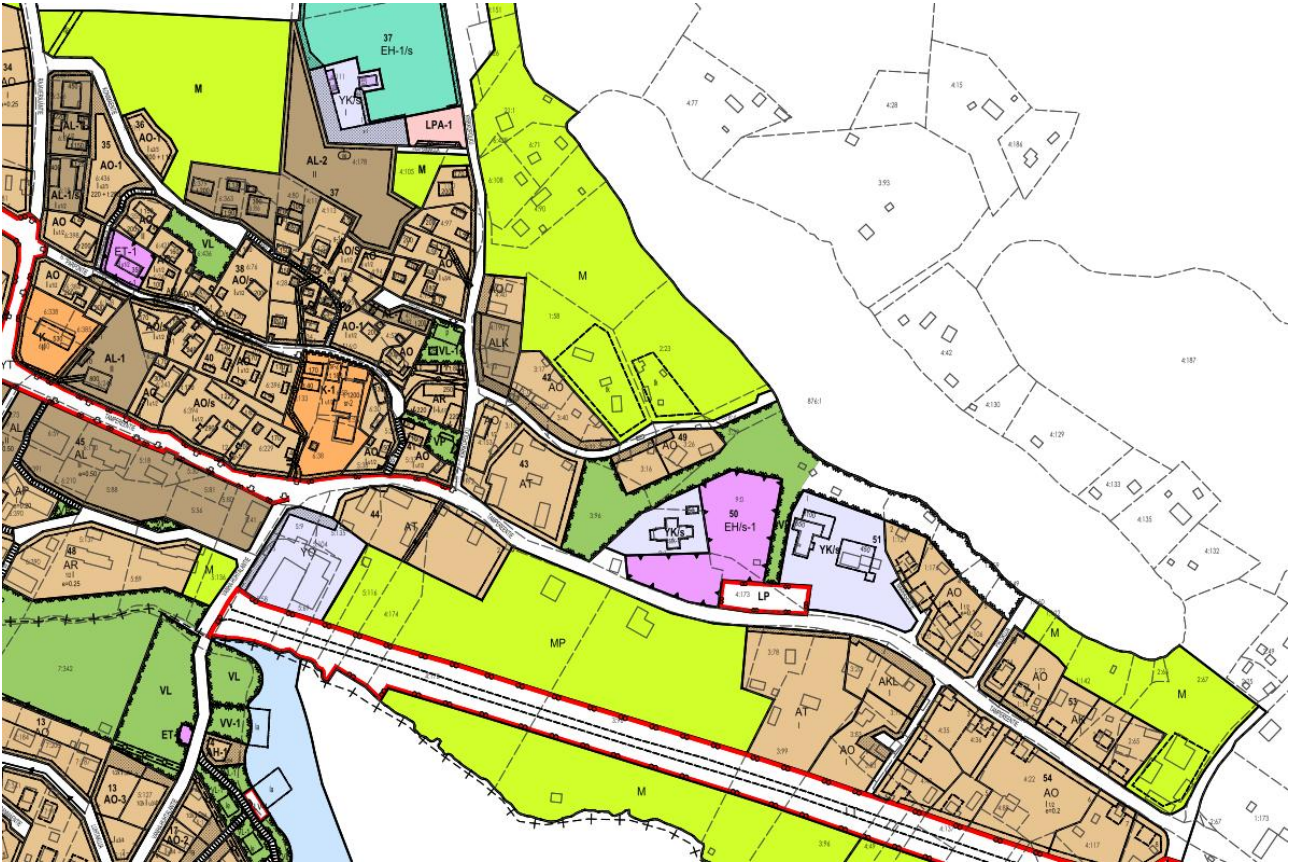
Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas rakennus, rakennusryhmä tai rakennelma, jonka säilyminen on suotavaa. Rakennukseen tehtävien muutos- ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr (2007)

Suojeltava rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävä muutos- ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä on Museovirastolle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

srk-1 (2007)

Kirkkolain 14 luvun 5 § nojalla suojeltu kirkollinen rakennus. Korjaus- ja muutostöistä on pyydettävä Museoviraston lausunto.

Ote asemakaavayhdistelmästä

Suosituksset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Suojelua on käsitelty vain pienessä osassa alueen asemakaavoista. Alueen asemakaava on kuitenkin pääosin vanhentunut suojelun näkökulmasta, joten alueella on kaavan päivittämisen tarvetta. Inventoinneissa yksi A-luokkaan arvoitettu kohde sekä yksi B-luokkaan arvoitettu kohde ovat ilman asemakaavan suojelumerkintää. Kaavan päivittämisen yhteydessä suojelun tarvetta on mahdollista tutkia. Alueella on lisäksi yleiskaavan laatimisen tarve. Yleiskaavan laatiminen on tulossa vireille.

Alueen inventoinnit on tehty Konimäen asemakaavan yhteydessä vuonna 2001 ja ne kattavat vain pienen osan alueesta. Osalla aluetta ei ole tehty rakennusinventointeja, joten alueella on inventoinnin täydentämistarvetta ja sen myötä suojelun tarvetta saattaa olla useammallakin rakennuksella kuin mitä nykyisissä asemakaavoissa on huomioitu. RKY –aluekuvauksessa mainitaan yksittäisistä rakennuksista kirkko, pappila, lainajyvämakasiini sekä Rankosen, Yli-Antilan, Roikan ja Markkulan tilakeskukset ja talot, Katajiston plikkojen mökit, Ala-Pekkanen luhti ja entinen Forsvikin kuparitakomo. Inventoitujen kohteiden nimistä ei voida päätellä mitkä em. kohteista on suojeltu asemakaavassa, kirkkoa lukuun ottamatta. Markkulan tilan vanhalle päärakennukselle on myönnetty purkamislupa.

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan kirkkolain nojalla. Kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaitteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta.

Lavian kirkko on suojeltu kirkkolailla. Vuonna 1938 valmistunut siunauskappeli kuuluu nykyisin kirkkolain mukaisen lausuntomenettelyn (5 a §) piiriin mutta ei silti ole kirkkolain nojalla suojeltu. Seurakunnan on nykyisin lain mukaan pyydettävä Museoviraston lausunto suojeltujen lisäksi myös vähintään 50 vuotta sitten käyttöön otettujen kirkollisten rakennusten olennaisesta muuttamisesta, purkamisesta tai käyttötarkoituksen muuttamisesta. Siunauskappelin mahdollinen erityislailla suojelu tulee hoitaa kirkkolain kautta. Museovirastolla on oikeus tehdä suojelualoite kirkkohallitukselle.

Lavian kirkonkylän raitti: Inventoidut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

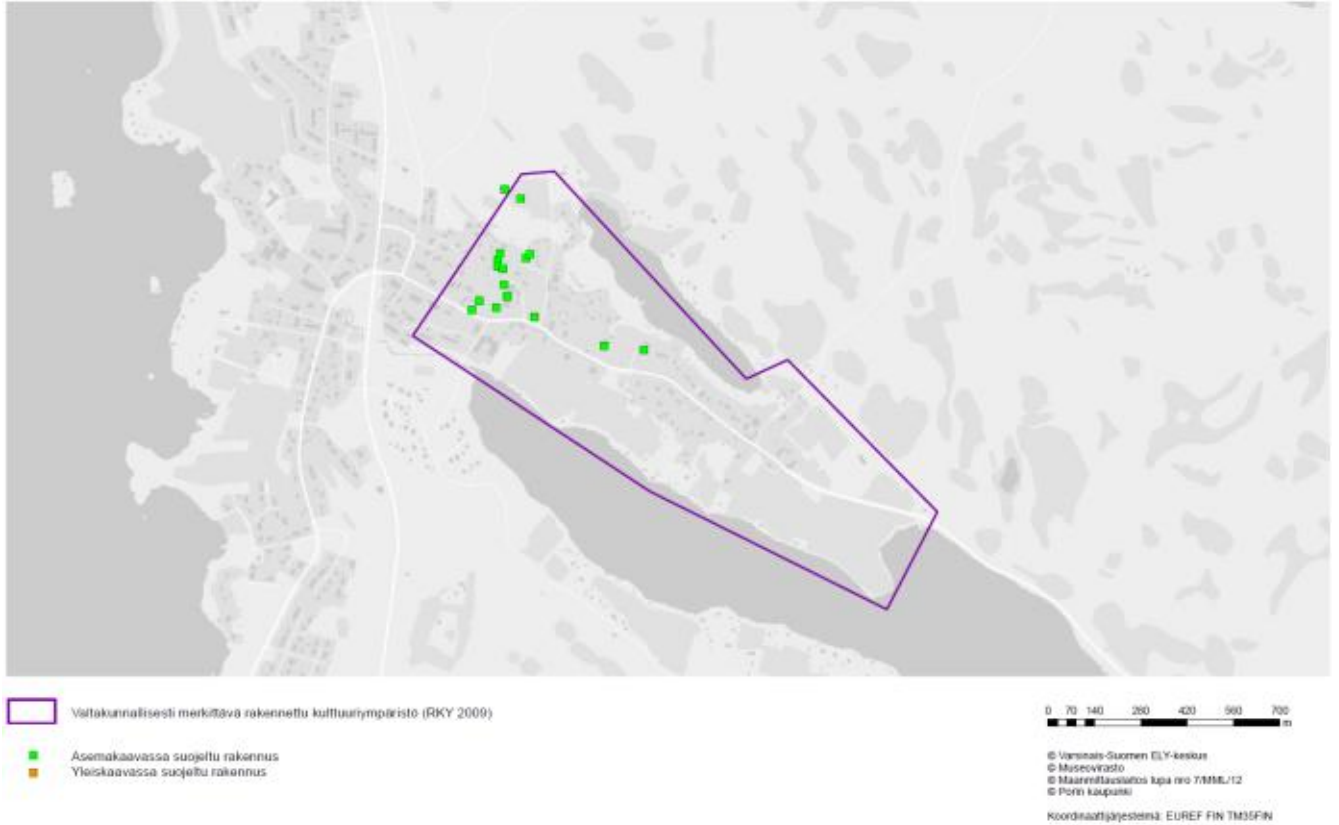
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- F1 määriteltä

0 70 140 280 420 560 700 m

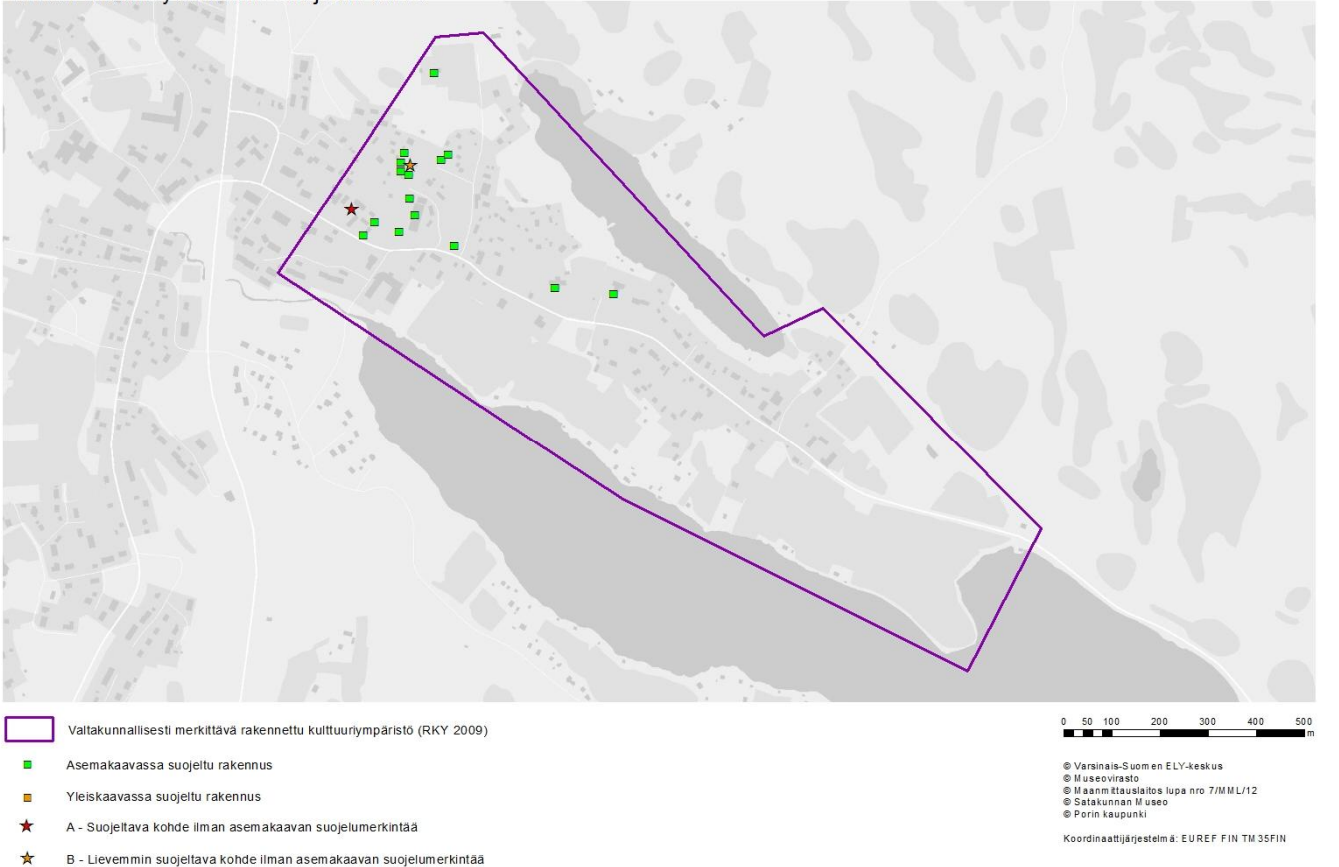
© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos loppu nro 718MML/12
© Seurakunnan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM2011

Lavian kirkonkylän raitti: kaavasuojellut rakennukset

Lavian kirkonkylän raitti: suojelun tarve

Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö

Mäntyluodon satama on monipuolinen satamahistoriaan ja merenkulkuun liittyvä ympäristö yhdessä viereisen Reposaaren kanssa.

Porin satamien, Mäntyluodon ja Reposaaren, edustalla sijaitseva Kallon saari on historiallisesti merkittävä luotsipaikka. Kallossa olevat merenkulun turvalaitteet sekä luotsiasemat muodostavat ajallisesti monikerroksisen, suhteellisen tiiviin ja hyvin säilyneen rakennuskokonaisuuden. Vilkaassa satamamiljöössä olevat rakennukset ovat säilyttäneet yhteytensä alkuperäiseen toimintaympäristöönsä.

Kallon majakka koostuu rautaisesta 9,3 metriä korkeasta graniittijalustalle perustetusta loistotornista ja siinä kiinni olevasta puurakennuksesta (1885/1903). Tornissa on kaksi edelleen toimivaa valolaitetta, joista toinen on majakan alkuperäinen diopterinen valolaitte. Majakan vieressä on vanha sumumerkinantoasema (1906). Konesuojana ja koneenkäyttäjän asuntona toiminutta rakennusta on laajennettu toisen maailmansodan jälkeen, jolloin siitä myös poistettiin sumutorveen liittynyt tekniikka. Kallon luotsiasemalla on vanha, Krimin sodan jälkeen rakennettu luotsivartiotupa (1859).

Mäntyluodon satama-alueen meriliikennehistorialliseen kokonaisuuteen uudistuneella satama-alueella kuuluu satamaloistoksi 1903 arkkitehti Gustaf Nyströmin suunnitelmien rakennettu koristeellinen ns. Ryssäntorni, joka on nykyisin valoton tunnusmajakka.

Mäntyluodon satama-alueen satamarataan liittyy asemamiljöö puistoineen. Asemarakennusta, joka on valmistunut 1900 arkkitehti Bruno Granholmin laatimien tyyppipiirustusten pohjalta, on laajennettu 1900-luvun alussa. Satamaliikenteen kasvuun liittyy myös aseman viereen 1918 valmistunut hotelli ja ravintola.

Satama-alueeseen liittyy Uniluodon pieni ja tiheästi rakennettu yhdyskunta suorakulmaisine tontteineen ja pienine asuinrakennuksineen, jotka ovat pääasiassa 1900-luvun alusta. Rakennuksista edustavin on nykyisin kouluna toimiva Johan Nordstrandin suunnittelema ja merikapteeni Oscar Heinen rakennuttama uusrenessanssihuvi. Toinen koulurakennus on vuodelta 1939, suunnittelijana arkkitehti Jaakko Laaksovirta.

Historia

Vanhin tunnettu luotsiasema rakennettiin Kalloon 1851. Se tuhoutui Krimin sodassa 1854. Ilmeisesti 1800-luvun lopulla luotsitoiminta siirtyi Reposaareen, missä on edelleen komea tähystystornilla varustettu kaksikerroksinen luotsiasema. Reposaaren sataman merkitys väheni kun Mäntyluodon satama rakennettiin 1800-luvun loppupuolella. Luotsit siirtyivät takaisin Kalloon, kun Kallon ja Mäntyluodon välille rakennettiin 1960-luvulla pengertie.

Kesällä 1874 luotsitirehtööri Justus Erikson ehdotti Kalloon sektoriloistoa, joka ohjaisi laivat turvallisesti sataman suulla olevan Trekantin matalikon ohi. Hanke toteutui kymmenen vuotta myöhemmin. Saarelle tehtiin puinen loistokoku, johon tuli myös majakanvartijan asunto. Majakkaa uusittiin 1900-luvun alussa, jolloin sen kylkeen rakennettiin rautainen loistotorni ja perustettiin sumumerkinantoasema. Kallossa oli edelleen 1920-luvulla yksi vanhempi ja kaksi nuorempaa majakanvartijaa. 1930-luvulla majakka muutettiin ensin kaasu- ja sitten sähkökäyttöiseksi. Uudistusten yhteydessä lopetettiin myös majakan miehitys. Porin edustan meriliikenteeseen liittyy lisäksi Kajankarin merimajakka, joka valmistui 1933.

Mäntyluodon pohjoispuolella oleva Reposaari oli satamapaikkana vanha ja Porin ulkosatama 1800-luvulta alkaen. Kaksi vuotta Tampere-Pori -radan valmistumisen jälkeen senaatti käsitteli rautatien rakentamista Porista Mäntyluotoon. Edellisenä vuonna oli talviliikennekomitea päättänyt ehdottamaan Reposaari-Mäntyluotoa Suomen toiseksi talvisatamaksi siinä tapauksessa, että Hangon satama osoittautuisi tuuli- ja

jääsuhteiden vuoksi käyttökelvottomaksi. Edellytyksenä tälle oli että Mäntyluotoon rakennettaisiin rautatie ja tarpeelliset satamalaitteet.

Valtion osoittamasta kiinnostuksesta johtui myös se, että Mäntyluodon satamaa ryhdyttiin rakentamaan suurisuuntaisemmin kuin Porin kaupunki oli suunnitellut. Sekä rautatie että satama annettiin tie- ja vesirakennusten ylihallituksen tehtäväksi. Rautatien rakentaminen aloitettiin 1897 ja sataman seuraavan vuoden alussa. Satama tuli Yyterin kartanon maille. Satamarata ja asemarakennus valmistuivat 1900. Asemarakennusta laajennettiin 1912 ja 1915. Asema-alueelle rakennettiin tavaramakasiini, kaksi asuinrakennusta, niiden talousrakennukset sekä veturitalli.

1901 oli valmiina lähes 300 metriä laituria 6 - 6,5 metriä syvää väylää varten, 385 metriä lastaus- ja purkulaituria pienemmille aluksille sekä varastoja, hallintorakennukset ja ratapiha. Mäntyluodon sataman rakentamiseen liittyy pitkän satamalaiturin päähän rakennettu puinen satamaloisto.

Uniluodon asuinalue on syntynyt Mäntyluodon talvisataman rakentamisen yhteydessä (1898-1901). Tuolloin alue palstoitettiin pieniksi tonteiksi.

Sataman liikenteen kasvaessa Porin kaupunki rakennutti 1918 arkkitehtitoimisto Fagerholm & Nordmanin suunnitteleman hotelli- ja ravintolarakennuksen ranta-alueelle.

Rautatiesopimus

Vuonna 1998 allekirjoitetun valtakunnallisia rautatieasema-alueita koskevan menettelytapasopimuksen (Rautatiesopimuksen) osapuolina olivat ympäristöministeriö, Museovirasto, Ratahallintokeskus, VR-yhtymä Oy, Valtion kiinteistölaitos (nykyinen Senaatti-kiinteistöt) ja Metsäntutkimuslaitos. Kohteiden säilyttäminen ja suojeleminen sekä suojeleminen luopuminen ratkaistaan siinä yhteydessä, kun alueen tai sen rakennusten kehittämisen ja käytön suunnitteleminen tai luovuttaminen on ajankohtaista. Käytännössä Rautatiesopimuksella suojeltujen kohteiden tullessa myyntiin tulee ratkaistavaksi onko suojeleminen välineenä asemakaava vai rakennusperintölaki vai luovutaanko suojeleminen. Nykyisenä käytäntönä on lausunnon pyytäminen luovutuslain (Laki oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta, 973/2002) mukaisesti kohteiden luovuttamisen yhteydessä.

Mäntyluodon rautatieasema-alue sisältyy Rautatiesopimuksen 1998 asemien listalle.

VI

RAUTATIEASEMA-ALUEET		MUSEOVIRASTO
SUOJELUESITYS		10.10.1997
Lääni: Turun ja Porin lääni	Kunta: Pori	
Kohde: Entinen Mäntyluodon satamaradan asema		
Osoite:		
Haltija: Porin kaupunki, yksityinen	Korjaushuoltaja: Porin kaupunki, yksityinen	
Kiinteistörekisteritunnus:		
Peruskartan nro/koordinaatit:		
Rakennushallituksen rakennusluettelon nro:		
Suojelumääräys: pysäkki, tavarasuoj, ulkorakennus, kellari, ratavartijan asunto, veturitalli,		
asuintalo, talousrakennus ja kellari		

Suojeltavaksi esitetään

Tampere-Pori -radan jatkeeksi Porin kaupungista Mäntyluodon satamaan vuonna 1900 valmistuneen satamaradan asema-alue.

Kaksi vuotta Tampere-Pori -radan valmistumisen jälkeen 1897 senaatti käsitteli rautatien rakentamista Porista Mäntyluotoon. Edellisenä vuonna oli talviliikennekomitea päättänyt ehdottamaan Reposaari-Mäntyluotoa Suomen toiseksi talvisatamaksi siinä tapauksessa, että Hangon satama osoittautuisi tuuli- ja jääsuhteiden vuoksi käyttökelvottomaksi. Edellytyksenä tälle oli että Mäntyluotoon rakennettaisiin rautatie ja tarpeelliset satamalaitteet.

Valtion osoittamasta kiinnostuksesta johtui myös se että Mäntyluodon satamaan ryhdyttiin rakentamaan paljon suurusuuntaisemmin kuin Porin kaupunki oli suunnitellut. Sekä rautatie että satama annettiin tie- ja vesirakennusten ylläpidon tehtäväksi. Rautatien rakentaminen aloitettiin 1897 ja sataman seuraavan vuoden alussa. Satama tuli Yyterin kartanon maille.

Vuonna 1901 oli valmiina lähes 300 metriä laituria 6- 6,5 metriä syvää väylää varten, 385 metriä lastaus- ja purkulaituria pienemmille aluksille sekä varastoja, hallintorakennukset ja ratapiha.

Asema-alue ja rakennukset ovat Porin kaupungin (satamalaitos ja rakennusvirasto) omistuksessa. Alueelle tehdään osayleiskaavaa kesällä 1996 (Minna Linnala, Porin kaupunki p. 939- 6211 619).

Porin kaupunki

Pysäkkirakennus (nro1) on vuodelta 1900. Sisäänkäynti on muutettu nykyisen etufasadin läntisimmän ikkunarhman kohdalla 1980-luvun alussa. Sisätilat on täysin uusittu.

Tavarasuojan (nro 2) ikkunat on muutettu ja sillä on ollut epäedullinen vaikutus rakennuksen ulkoasuun. Myös ulkorakennus (nro 3) on kärsinyt aukotusten muutoksista. Kellari (nro 4) on huonokuntoinen.

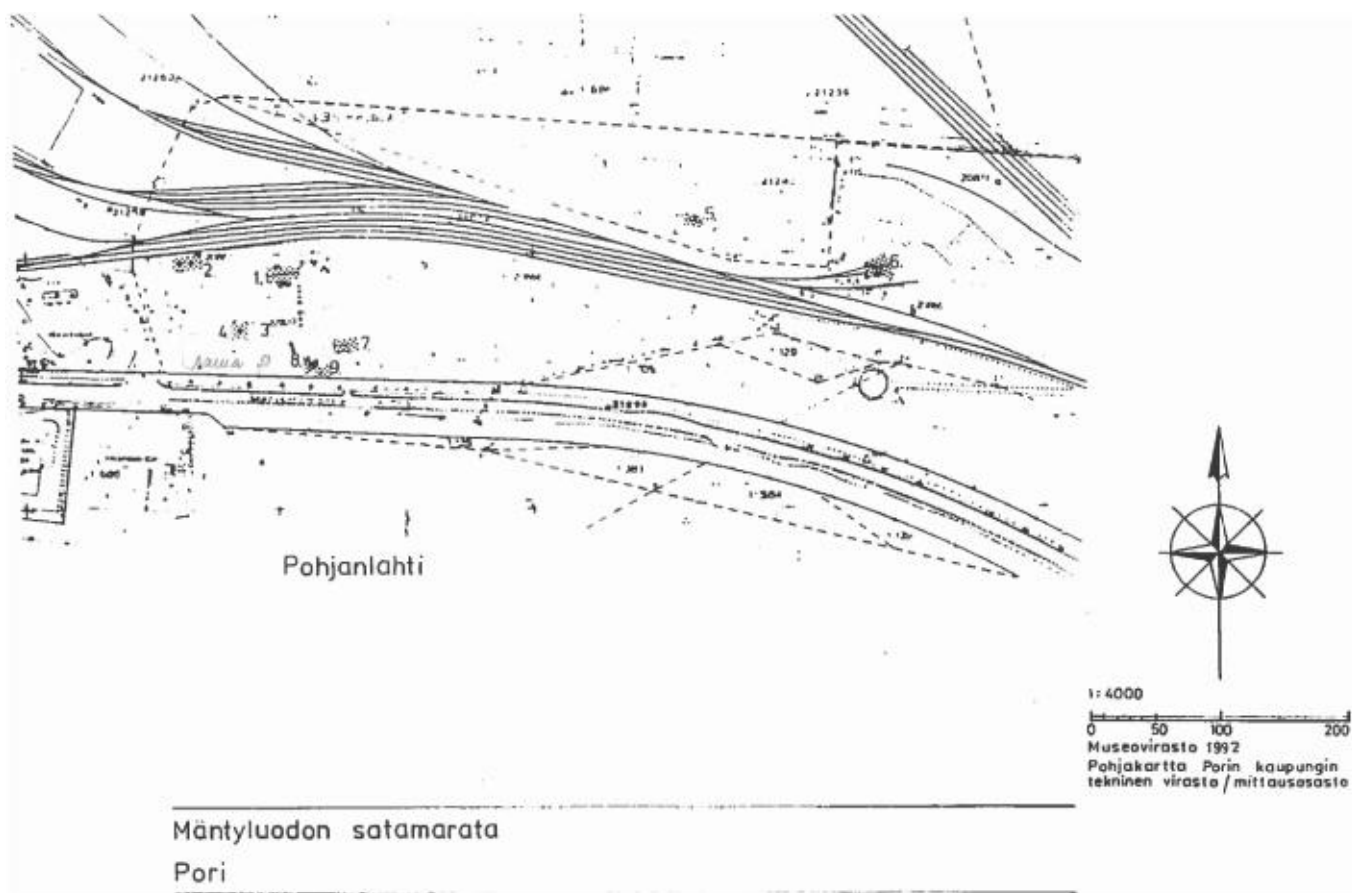
Raiteiden pohjoispuolella oleva ratavartijan asunto (nro 5) on sisätiloiltaan täysin uusittu. Sen läheisyydessä oleva veturitalli (nro 6) on kahden pilttuun talli josta kiskot ja kääntöpöytä on poistettu.

Yllämainitut rakennukset ovat kaikki valmistuneet vuonna 1900.

Yksityinen

1930-luvulla valmistunut asuintalo talousrakennuksineen (nrot 7-9) on yksityisen omistama ja hyvässä kunnossa.

KAAVA: Asemakaava (1982): satama-alue.
Yleiskaava (1984): satama-alue.
Meri-Porin osayleiskaava (valmisteilla): otetaan huomioon jollakin suojelutasolla.

Kaavatilanne

Maakuntakaavassa ainoastaan Uniluodon alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), koska maakuntakaavassa on käytetty edellistä RKY 1993 –rajausta. Muut nykyisen rajauksen sisältämät osa-alueet on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 2).

Maakuntakaavaote

Alueella on voimassa Meri-Porin osayleiskaava, joka on saanut lainvoiman 8.3.2002. Yleiskaavassa Uniluodon alue on osoitettu pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää (AP/s-2) sekä osin julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi (PY). Vesiliikenteen alueelle (LV) sijoittuva rautatieaseman alue on osoitettu alueeksi, jonka ympäristö säilytetään (s-3). Yksittäisenä suojelukohteena (sr) on osoitettu Uniluodon koulu. Kallon luotsiasema sijoittuu yleiskaavan erityisalueelle, jonka ympäristö säilytetään (E/s-3). Ns. Ryssäntorni sijoittuu vesiliikenteen alueelle (LV).

Yleiskaavaote

Aseman alueen asemakaava on saanut lainvoiman 19.19.2010. Asemarakennus on osoitettu merkinnällä sr-43 (Kulttuurihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas suojeltu rakennus). Kaavamääräyksen mukaan *"Maankäyttö ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennukseen tehtävien muutos- ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto."*

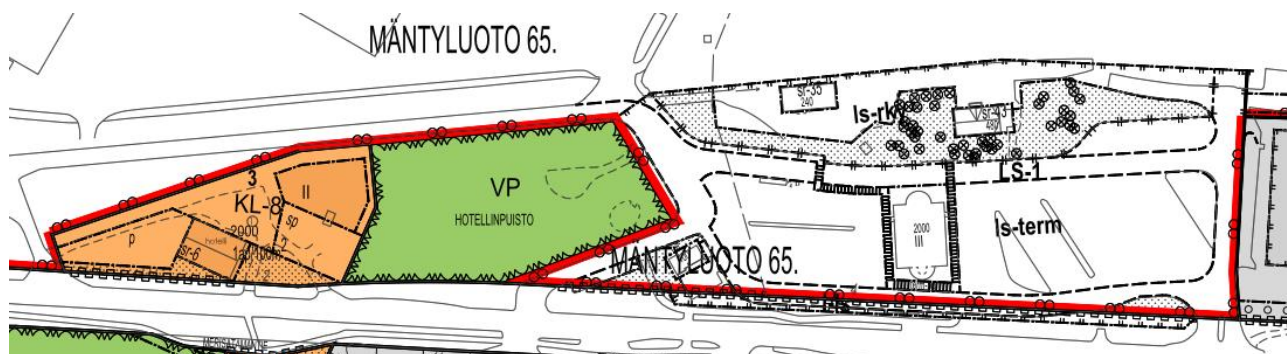
Tavaramakasiini on osoitettu merkinnällä sr-35 (suojehtava rakennus). Kaavamääräyksen mukaan *"Kulttuurihistoriallisen ympäristön säilymisen kannalta tärkeä rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ympäristön erityispiirteet säilyvät."*

Asemarakennuksen ja tavaramakasiinin lähiympäristö on lisäksi osoitettu aluemerkinällä ls-rky, *"Satama-alueen osa, jolla valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön, Mäntyluodon rautatieasema-alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot on säilytettävä. Alueelle saa rakentaa rakennuksia, vain sitä varten osoitetulla alueella. Historialliselle asemapuistolle tyypillinen kasvillisuus ja asemapuiston rakenne on säilytettävä inventointiin ja kuntokartoitukseen perustuen. Alueen käytössä ja kunnossapidossa ja kaikissa toimenpiteissä mm. puiston hoidossa, kalusteissa ja pinnoitteissa on noudatettava Museoviraston laatimia asema-alueiden hoito-ohjeita ja rakennuskohtaisesti rautatierakennusten korjausohjeita. Puu- ja pensasistutukset tarvittaessa korvataan ja täydennetään asema-alueen kasvillisuuden perinteisiä käyttötapoja kunnioittaen."* Rautatiesopimukseen sisältyvä kaksoisvahtitupa on purettu sataman parkkipaikan tieltä. Veturitallia ei ole suojeltu asemakaavassa.

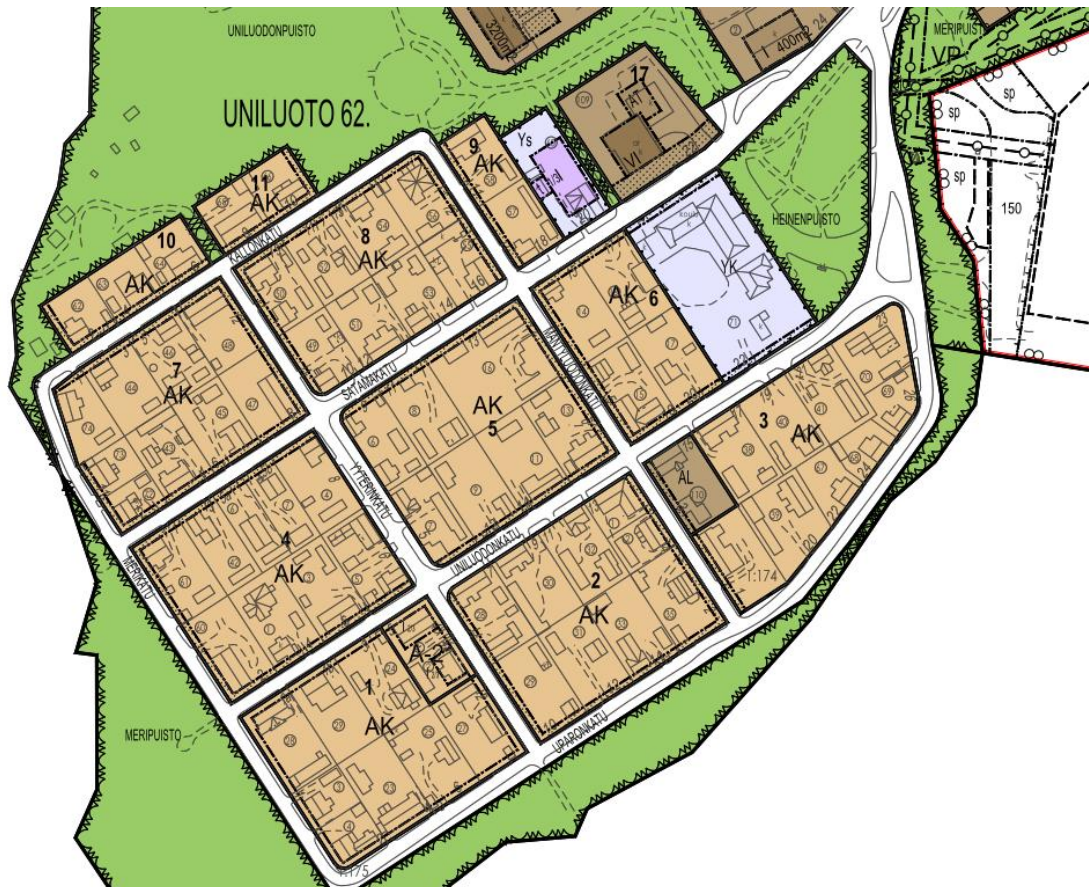
Mäntyluodon hotelli vuodelta 1935 on osoitettu asemakaavassa merkinnällä sr-6, ”Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.”

Uniluodon asemakaava on saanut lainvoiman 14.7.1957. Valtaosa alueesta on osoitettu kortteliksi tai korttelin osaksi asuntotontteja varten (AK). Suojelua ei ole käsitelty asemakaavassa.

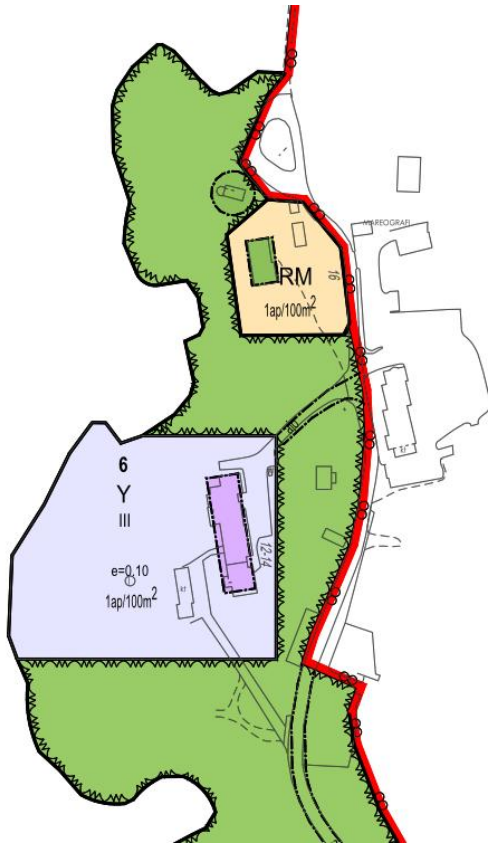
Luotsiaseman ja Ryssäntornin alueen asemakaava on tullut lainvoimaiseksi 2.12.1982. Alueelle on osoitettu lähivirkistysaluetta (VL), yleisten rakennusten korttelialuetta (Y) ja matkailua palvelevien rakennusten korttelialuetta (RM). Luotsiaseman alueelle ei ole osoitettu suojelumerkintöjä. Ryssäntorni on osoitettu suojeltavana rakennuksena (sr). Kaavamerkintään ei liity kaavamääräystä.

Asemakaavaote, asema

Asemakaavaote, Uniluoto

Luotsiasema

Ryssäntorni

Suositukset

Asemakaava-alueella suojelun ensisijainen väline on asemakaava. Aseman alueen osalta suojelu on käsitelty asemakaavassa. Uniluodon (1957) ja luotsiaseman (1982) asemakaavat ovat suojelun näkökulmasta vanhentuneet, joten alueella on kaavan päivittämisen tarve. Uniluodon koulu on lakkautettu.

Uniluodon rakennusinventoinneissa ei ole arvoluokitusta, joten ainakin sen osalta inventoinnissa on täydennettävää. Luotsiaseman aluetta ei ole inventoitu. Museoviraston Meriväyliä rakennusperintö – inventoinnissa (Harri Nyman, 2009) luotsiasema ja Ryssäntorni on huomioitu. Luotsiasemaan liittyy myös modernin rakennuskannan suojelukysymys.

Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö: Inventoidut rakennukset

Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö: kaavasuojellut rakennukset

Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset

Noormarkun ruukinalue on edustavimpia ja parhaiten hoidettuja historiallisen rautateollisuuden alueita maassamme. Kokonaisuus muodostuu ruukin toimintaan sekä Antti Ahlströmin ja hänen perustamansa yhtiöön liittyneistä rakennuksista. Laaja ja rakennusten osalta arkkitehtonisesti korkeatasoinen kokonaisuus koostuu teollisuustilojen lisäksi työväen asunnoista, kirkosta, ruukin kartanosta ja huviloista sekä niihin liittyneistä puistoalueesta.

Tuotantorakennukset ovat sijoittuneet kallioisen kosken rannoille siten, että vasarapaja on joen pohjoisrannalla ja saha etelärannalla. Rautaruukin työväenasunnnot sijaitsevat säännöllisenä ryhmänä pajan koillispuolella. Huomattavia yksittäisiä rakennuksia ovat saha, A. Ahlström Oy:n pääkonttori (E. Fabritius 1915), Antti Ahlströmin 1877-1881 rakennuttama Isotalo (Ewert Lagerspetz), 1901 arkkitehti G.-A. Lindbergin suunnittelema Havulinna sekä ennen kaikkea 1939 valmistunut Villa Maire, joka on Alvar Aallon avainteos ja yksi 1900-luvun tunnetuimmista huviloista. Rakennus on sijoitettu metsäiseen rinteeseen Noormarkun ruukinalueen laidalle. Villa Maire kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosten valikoimaan. Antti Ahlströmiin liittyviä rekisterikohteita ovat lisäksi Merikarvialla Lankosken kylä, Porissa Pihlavan saha ja Eurassa Kauttuan ruukki- ja paperitehdasyhdyskunta.

Makkarakosken rannalla sijaitsevan kaksikerroksisen saharakennuksen kantavat rakenteet on yhdistetty taidokkain hirsiliitoksi. Perinteistä saharakentamista ovat juurakkotukien, hirsirakenteen ja lautavuorauksen ohella moniruutuiset ikkunat ja punamultaus. Sahasalin täydellisenä säilynyt varustus on historiallisesti erittäin arvokas. Vanhempi kehäsahapari on asennettu 1882. Myös alakerran voimansiirtolaitteisto on säilynyt. Noormarkun saharakennus on teollisuushistoriansa, rakennustapansa, teknisen varustuksensa ja miljöönsä vuoksi kansainvälisestikin huomattava teollisuusmuistomerkki. Sen lisäksi on suurista teollisista vesisahoista säilynyt Suomessa vain Strömforsin ruukinsaha Ruotsinpyhtäällä.

Ruukin alueen puistolle on antanut muodon Bengt Schalin 1910-luvulla. Havulinnaan liittyvän terassoidun puiston on suunnitellut Paul Olsson. Lassilantien ja Piilitien virkailija-asunnot ovat Valter ja Ivar Thomén 1915 suunnittelema, Olininmäen työväen asunnot ovat 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta.

Kirkko on rakennettu A. Ahlström osakeyhtiön lahjoittamilla varoilla yhtiön perustajan Antti Ahlströmin syntymän 100-vuotismuistojuhlan kunniaksi. 1927 tehtyyn lahjoitukseen sisältyivät myös arkkitehti Armas Lindgrenin laatimat piirustukset. Keskiaikaisen satakuntalaisen harmaakivikirkon yleishahmosta lähtökohtansa saanut kirkko valmistui Lindgrenin kuoleman jälkeen 1933. Kirkkosalin tynnyriholvissa ovat poikittaiset tukikaaret näkyvissä. Pohjoispuolella on pieni seurakuntasali. Kirkkosalin alkuperäistä runsasta kuvataiteellista koristelua täydentää Lennart Segerstrålen alttariseinälle 1957 maalaama fresko.

Sipulikupolilla varustettu lounaissuomalaista tapulityyppiä edustava kaksikerroksinen kellotapuli on rakennettu 1757 ja sijaitsee hautausmaa-alueen kaakkoiskulmassa. Pohjoisosassa olevalla Ahlström-suvun hauta-alueella on taiteellisesti korkeatasoisia hautamuistomerkkejä.

Vanhan Vaasantien toisella puolella oleva pappila valmistui 1877 ja toimii nykyisin seurakunnan virastorakennuksena.

Historia

Joenvarteen sijoittuneiden Noormarkun (Norrmark) ja Finpyyn (Finby) kylissä oli 1560-luvulla yhteensä 13 taloa. Noormarkun kartano (Herrgård) mainitaan ensimmäinen kerran 1402. Teollinen tuotanto alkoi 1747, jolloin Herrgårdin tila sai luvan sahamyllyn perustamiseen silloisen Sahakosken (Vanhansahankoski) rannalle. Toinen saha perustettiin Makkarakoskeen 1753. Sahakosken toiminta päättyi 1873.

Everstiluutnantti, myöhemmin Vaasan läänin maaherra, vapaaherra Carl Constantin de Carnall sai 1806 privilegion kankivasaran ja ahjon rakentamiseen Ulvilan Makkarakosken länsirannalle Herrgårdin ratsutilan maille.

Noormarkun osti 1870 suurliikemies Antti Ahlström, joka alkoi heti uudistaa ja laajentaa ruukkia ja sahatoimintaa. Edellisen omistajan rakentama ja padolla varustama Makkarakosken saha paloi tammikuussa 1875. Antti Ahlström rakensi vielä samana vuonna nykyisen sahan, johon hyödynnettiin 1873 lopetetun Sahakosken rakennusmateriaalia. Uuden sahan voimanlähteeksi asennettiin vesipyörä, vaikka ajankohta oli höyrysahojen alkavaa valtakautta. Sahan suunnitteli oletettavasti valtionagronomi Henry Gibson.

Noormarkun vesisahan teollinen toimintapäätyi 1910-luvulla, jonka jälkeen sahausta harjoitettiin kotitarveluonteisena aina 1950-luvulle saakka. Saha laitteistoinen on nykyisin Ahlström-yhtiön sisäisenä museona.

Pienimuotoiseksi muuttunut raudanjalostus päättyi Noormarkussa 1920. Noormarkku on Ahlström osakeyhtiön keskuspaikka ja samalla yksi maamme merkittävimmistä kulttuurihistoriallisista ympäristöistä. Noormarkku on viimeinen Ruotsin vallan aikana perustettu rautaruukki Suomessa.

Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Noormarkun ruukin alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on nykyistä rajausta hieman laajempi.

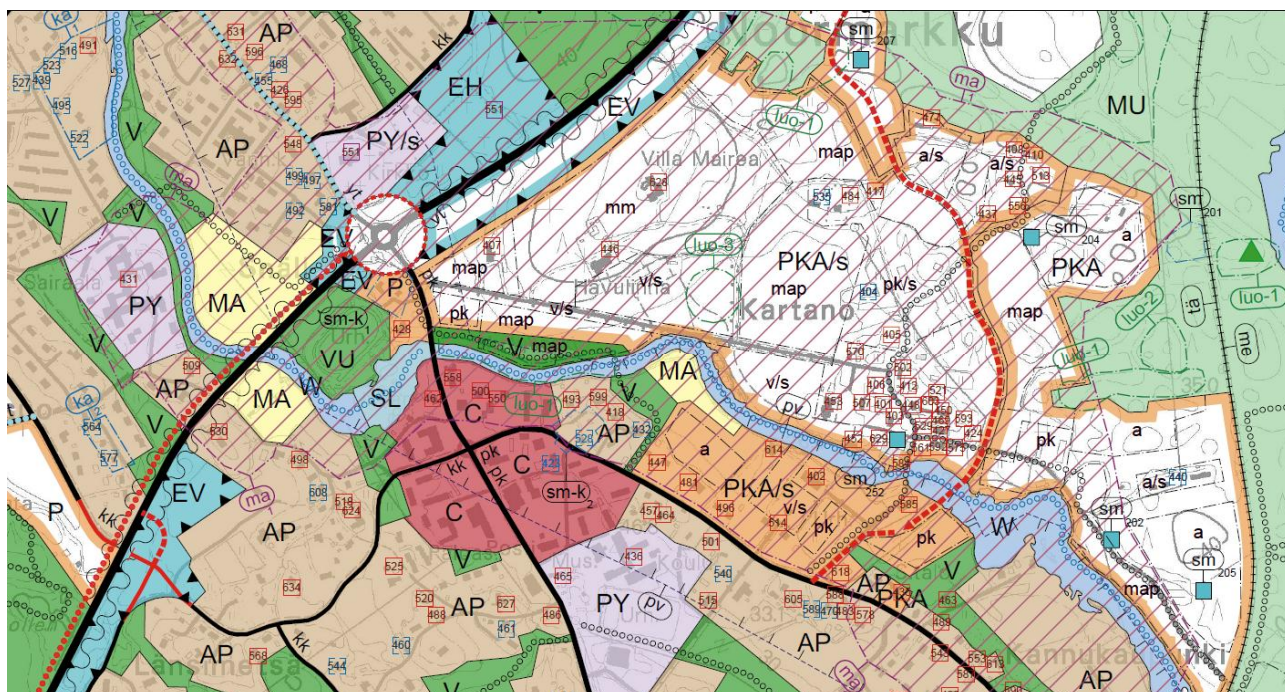
Maakuntakaavaote

Noormarkku-Toukarin osayleiskaava on hyväksytty 15.6.2015. Ruukkialue on osoitettu aluemerkinällä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat (ma), jonka kaavamääräys on: *"Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Aluetta koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Alueet on numeroitu ja yksilöity osayleiskaavan selostuksessa."* Ruukkialue on osoitettu myös aluemerkinällä yksityisten palvelujen, hallinnon, ja asumisen alue. Alueen ympäristö säilytetään (PKA/s), jonka kaavamääräys on: *"Täydennysrakentaminen tehdään suojeltavan ympäristön ehdoilla. Uudisrakentamisen määrä, laatu ja sijainti alueella määrätään asemakaavoituksen yhteydessä. Alueella olevien valtakunnallisten ja maakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot on otettava erityisesti huomioon alueen suunnittelussa ja rakentamisessa."* Ruukkialueen keskeiset pellot on kaavaehdotuksessa osoitettu maisemallisesti arvokkaiksi pelto-alueiksi (map). Puukujat ja vanhat puutarhat on huomioitu merkinnällä suojeltava puutarha tai puukuja (v/s), lukuun ottamatta Villa Mairean puutarhaa.

Villa Mairea on osoitettu Suojeltuna rakennuksena ja pihapiirinä kohde-numerolla 628, Havulinna kohdenumerolla 446, Isotalo numerolla 453, pääkonttori numerolla 402, sekä saha, voimalaitos ja paja numerolla 584. Kaavamääräyksen mukaan: *"Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kyläkuvan kannalta arvokas rakennus ja pihapiiri, joka tulee maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n 2 momentin mukaan säilyttää. Suojeltavassa rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden ja pihapiirin uudisrakentamisen"*

ratkaisujen tulee olla sellaisia, että rakennusten ja pihapiirin erityiset arvot säilyvät. Merkittävistä toimenpiteistä on pyydetty museoviranomaisen lausunto. Kohteet on numeroitu ja yksilöity osayleiskaavan selostuksessa ja jaoteltu kahteen luokkaan säilyneisyyden ja merkityksen perusteella.” Muidenkin rakennusinventoinnissa arvoitettujen rakennusten suojelu on hyvin huomioitu yleiskaavan tasolla.

Villa Maire ja Havulinna sijoittuvat maisemallisesti arvokkaalle metsä-alueelle (mm). Kaavamääräyksen mukaan ”Alueen metsänhoidossa tulee ottaa huomioon maisemalliset ja kulttuuriympäristön arvot. Alueella ei saa suorittaa maisemaa muuttavia toimenpiteitä, kuten avohakkuita, ilman maisematyölupaa. Alueelle ei sallita täydennysrakentamista.”

Ote hyväksytystä osayleiskaavasta

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 6.7.1984, 22.2.1987, 6.6.1999, 16.3.2006, 4.5.2010, 13.9.2013, 9.5.2014

Pääkonttori ja saha on osoitettu suojeltaviksi rakennuksiksi (sr). Pääkonttori sijoittuu asemakaavassa toimistorakennusten korttelialueelle, jolla ympäristö säilytetään (KT/s). Saha sijoittuu asemakaavan museorakennusten korttelialueelle (YM). Alueella on 36 asemakaavoissa suojeltuarakennusta.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

sr (1984)

Suojeltava rakennus.

sr (1987)

Suojeltava rakennus. Rakennuksen julkisivuja ei saa muuttaa ilman pakottavaa syytä.

sr-2 (1999)

Kylärakenteen ja miljöön yhtenäisyyden kannalta tärkeän rakennuksen rakennusala. Rakennuksen säilyttämiseen tulee pyrkiä, mutta se voidaan myös korvata ympäristöön soveltuvalla uudisrakennuksella.

srk-1 (2006)

Kirkkolain 14 luvun 5 § nojalla suojeltu kirkollinen rakennus. Korjaus- ja muutostöistä on pyydettävä Museoviraston lausunto.

sr-1 (2006)

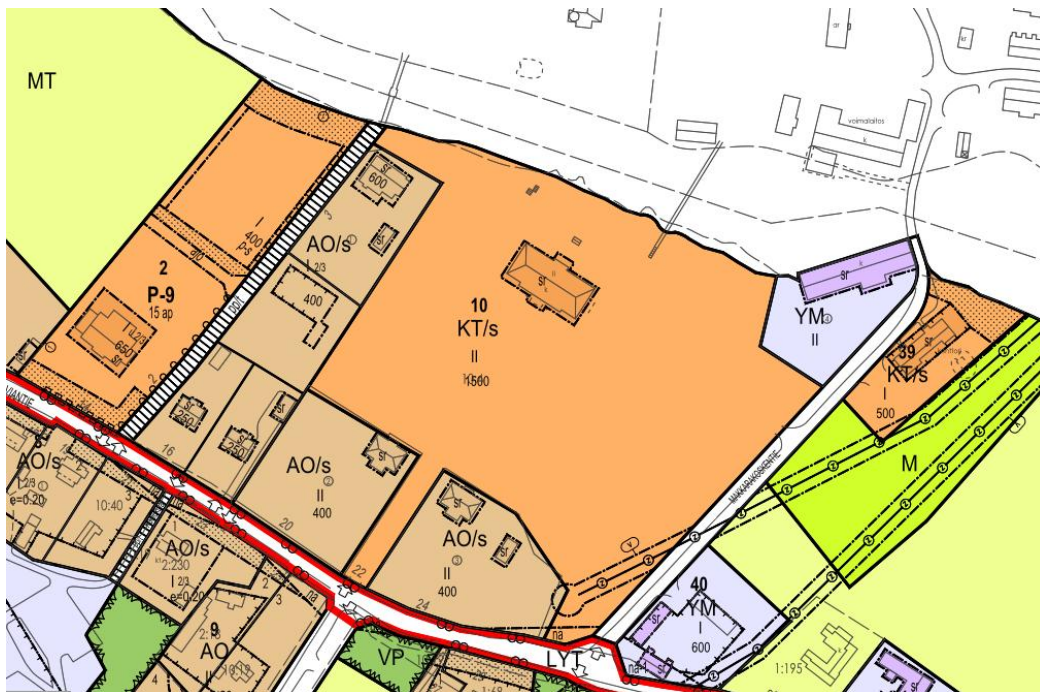
Rakennusala jolla sijaitsee suojeltava rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Korjaus-, muutos- ja laajennussuunnitelmien yhteydessä tulee maakuntamuseolle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen.

sr-42 (2010)

Rakennustaiteellisesti tärkeä rakennus. MRL:n 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa ei saa tehdä sellaisia korjaus- ja muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen julkisivuja ja vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-37 (2013, 2014)

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö -ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Rakennusta muuttavista korjaus- ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

Asemakaavaote pääkonttorin kohdalta

Haagin yleissopimuksen mukainen kansallisesti merkittävän kulttuuriomaisuuden luettelo

Haagin vuoden 1954 yleissopimus on Unescon alainen humanitaarinen yleissopimus, jonka tavoitteena on kulttuuriomaisuuden suojelu aseellisen selkkauksen sattuessa. Sopimus syntyi toisen maailmansodan jälkeen tilanteessa, jossa merkittävä osa eurooppalaista kulttuuriperintöä oli tuhoutunut suorien ja

epäsuorien hyökkäysten sekä ryöstelyn seurauksena. Sopimuksen lähtökohtana on ajatus, että yksittäisten kansakuntien kulttuuriomaisuuden tuhoutuminen ei ole pelkästään kansallinen menetys, vaan koskee koko ihmiskunnan kulttuuria. Suomi ratifioi yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan vuonna 1994. Haag-luettelo on Museoviraston asiantuntijanäkemyksensä kansallisesti merkittävästä kulttuuriomaisuudesta. Luettelo on laadittu etupäässä puolustusvoimien ja pelastusviranomaisen kriisin aikaista toimintaa varten.

Haagin yleissopimuksen mukaisessa kansallisesti merkittävän kulttuuriomaisuuden luettelossa Noormarkun ruukki-alueen rakennuksista ovat Villa Mairea, A. Ahlström Oy:n pääkonttori, Noormarkun ruukin saha, Havulinna ja Isotalo.

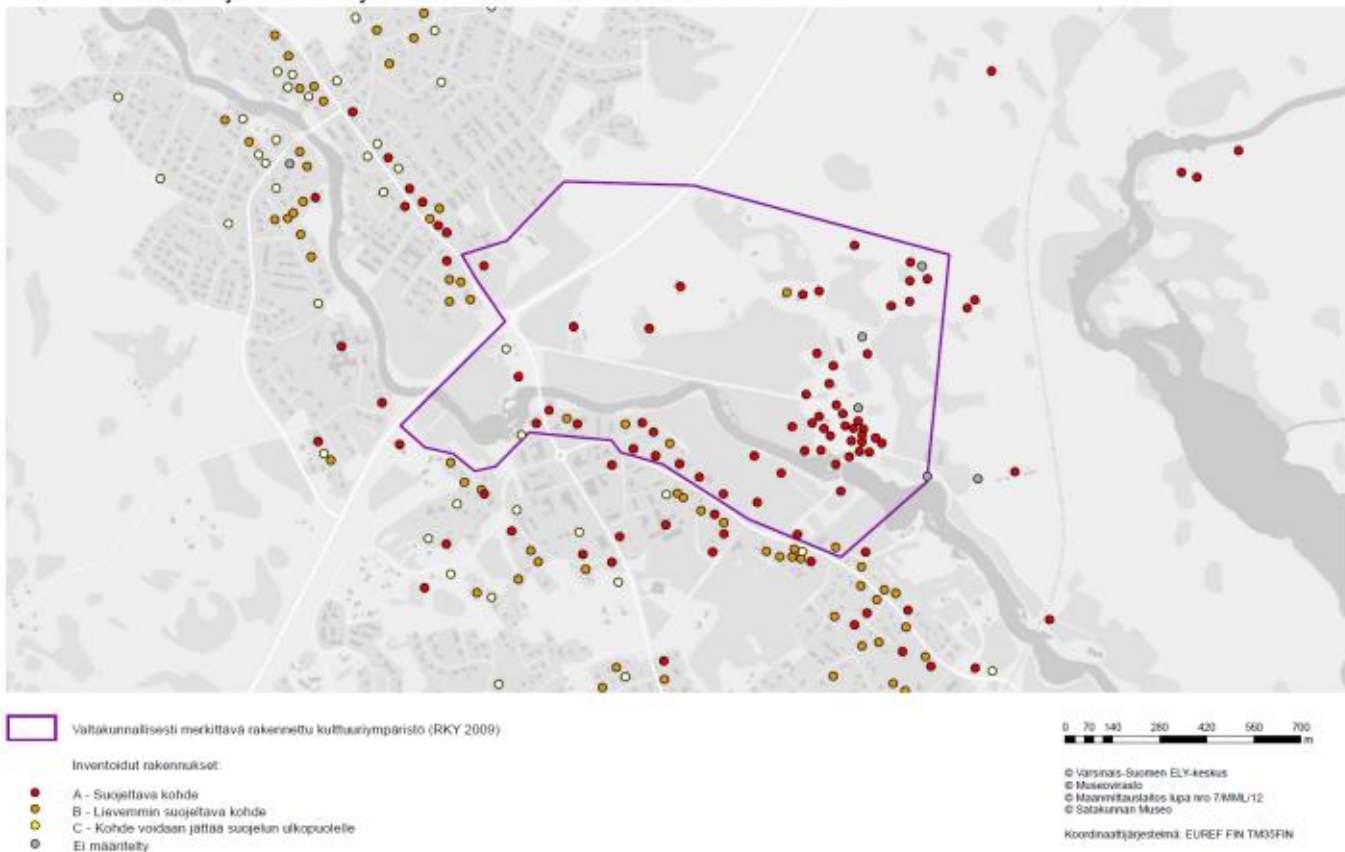
Suosituks

Villa Mairea kansainvälisestikin tunnettuna rakennuksena ja kokonaistaideteoksena on luonteva rakennusperintölailla suojeltava kohde. Vireille otettavan rakennusperintölain mukaisen suojeluasian rajaukseen sisällytettiin Haag-kohteet sekä pajarakennus. Asiasta järjestettiin neuvottelu Museoviraston, omistajan, ELY-keskuksen ja kaupungin kesken. Edellä mainittujen rakennusten lisäksi ei todettu tällä hetkellä olevan tarvetta tutkia suojelua rakennusperintölain kautta alueen muiden rakennusten osalta. Muilta osin suojelukysymykset voidaan jatkossa ratkaista asemakaavoituksella.

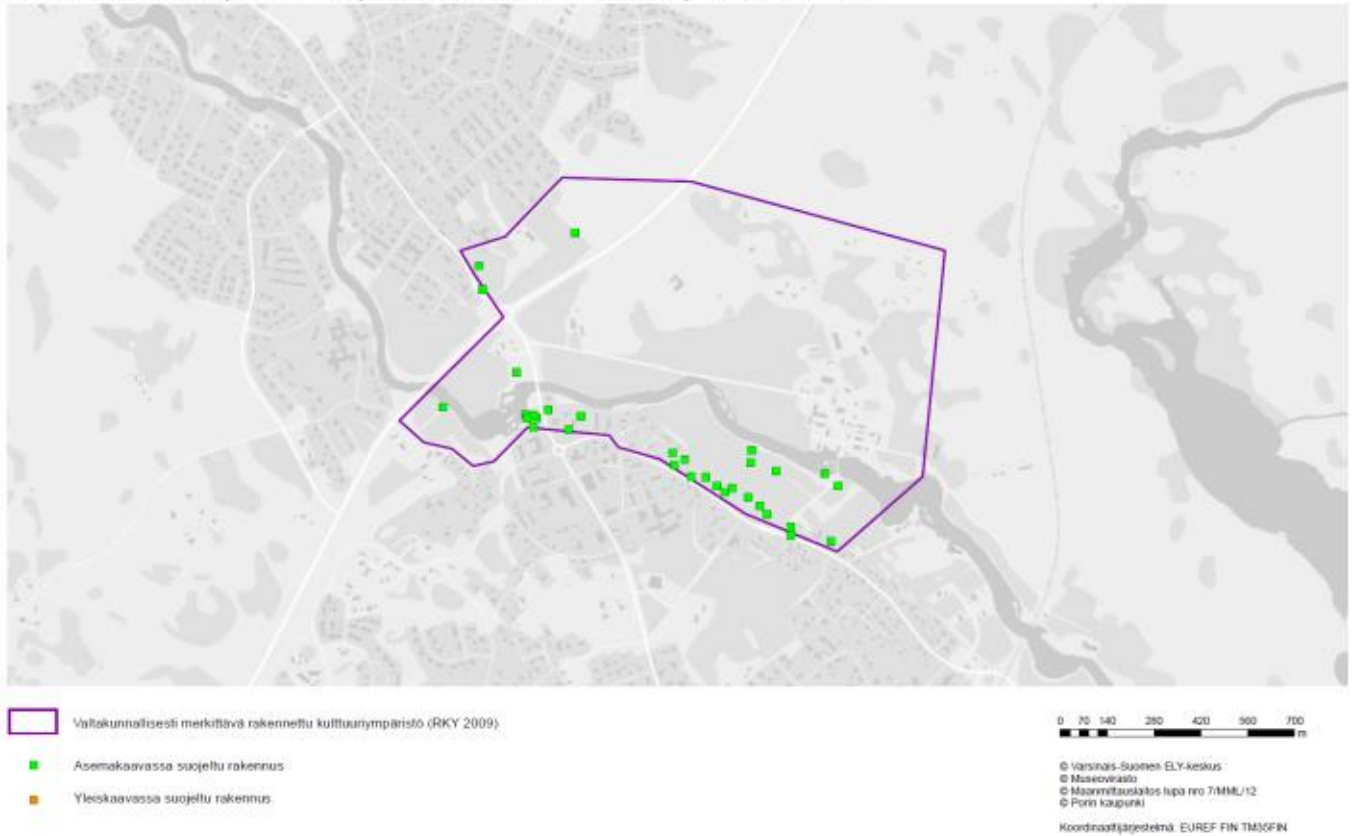
Kirkko on suojeltu kirkkolailloja ja alueen suojelu on huomioitu hyvin yleiskaavan tasolla. Osalla aluetta on asemakaava, jossa suojelua on käsitelty. Vuoden 1987 asemakaavan suojelumääräykseen liittyy termi ”ilman pakottavaa syytä”. Osalla aluetta asemakaava on suojelun näkökulmasta vanhentunut. Myös ruukki-alueen kehittäminen edellyttää jossain vaiheessa asemakaavan laatimista.

Paikkatietoaineistossa ei ole Noormarkku-Toukarin yleiskaavassa suojeltuja kohteita. sr-aineistoa on pyydetty konsultilta, ei ole tullut.

Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset: Inventoidut rakennukset

Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset: kaavasuojeellut rakennukset

Ruukin pääkonttori.

Pihlavan huvila-alue

Pihlavan huvila-alue on laaja 1800-luvun jälkipuoliskon ja 1900-luvun alun huvilakulttuuria edustava alue Porinlahden rannalla. Huvilat ovat Porin kaupungin porvareiden rakennuttamia ja eri arkkitehtien suunnittelema. Alue on hyvin säilynyt ja arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen varhaisen huvilakulttuurin edustaja maassamme.

Valtaosa huviloista on peräisin 1900-luvun taitteen molemmiin puolin. Vanhimpia huviloita ovat Iloisin huvila ja Rauhalinna 1850- ja 1860-luvuilta. Huviloiden suunnittelijoita ovat mm. arkkitehdit Julius Basilier, Torkel Nordman, Karl Lindahl ja Jarl Eklund. Arkkitehtonisesti huomattavia ovat Rosenleweille rakennetut Grankulla ja Erikstorp, apteekkari Nerwanderin rakennuttama Honkala ja sen naapuri Solvik. Lustigkulla on kesäasunnoksi muutettuja Yyterin entisiä torppia. Muista Pihlavan huviloista mainittakoon Lehtonen, Vartio, Stenvik, Djupvik, Bäckman, Olhava, Mellin, Metsola, Rantapirtti ja Wilhelmsvik.

Huvila-alue rajautuu Porinlahteen, Yyterin kartanon peltoihin sekä Kemira Pigmentsin (1961) ja Pihlavan sahan (1875) teollisuusalueisiin.

Historia

Pihlavan laaja huvila-alue on syntynyt 1850-luvun jälkeen, kun porilaiset porvarit ja teollisuusmiehet rakensivat huvilansa Yyterin kartanon maille. Ennen huviloita alueella oli kartanon torppia.

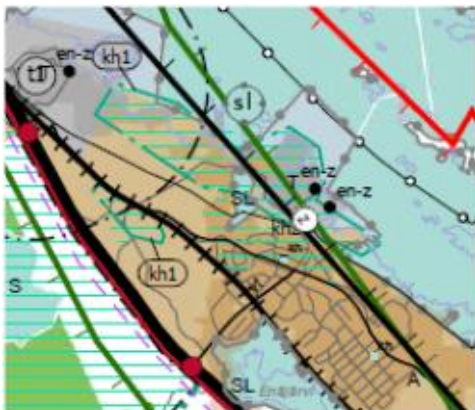
Iloisin huvila rakennettiin ilmeisesti 1859. Sen rakennuttivat kauppiasveljekset Karl ja Fredrik Borg. Rakennus on 1800- ja 1900-luvun vaihteen asussa. Rauhalinna rakennettiin 1861. Fredrik Wilhelm Rosenlew rakennutti Grankullan huvilan 1878 Julius Basilierin laatiman suunnitelman mukaan.

Honkalan huvilan päärakennus rakennettiin 1880-luvun alussa apteekkari J.F. Newanderin toimesta. Myöhemmin se siirtyi Ahlström-suvun omistukseen. Ns. Goethe-paviljonki rakennettiin 1941. Tove Jansson on maalannut myöhemmin sen Goethe-aiheiset seinämaalaukset. Solvik rakennettiin 1930 pääasiassa arkkitehti Karl Lindahlin ja F. Laimgruberin suunnitelman mukaan ja se liittyy läheiseen Honkalaan ja Ahlström-sukuun.

Lustigkulla on entinen torppa, joka muutettiin huvilaksi 1900-luvun alussa. Erikstorpin tiilisen huvilan rakennutti Erik Rosenlew 1936-1937 arkkitehti Jarl Eklundin suunnitelman mukaan.

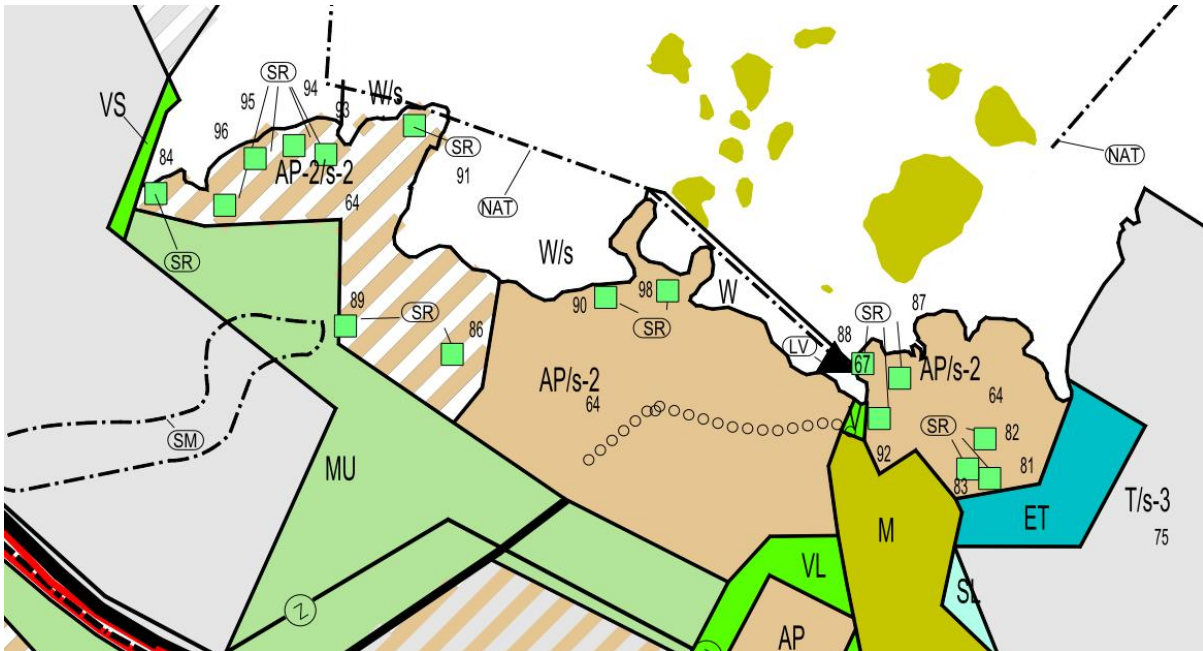
Kaavatilanne

Pihlavan huvila-alue on maakuntakaavassa osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on nykyistä rajausta laajempi.

Maakuntakaavaote

Alueella voimassa olevassa 8.3.2002 lainvoimaiseksi tulleessa Meri-Porin osayleiskaavassa Pihlavan huvila-alue on osoitettu pääosin pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää (AP/s-2) ja pientalo- ja loma-asuntoalueeksi, jota yleiskaavan tavoitevuoteen mennessä ei asemakaavoiteta, ja jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää (AP-2/s-2) sekä maa- ja metsätalousalueeksi, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja (MU). Alueelle on lisäksi osoitettu 14 suojeltavaa rakennusta (sr).

Yleiskaavaote

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 11.5.2006 ja 18.6.2010. Alue on kaavassa osoitettu asumiseen ja pieneltä osalta loma-asumiseen sekä osin maa- ja metsätalousalueeksi. Asumisen aluemerkinnoissä on käytetty /s-merkintöjä. Suojelua on käsitelty asemakaavoissa ja sr-kohteita on 50 kappaletta. Kaavassa on myös rakentamista ohjaavia määräyksiä.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

sr-34 (2006, 2010)

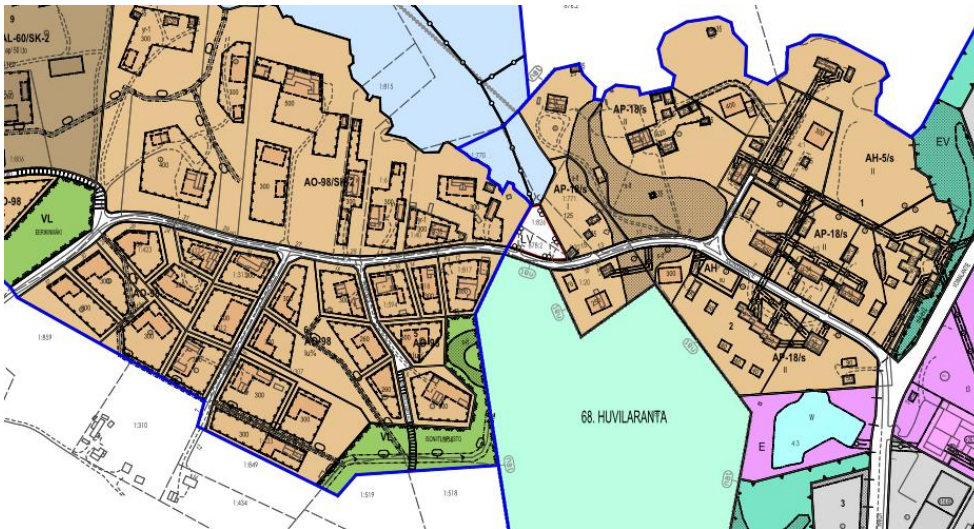
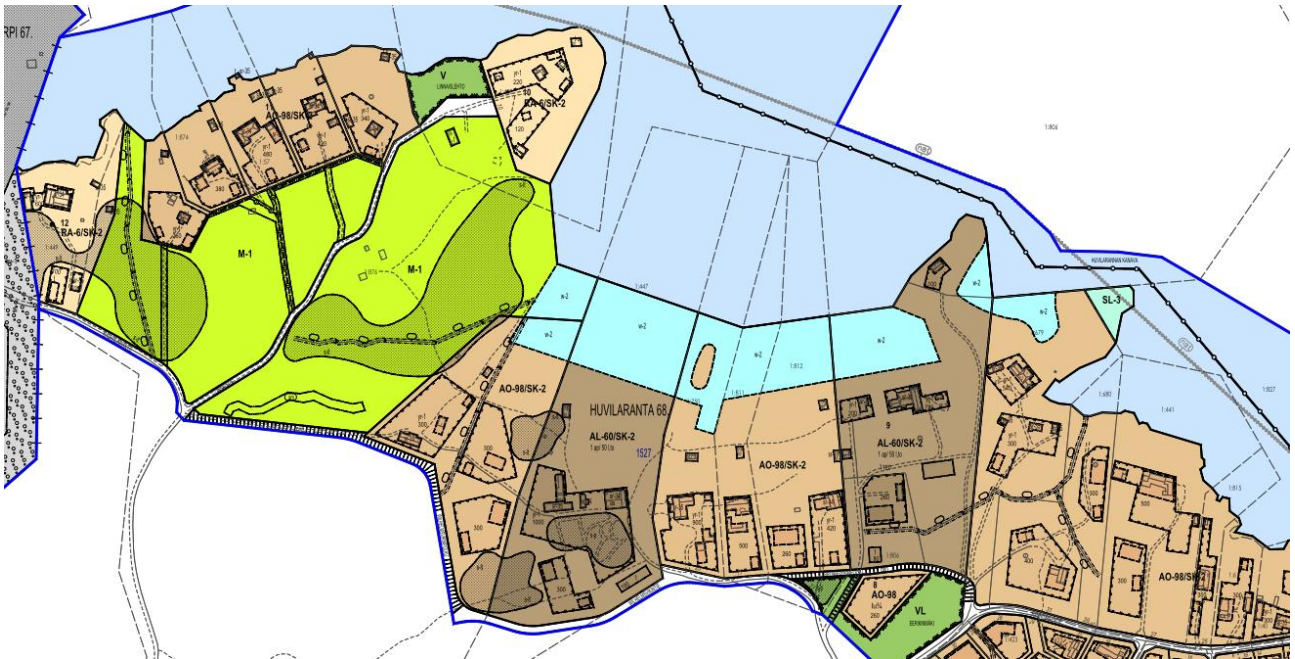
Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallinen, rakennustaiteellinen ja ympäristökuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä on Satakunnan Museolle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-35 (2006, 2010)

Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisen ympäristön säilymisen kannalta tärkeä rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ympäristön erityispiirteet säilyvät.

sr-36 (2006)

Suojeltava rakennuksen osa. Rakennuksen karttaan sj-merkinnällä merkitty julkisivu on rakennushistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas. Julkisivua ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat sen arvoa.

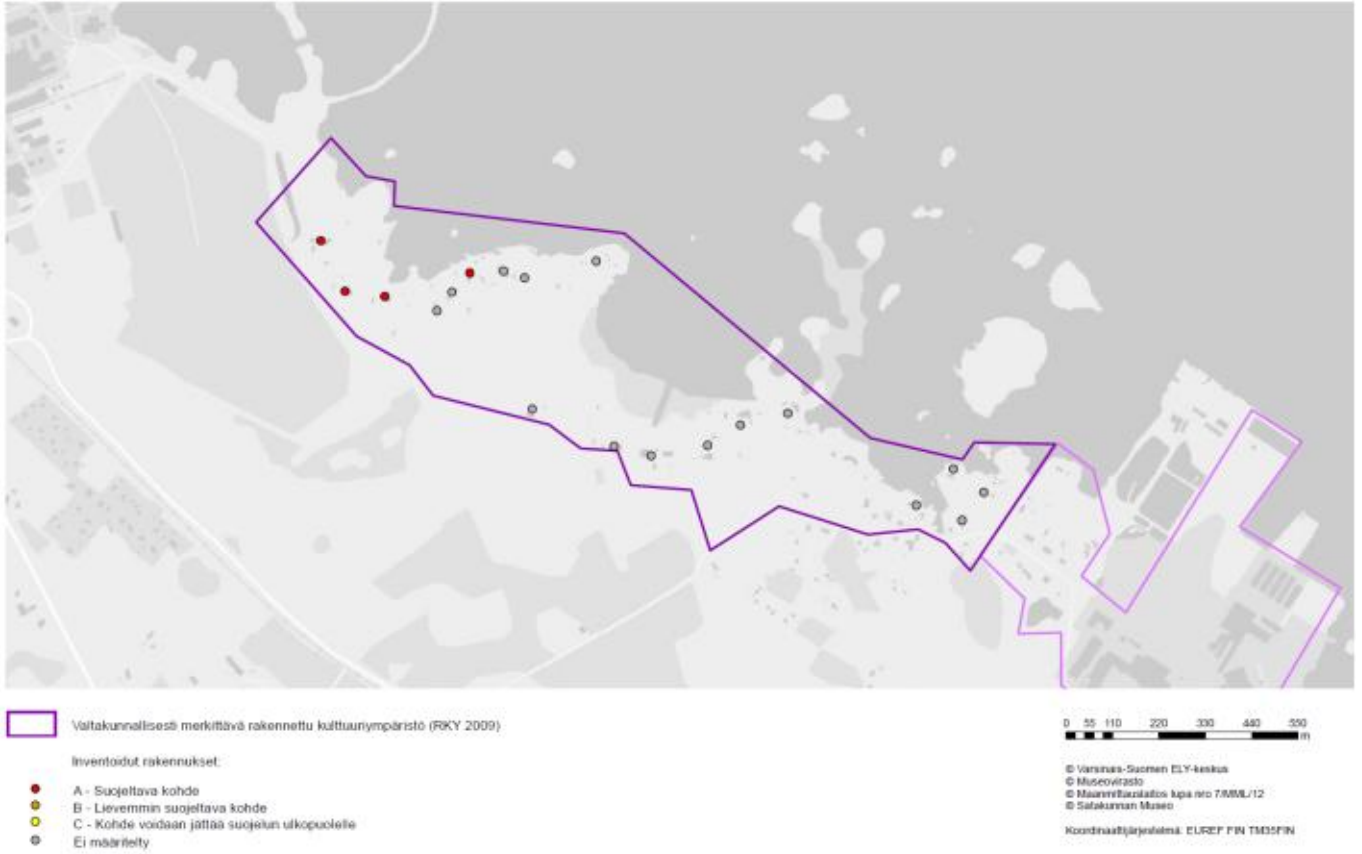

Asemakaavaotteet

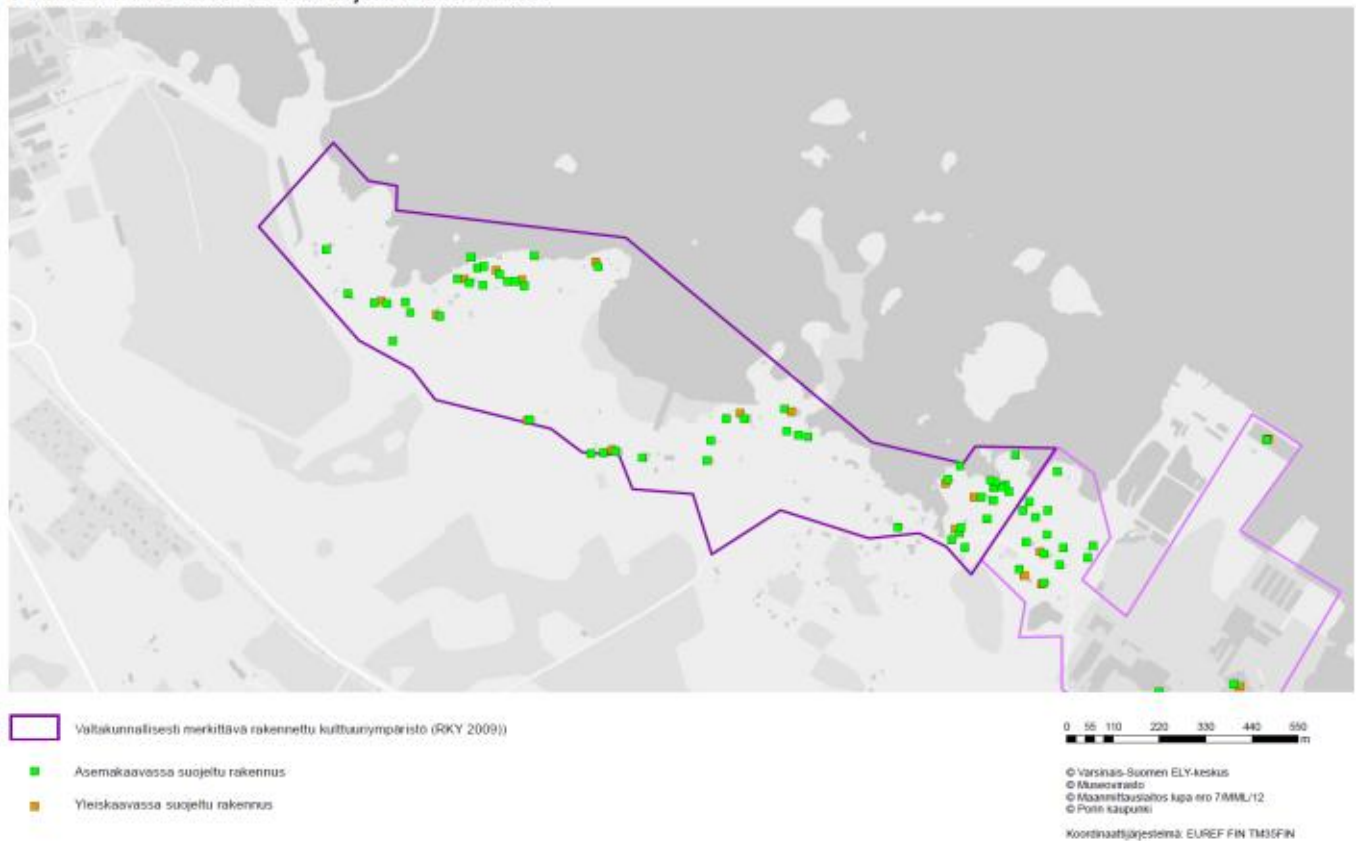
Suosituksset

Alueen suojelukysymykset on pääosin ratkaistu asemakaavalla. Asemakaavassa on inventointeja enemmän suojelumerkintöjä. Alueen rakennusinventoinneista puuttuu arvoluokitus. Inventoinnit ovat vuodelta 1988 ja tuolloin modernia arkkitehtuuria vuodesta 1940 eteenpäin ei ole inventoitu. Tämän osalta inventoinneissa on täydennettävää ja inventointien myötä suojelun tarvetta saattaa ilmetä.

Pihlavan huvila-alue: Inventoidut rakennukset

Pihlavan huvila-alue: kaavasuojellut rakennukset

Pihlavan saha ja asuinalueet

Pihlavan sahan ja siihen liittyvän yhdyskunnan rakennuskanta sisältää kerrostumia huomattavan pitkältä ajalta. Pihlavan 1870-luvulla perustettu saha on Porin Isonsannan ja Haukiputaan Martinniemen sahojen rinnalla ainoa säilynyt höyrysahakauden suursahan rakennus. Sahaan liittyvät Kaunismäen virkailijatalot sekä Kappalemaan ja Halssin työväenasuinalueet. Eri rakennusvaiheita edustavat alueet ilmentävät sahayhdyskunnan hierarkiaa.

Pihlavassa on vanhan 1900 valmistuneen saharakennuksen sisälle asennettu moderni sahateknologia. Nykyiseen laajuuteen saha rakennettiin 1910-luvulla. Aarne Ervi piirsi vanhaan höyrykonehuoneeseen funktionalistisen ruokalan 1949. Punatiilinen kuitulevytehdas rakennettiin 1948 arkkitehti Olav Hammarströmin piirustusten mukaan. Ranta-alueen maamerkinä on suuri sahatavaran kuivaamo.

Pihlavan tehtaan välittömässä läheisyydessä on Ahlström Osayhtiön sahan johtajan ja virkailija-asuntojen alue Kaunismäki. Tehtaanjohtajan asunto on rakennettu 1946 Alvar Aallon tyyppipiirustuksin. Kolme virkailijataloa on rakennettu 1920-luvulla arkkitehti Karl Lindahlin suunnitelmien mukaan. Virkailijoiden ketjutalon suunnitteli arkkitehti Olav Hammarström 1940-luvulla. Atriumtalojen rivin suunnitteli arkkitehti Kristian Gullichsen. Kaunismäen luoteispuolella alkaa huvila-alue, jonka huviloista kaksi liittyy Ahlström -suvun historiaan.

Sahan kaakkoispuolella on 1920-luvulla rakennettujen mansardikattoisten työväenasuntojen rivistö, Halssi. Rakennukset suunnitteli arkkitehti Karl Lindahl.

Sahan eteläpuolelle jäävä Kappalemaa edustaa sahan vanhinta työväenasutusalueetta. Rakennuskannaltaan eri-ikäinen alue rakentui alunperin vapaamuotoisesti. Rakennuskanta on pääosin 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alkupuolelta. Rakennuksissa on usein käytetty hyväksi sahalta hankittua jätettä. Koulurakennukset valmistuivat 1920-luvulla.

Historia

Harvaanasutun Kokemäenjoen suulle perustetun Pihlavan höyrysahan rakennutti 1874 - 1875 ruotsalaisten liikemiesten perustama Fredriksfors Osakeyhtiö. Pieniä saaria ja rantaa käsittänyt tontti vuokrattiin Rieskalan tilalta. Yhtiön vararikon jälkeen saha siirtyi Antti Ahlströmille 1889. Jo ostohetkellä saha oli Porin seudun suurimpia teollisuusyrityksiä. Ahlström modernisoi sen kannattavaksi uusimalla koneistoa, laajentamalla proomutelakkaa ja asennuttamalla sähkövalaistuksen. Sahan yhteyteen rakennettiin konepaja 1894. Saharakennukset tuhoutuivat täydellisesti tulipalossa 1900 ja rakennettiin uudelleen vielä samana vuonna. Sahaa laajennettiin 1916 ruotsalaisen Bolinder-yhtiön toimittamien piirustusten mukaan.

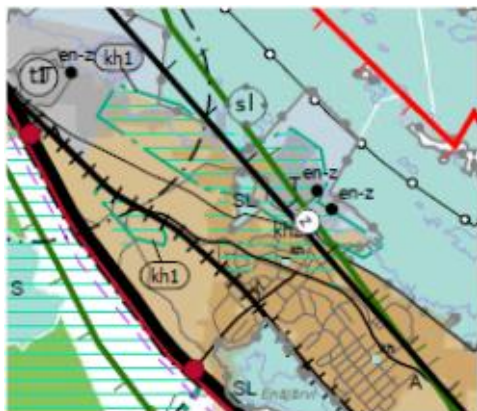
Sotien jälkeen merkittäviä laajennuksia olivat kuitulevytehdas 1948 ja voima-asema. Rannalla oleva suuri kuivaamo valmistui 1954.

Sahan työväen asutus keskittyi sahan ympäristöön. Vanhimpia, vapaasti kasvaneita asuinalueita olivat Kappalemaan, Holman, Viinahaminan ja Sahamäen asuinalueet. Arkkitehtien suunnitelmiin perustuivat Pihlajan Halssin työväenasuinalue ja Kaunismäen tehtaan johdolle ja virkailijoille tarkoitetut asunnot. Tehtaan ympärille kehittyi pieni teollisuustaaajama, jossa tehdas huolehti alkuaikoina useista yhteiskunnalle kuuluvista toiminnoista. Saha rakennutti mm. ensimmäisen koulun 1800-luvun loppupuolella.

Pihlava oli pitkään Ahlström yhtiön tuotannoltaan suurin saha. Se jatkaa edelleen toimintaansa uusimmalla sahatekniikalla varustettuna.

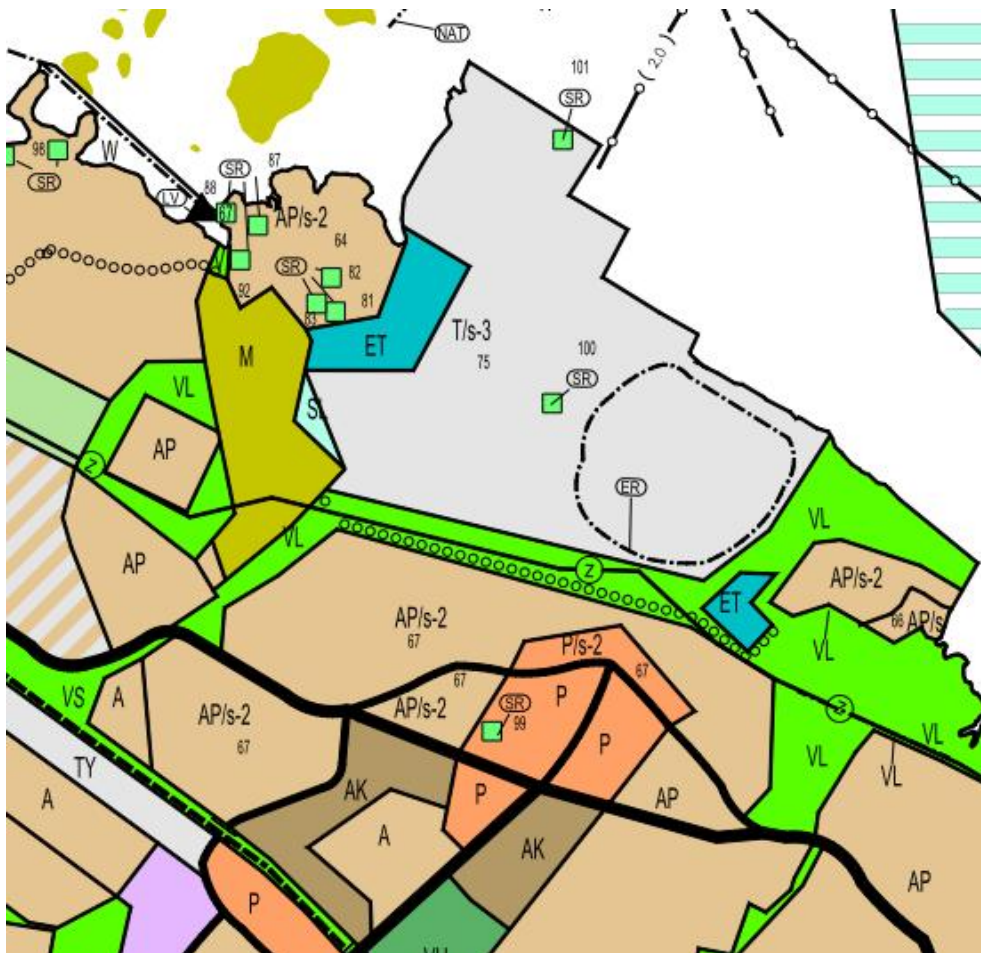
Kaavatilanne

Pihlavan saha ja asuinalueet ovat maakuntakaavassa osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on nykyistä rajausta laajempi. Kuitenkin vanhasta rajauksesta puuttuva Kappalemaan osa-alue on nykyisessä RKY 2009 –rajauksessa mukana ja maakuntakaavassa osa maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (kh 2).

Maakuntakaavaote

Alueella voimassa olevassa 8.3.2002 lainvoimaiseksi tulleessa Meri-Porin osayleiskaavassa Pihlavan saha ja asuinalueet on osoitettu pääosin pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää (AP/s-2) sekä teollisuus- ja varastoalueeksi, jonka ympäristö säilytetään (T/s-3). Sahan ja Kaunismäen alueelle on osoitettu viisi suojeltavaa rakennusta (sr).

Yleiskaavaote

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 11.5.2006 (saha ja Kaunismäki), 24.3.1988, 26.7.1985 (Kappalemaa) ja 21.3.1985 (Halssi). Sahan alue on osoitettu teollisuustoimintojen käyttöön (TK-11, TK-12, TK-13, TK-15). Sahan alueella viisi rakennusta ja Kaunismäen 14 rakennusta on osoitettu suojeltaviksi sr-merkinnöin. Kaunismäen alueelle on osoitettu asuinpienalojen korttelialue, jolla ympäristö säilytetään (AP-18/s) ja asumista palveleva yhteiskäyttöinen korttelialue, jolla ympäristö säilytetään (AH-5/s). Kappalemaan alue on osoitettu pääasiassa asumiseen eri merkinnöin (A-4, AK-1, AP-1, AO-19, AO-20, AL-6). Vain yksi Kappalemaan rakennus (entinen posti- ja sentraalirakennus) on osoitettu sr-merkinnällä. Halssin alueelle on osoitettu asuinrakennusten korttelialuetta (A), ja asumista palvelevien huoltorakennusten korttelialuetta (AH). Halssin vanhat asuinrakennukset talousrakennuksineen on osoitettu suojeltaviksi rakennuksiksi (sr). Halssin viereen eteläpuolelle on osoitettu uudisrakentamista; rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialue (AR), joka ei ole toteutunut.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

sr (1985, Halssi)

Kulttuurihistoriallisesti tai asuinkokonaisuuden säilymisen kannalta tärkeä rakennus, jota ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen aluekokonaisuuden kannalta merkittävä luonne säilyy ja että rakennukselle ominaiset yksityiskohdat, materiaalit ja värit soveltuvat rakennuksen luonteeseen ja ympäristöön.

sr (1988, Kappalemaa)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus, jota ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Katujulkisivujen muuttaminen on sallittu ainoastaan entistään.

Rakennuksen pihapuolelle voidaan rakentaa rakennuksen tyyliin sopiva kuisti ja parveke.

sr-34 (2006, saha)

Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallinen, rakennustaiteellinen ja ympäristökuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä on Satakunnan Museolle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-35 (2006, Kaunismäki)

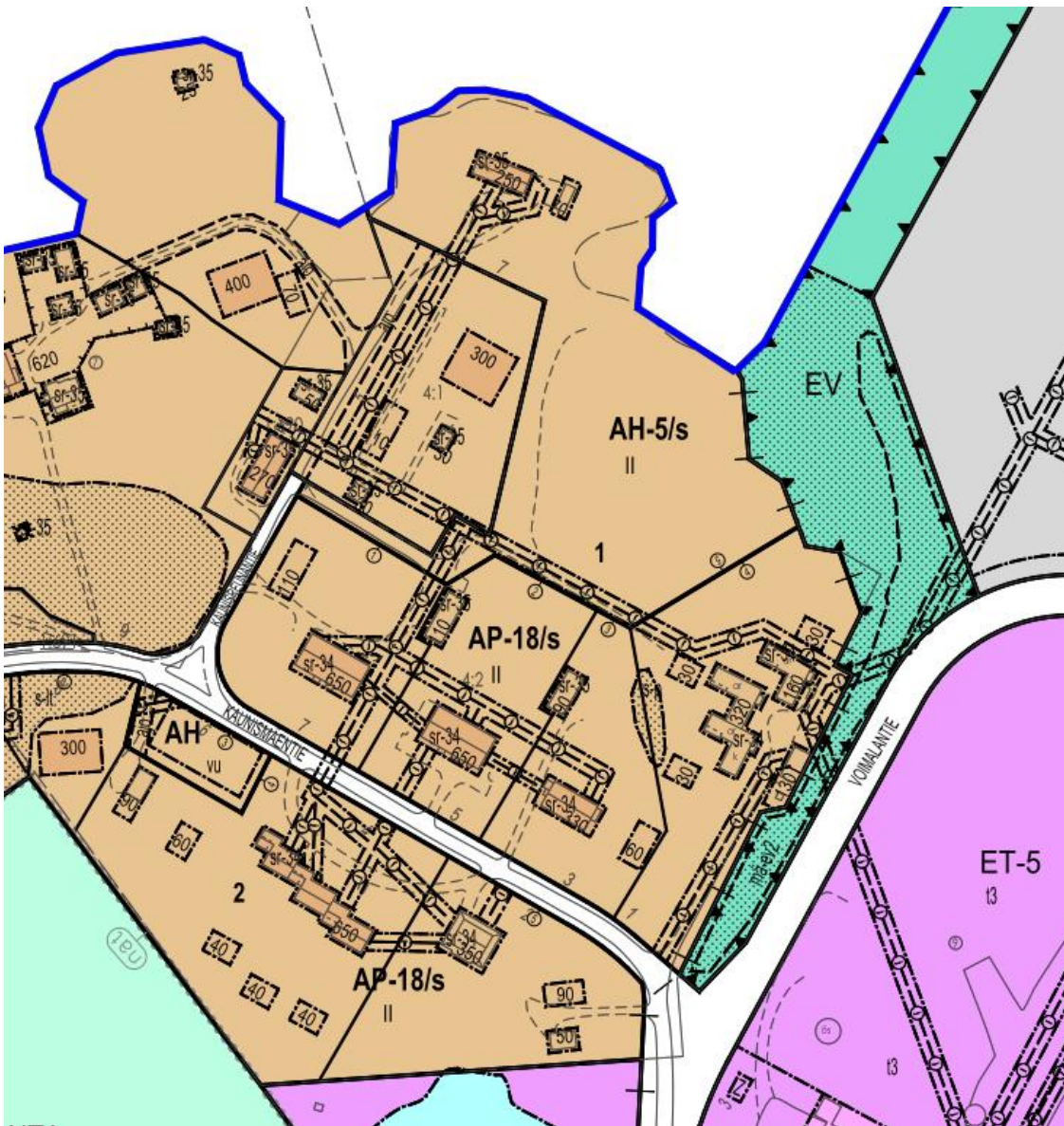
Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisen ympäristön säilymisen kannalta tärkeä rakennus, jota ei saa purkaa. Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ympäristön erityispiirteet säilyvät.

sr-36 (2006, saha)

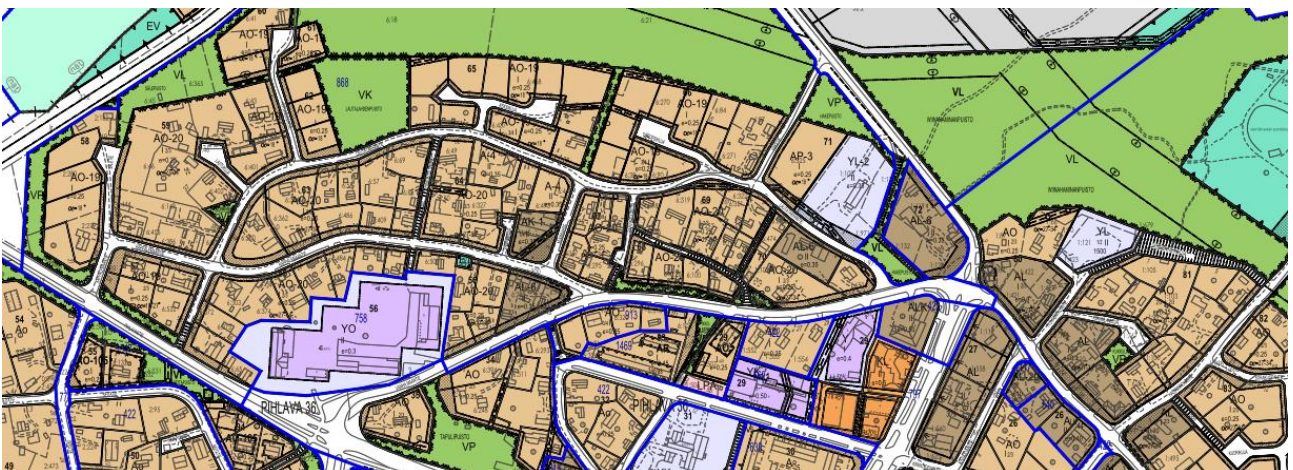
Suojeltava rakennuksen osa. Rakennuksen karttaan sj-merkinnällä merkitty julkisivu on rakennushistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas. Julkisivua ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat sen arvoa.

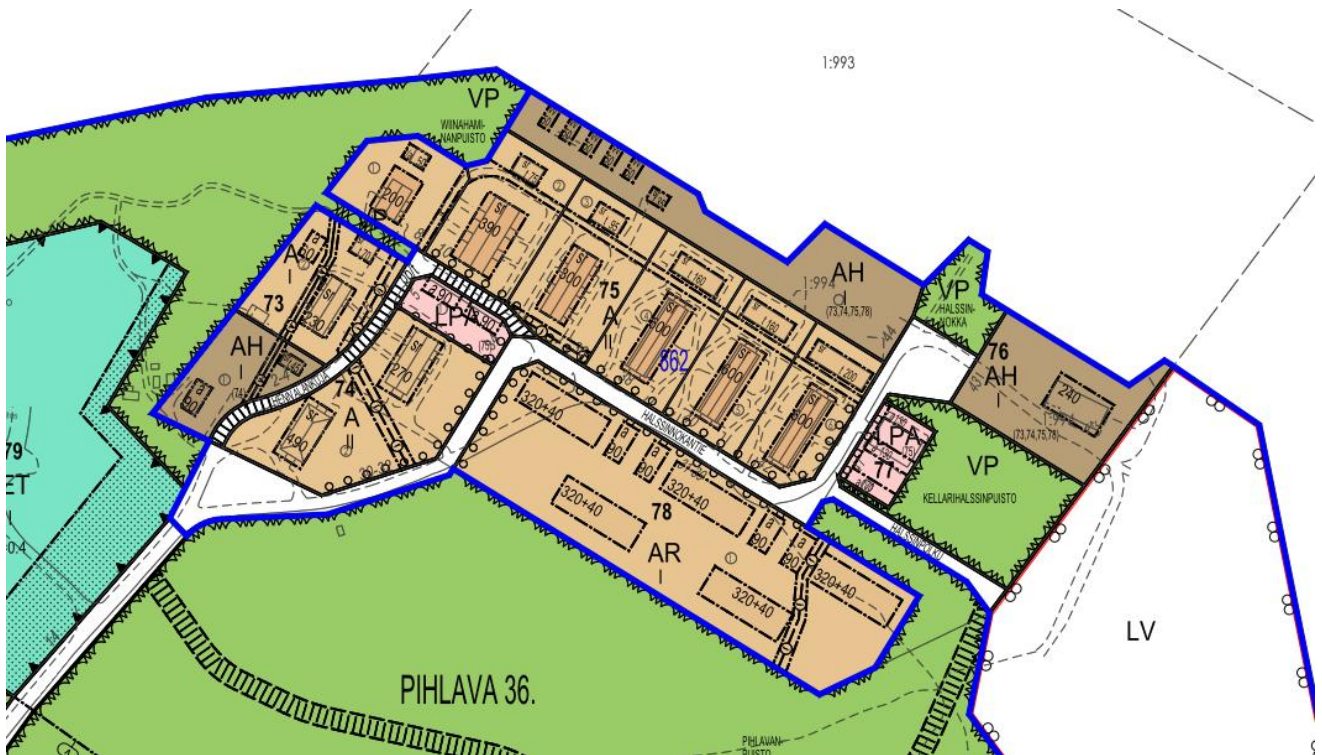
Asemakaavaote, sahan alue

Asemakaavaote, Kaunismäki

Asemakaavaote, Kappalemaa

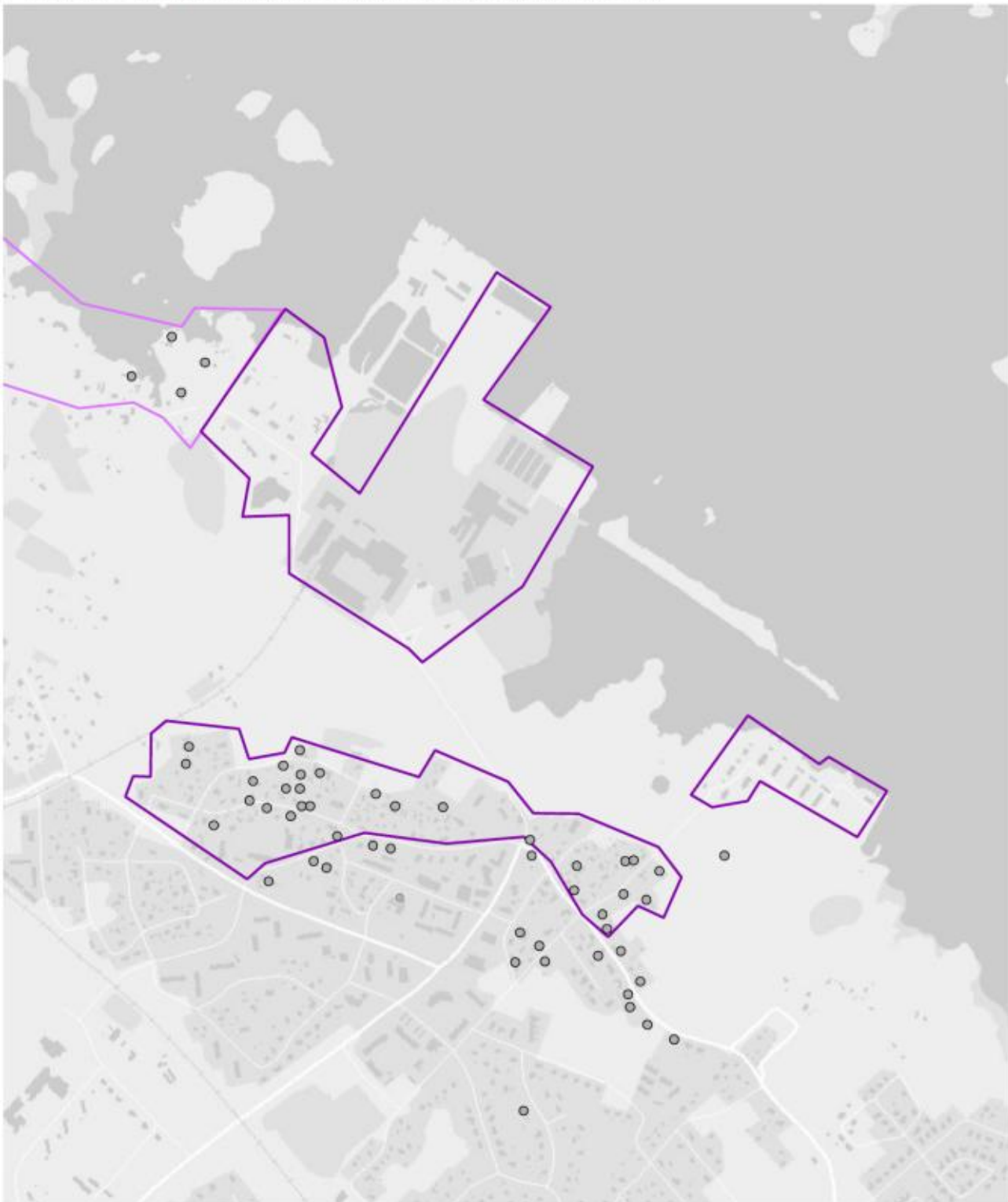
Asemakaavaote, Halssi

Suosituksset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Suojelua on käsitelty asemakaavoissa, mutta osalla aluetta asemakaava on suojelun näkökulmasta vanhentunut. Vuosien 1985 ja 1988 asemakaavoissa on lisäksi käytetty sr-kaavamääräyksessä mainintaa ”rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä”. Suojelun näkökulmasta positiivista on, että myös talousrakennusten suojelu on Halssin ja Kaunismäen kaavoissa huomioitu. Myös uudisrakentamisen sopeutumista ympäristöönsä on kaavamääräyksissä huomioitu.

RKY –aluekuvauksessa mainitaan yksittäisistä rakennuksista sahan alueelta saha, kuitulevytehdas, kuivaamo sekä Kaunismaan asuinalueelta tehtaanjohtajan asunto, kolme virkailijataloa, virkailijoiden ketjutalo ja atriumtalot sekä Kappalemaan koulurakennukset. Kappalemaan alue on inventoitu (kouluja lukuun ottamatta), mutta kohteista puuttuu arvoluokitus. Inventointi on vuodelta 1995. Sahan alue Kaunismäkeä lukuun ottamatta on inventoitu 1980-luvulla, mutta tietoja ei ole viety Pakki-tietokantaan. Alueella on inventoinnin täydentämisen ja arvottamisen tarve. Sen myötä suojelun tarvetta todennäköisesti tulee ilmi, etenkin Kappalemaan osalta. Kohteiden suojelun tarve voidaan huomioida asemakaavoja päivittämällä.

Pihlavan saha ja asuinalueet: Inventoidut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

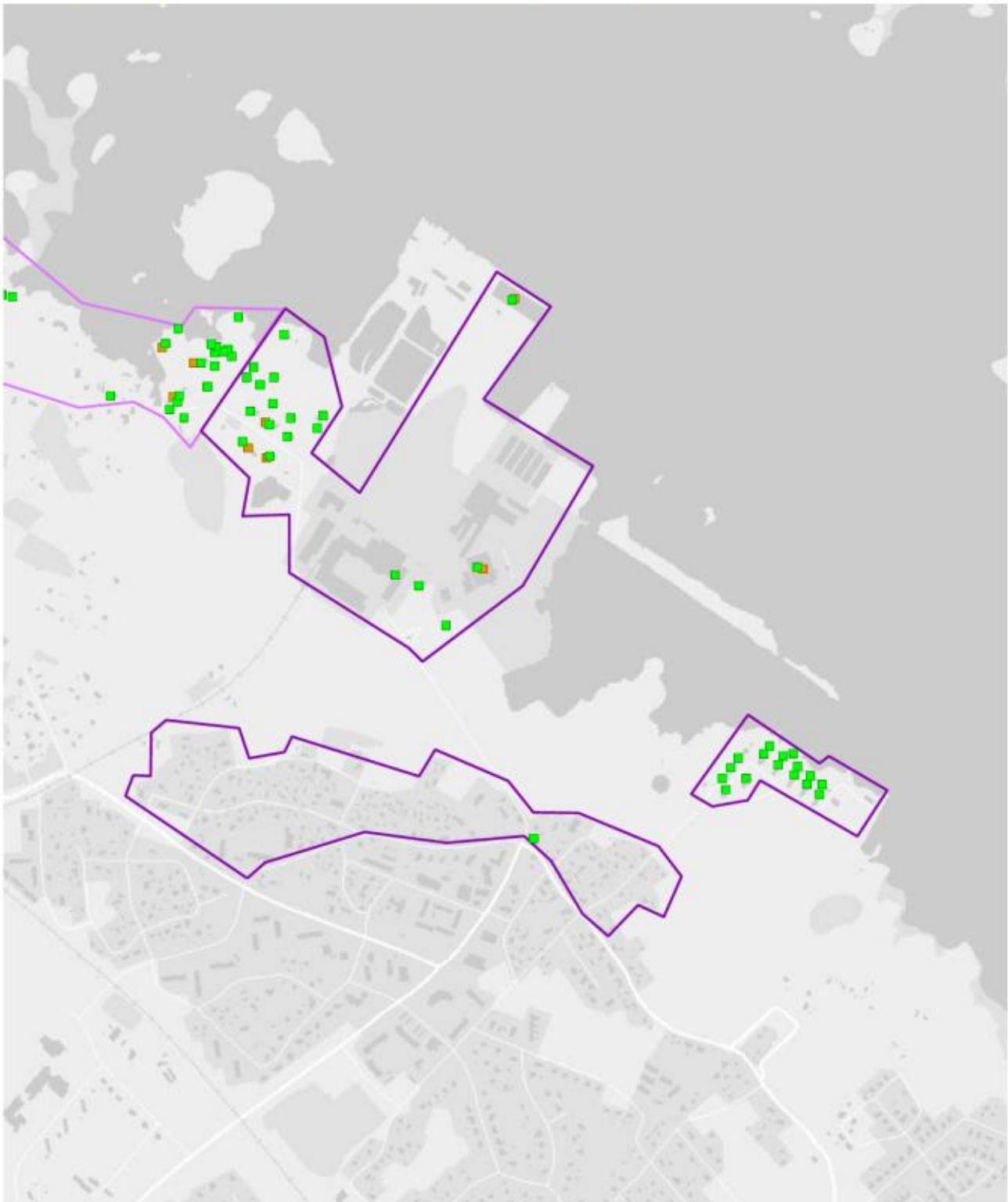
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 55 110 220 330 440 550 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Pihlavan saha ja asuinalueet: kaavasuojellut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 55 110 220 330 440 550 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Porin kuudes kaupunginosa

Porin VI kaupunginosa on yksi laajimmista ja yhtenäisistä puisista ruutukaavaan perustuvista 1800-luvun lopun esikaupunkialueista Suomessa.

Päärnäisten eli Kuukkarin esikaupunkialueen kaava työläisten ja vähävaraisten asuinalueeksi Porin vanhan ruutukaava-alueen ulkopuolelle on vuodelta 1864. Säännöllisen ruutukaavan sisällä on kaksi puistokorttelia ja yksi poikittainen puistokatu. Tontit ovat erittäin pieniä.

Päärnäisten puinen, katutilaa tiiviisti rajaava rakennuskanta on pääasiassa 1800- ja 1900-lukujen vaihteen molemmilta puolin. Pihoilla on säilynyt runsaasti tontteja rajaavia ulkorakennuksia.

Rakennuskannasta mainittakoon arkkitehti Onni von Zansenin 1900-luvun alussa suunnittelema Nummi-yhtiö, Riihikatu 10-12, jonka kaksi puista asuinrakennusta täyttävät yhden korttelin muodostaen sisäänsä suojatun pihan. Svensbergin ukkokoti, Kalevanpuisto 13 on rakennettu iäkkäiden työmiesten kodiksi. Myös uudisrakentamista on tapahtunut, mm. muutama asuinkerrostalo. Viime vuosina on alueelle rakennettu uusia kaksikerroksisia puutaloja.

Historia

Ruutukaava-alueen itäpuolinen V kaupunginosa tuli täyteen rakennetuksi 1800-luvun loppupuolella. Kaupungin laajenemissuunnaksi valittiin Päärnäinen, vaikka se sijaitsikin kaukana varsinaisista teollisuustyöpaikoista.

Taustalla oli kaupungin 1852 tuhonnut tulipalo, joka synnytti Turun tien varteen ns. kuoppakaupungin, jota asuttivat kotinsa ja omaisuutensa menettänyt köyhempi väestö. Kuoppa-asumuksia korvaamaan alueelle kaavoitettiin myöhemmin Päärnäinen eli 6. kaupunginosa. Asemakaavan laati maanmittari J. H. Wahlroos.

Uuden alueen eli VI kaupunginosan sijoituksesta pyydettiin lausunto lääninarkkitehti G. Th. Chiewitziltä. 1891 kaupunginosaa laajennettiin itäpuolelle. Ukkokoti on rakennettu kauppias Svensbergin testamenttilahjoituksen turvin ja valmistuivat arkkitehti August Krook suunnitelmin 1900.

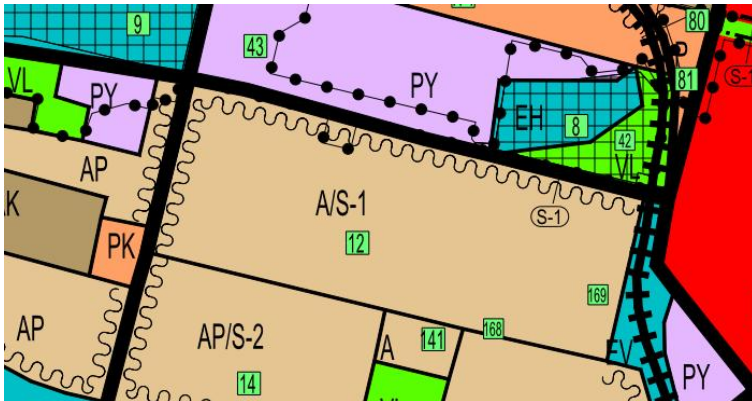
Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Porin kuudes kaupunginosa on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 2).

Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Porin kuudes kaupungin osa on osoitettu asuntoalueeksi, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa (A/s-2). Alueelle on osoitettu kaksi suojeltua rakennusta, Svensbergin ukkokoti ja Nummi-yhtiö.

Yleiskaavaote

Alueen asemakaava on tullut lainvoimaiseksi 5.1.2012. Alueen lounaisosassa yhden tontin osalla on voimassa 20.12.2007 lainvoimaiseksi tullut asemakaava. Alue on osoitettu asumiseen (A-13, A-24, A-25, APL-2, AL-50, A-23/s) ja valtaosalla kortteleista on /s-merkintä eli alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on 404 suojeltua rakennusta (sr).

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

sr-37

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö - ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Rakennusta muuttavista korjaus- ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

sr-38

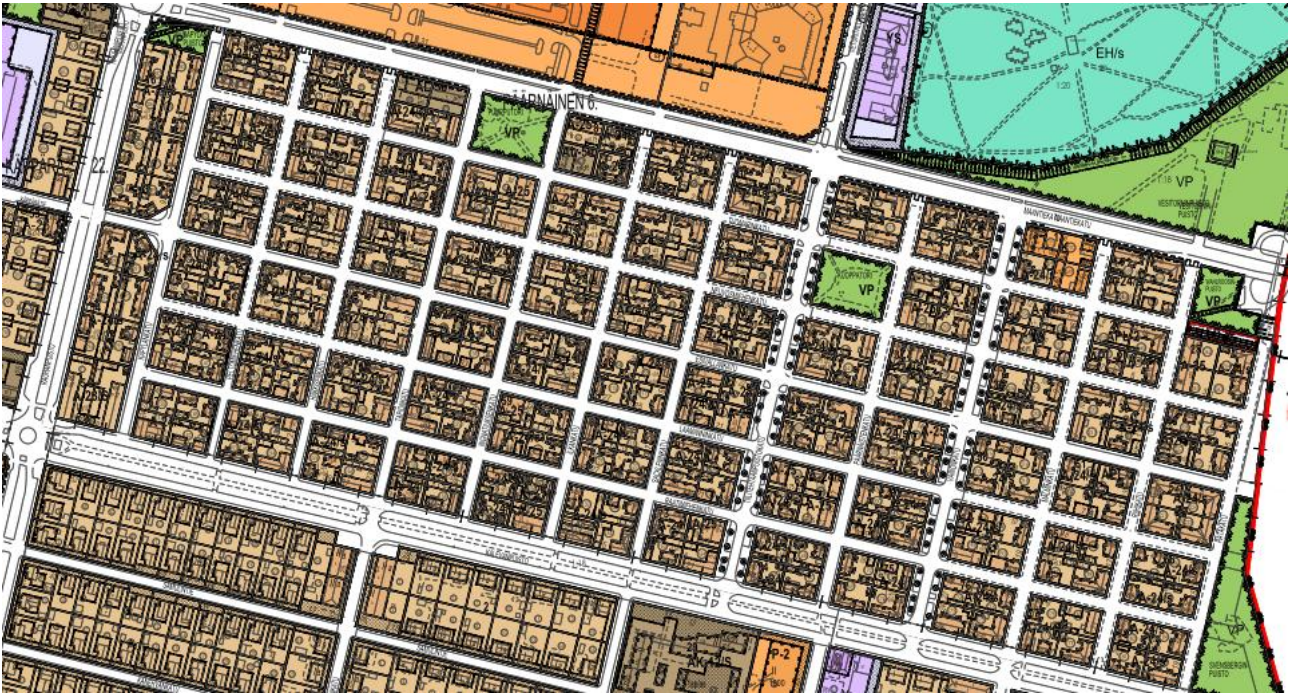
Kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Milloin rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu rakentamistoimenpiteitä tämän tavoitteen vastaisesti, on rakennus pyrittävä korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjaamaan eheyttään. Rakennusta muuttavista korjaus- ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

sr-40

Rakennustaiteellisesti arvokas tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Rakennusta muuttavista korjaus- ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

js-1

Mittakaavaltaan ympäröivästä rakennuskannasta poikkeava rakennus, jonka rakennusaikaiset tyyli- ja ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet. Rakennuksen julkisivuihin tai katteeseen ei saa tehdä muutoksia, jotka poikkeavat alkuperäisistä ominaispiirteistä.

Asemakaavaote

Suositukset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava ja alueen suojelukysymykset on käsitelty asemakaavassa. Aluekuvauksessa erikseen mainitut Nummi-yhtiön rakennukset ja Svensbergin ukkokoti on suojeltu asemakaavassa.

Alueen inventoinneissa arvoluokitus on tehty rakennuskohtaisesti (eikä kohdekohtaisesti), joten kaikkien kohteiden luokitus ei näy kartalla. Inventointi on vuodelta 2008.

Porin kuudes kaupunginosa: Inventoidut rakennukset

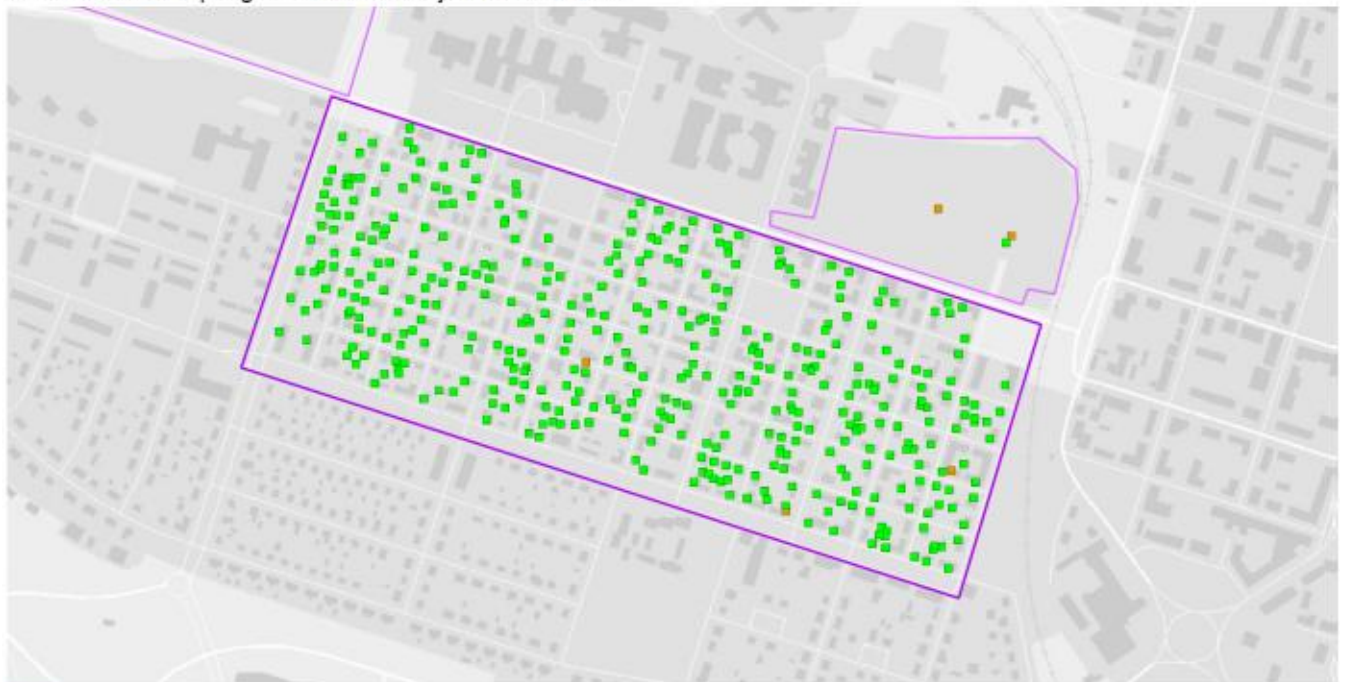
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
- Inventoidut rakennukset:
- A - Suojeltava kohde
 - B - Lievemmin suojeltava kohde
 - C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
 - Ei määritelty

0 25 50 100 150 200 250 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 78MVL/12
© Salokan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Porin kuudes kaupunginosa: kaavasuojellut rakennukset

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
- Asemakaavassa suojeltu rakennus
- Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 25 50 100 150 200 250 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 78MVL/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Porin teollisuusmaisema

Porin teollisuusmaisema, puuvillatehdas, konepaja ja saha, on tyyppiesimerkki 1800-luvun loppupuolella vanhoihin rannikkokaupunkeihin syntyneestä monipuolisesta teollisuudesta, jonka kehittymiseen ja sijoittumiseen vaikuttivat olennaisesti ulkomaiset raaka-aineet, hyvät yhteydet, työvoima ja markkinat. Kokemaenjoen suulle vastakkain rakentuneet punatiiliset teollisuuslaitokset ja Porin kivinen kaupunkikeskusta muodostavat maisemallisesti ja historiallisesti merkittävän ja hyvin säilyneen 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun kaupunkimaiseman, johon olennaisena osana kuuluvat teollisuusrakennukset.

Puuvillatehtaan punatiiliset rakennukset ovat vanhimmilta osiltaan 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alkupuolelta. Koko tehdasalueen suunnitelman laati arkkitehti August Krook. Näyttävän kehräämörakennuksen rinnalla jokirantaa hallitsee puutarhan ympäröimä entinen konttori- ja johtajan asuinrakennus, jonka on suunnitellut arkkitehti Runar Finnilä 1934. Tehdasalueeseen liittyy sen itäpuolella yhtenäinen puutaloasuinalue sekä Puuvillatehtaan rakennuttamat funktionalistiset, Erik Bryggmanin suunnittelemat asuinkerrostalot 1940-luvulta.

Pohjoisrannalla sijaitsee niin ikään Porin Konepaja, jonka punatiiliset rakennukset ovat pääosin 1910- ja 1930-luvulta. Alueen teollisen perinnön kannalta huomattavimpia rakennuksia on 1800-luvun lopulla kehittyntä konepajarakentamista tyypillisesti edustava valimo (1903) ja suuri koneistushalli (1917).

Pohjoisrannan teolliseen maisemaan kuuluva, 1922 valmistunut Isonsannan suursahan kaksikerroksinen puurakennus on säilyttänyt höyrysahakaudelle ominaisen arkkitehtonisen ulkoasunsa. Saharakennukseen liittyy 1897 valmistunut voima-asema savupiippuineen. Isosanta on Porin Pihlavan ja Haukiputaan Martinniemen sahojen rinnalla ainoa säilynyt höyrysahakauden suursahan rakennus.

Porin teollisuusmaisema on osa Porin kansallista kaupunkipuistoa.

Historia

Porin konepaja kuuluu kaupungin ensimmäisiin teollisuuslaitoksiin. Yritys perustettiin 1858 Isosantaan, Vaasaan vievän maantien varrelle. Alue oli vuoden 1686 lahjoitusmaata ja siitä asti kaupungin maata, joskin rakentamatonta aluetta.

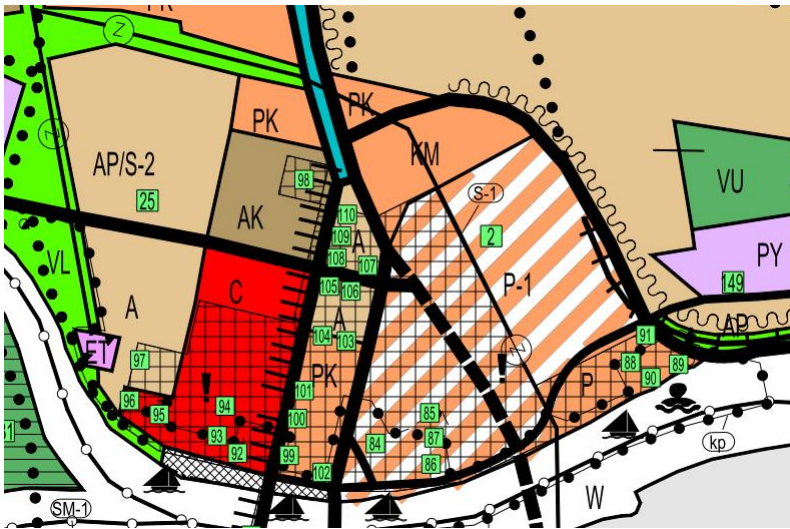
Konepajan perustivat ruukinomistaja K. J. Lönegren ja kauppias G. S. Björnberg. Toimialan nousukaudet ovat yhä nähtävissä konepajan 1900-luvun alun, 1910- ja 1930-lukujen rakennusvaiheina. Alueelle leimaa-antava, Johan Nordstrandin suunnittelema, valimorakennus oli valmistuessaan 1903 yksi maan suurimmista. Monumentaalisen konehallin suunnitteli Torkel Nordman ja se valmistui 1918. Nordmanin suunnittelema konttorirakennus rakennettiin 1916. Koneistusosasto ja puimakonetehtas rakennettiin 1930-luvulla Jarl Eklundin ja tiilinen uusi valimo 1948 Jaakko Tähtisen suunnitelman mukaan. Konepajan tuotantoon kuuluivat keittiöliedet, silitysraudat, työkalut, höyrykoneet, laivat, puimakoneet ja rautatievaunut. Porin kirkon valurautainen torni valettiin konepajalla 1860-63. Konepaja siirtyi Rosenlew-yhtiön omistukseen 1870-luvulla ja säilyi aina 1980-luvulle saakka, jonka jälkeen uudeksi omistajaksi tuli Rauma-Repola. Tilat ovat edelleen suurelta osin alkuperäisessä käytössä.

Isonsannan saha lukeutuu Iin Kestilän, Anjalan Heikkilän ja Pietarsaaren Stockholmenin sahojen rinnalla maamme ensimmäisiin höyrysahoihin. Senaatti myönsi 1860 kauppias Carl Johan Borgille vuonna luvan perustaa höyrysahan Poriin Isonsannan saarelle. Tämä oli ensimmäinen askel Satakunnan sahateollisuuden siirtymisessä sisämaasta rannikolle. Konepaja ja saha siirtyivät 1870-luvulla Rosenlew-yhtiölle. Sahalaitos muutettiin 1941 Rosenlew-yhtiön puutalotehtaaksi, jona se toimi 1950-luvulle saakka.

Maakuntakaavassa Porin teollisuusmaisema on osoitettu osana valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993, Kokemäenjoen kulttuurimaisema). kh 1-alue sisältää seuraavat maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Kokemäenjoen kulttuurimaisema (kh 2-1), Kaksi Puuvillatehtaan asuintaloa, Luotsinmäenpuitokatu 5 (kh-36), Korttelit Puuvillatehtaan vieressä (kh 2-39) ja Porin konepaja (kh 2-40). Yksi kortteli kh 1-alueen ulkopuolella on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä kulttuuriympäristönä (kh-37, Impilinna ja Satulinna).

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Porin teollisuusmaiseman alueelle on osoitettu keskustatoimintojen aluetta (C), moninaiskäyttöaluetta (P-1), yksityisten palvelujen ja hallinnon aluetta (PK), palvelujen ja hallinnon aluetta (P) ja asuntoaluetta (A). Alue on osoitettu alueena, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa(s-1). Erillisinä suojelukohteina on osoitettu 27 rakennusta.

Yleiskaavaote

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 3.7.1975, 8.1.1982, 2.11.1988, 9.11.1993, 16.9.1999, 12.4.2001, 11.4.2002, 4.1.2007 ja 7.3.2014. Puuvillan tehtaiden alue on osoitettu toimitilarakennusten korttelialueeksi (KTY-5). Isosannan alueelle on osoitettu pääasiassa teollisuus-, varasto-, liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta (TK-7, TK-8) sekä sahan alueelle liike- ja toimistorakennusten sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien teollisuus- ja varastorakennusten korttelialuetta (KTY-2, KTY-3). Entinen puuvillatehtaan konttori on asemakaavan liike- ja toimistorakennusten korttelialueella (K-9). Muu osa alueesta on kaavoitettu pääosin asumiseen. Alueella on 35 asemakaavoissa suojeltua rakennusta.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

sr-3 (1988)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksissa suoritettavien muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Kadunpuoleisia kattopintoja ja katualueeseen rajoittuvia julkisivuja ei saa muuttaa, lukuun ottamatta ensimmäisen kerroksen välttämättömiä kulkuaukkoja, jotka on sovitettava rakennuksen aukotukseen. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee tarvittaessa varata museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-4 (1988, konttori)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee tarvittaessa varata museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-8 (1993, asuinalue)

Ympäristön tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennuslain 135§:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennus on korjaus- tai muutostöiden yhteydessä korjattava rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla. Rakennuksen kadunpuoleisissa osissa ei saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen ja vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Rakennuksen pihanpuoleisissa osissa tehtävien korjaus- tai muutostöiden tulee olla sellaisia, että pihapiirin erityispiirteet säilyvät.

sr-9 (1993)

Ympäristön säilymisen kannalta tärkeä piharakennus. Rakennuksessa tehtävien korjaus- tai muutostöiden tulee olla sellaisia, että pihapiirin erityispiirteet säilyvät.

sr-20 (2001 saha- ja teollisuusalue)

Kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksessa suoritettavien muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy.

sr-21 (2001)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksen kadunpuoleisissa osissa ja niissä pihanpuoleisissa osissa, joiden julkisivukäsittely on vastaava kuin kadunpuoleisissa osissa ei saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen tai vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa.

sr-30 (2002, Puuvillatehtaan alue)

Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti sekä kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksissa suoritettavien muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Kadunpuoleisia kattopintoja ja katualueeseen rajoittuvia julkisivuja ei saa muuttaa, lukuun ottamatta ensimmäisen kerroksen välttämättömiä kulkuaukkoja, jotka on sovitettava rakennuksen aukotukseen. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnan antamiseen.

sr-31 (2002)

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa ei saa tehdä sellaisia korjaus- ja muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen julkisivujen ja vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-32 (2002)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa oleva generaattorisali tulee säilyttää ennallaan eikä sen tilajakoa saa muuttaa. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee Satakunnan museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-37 (2014, Luotsinmäenpuistokatu 1)

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että ne sopivat rakennuksen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Rakennusta muuttavista korjaus- ja muista toimenpiteistä on hankkeeseen ryhtyvän pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

Asemakaavaote

Suosituksset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Satakunnan Museon tietokannasta ei löydy alueen rakennuskannan inventointia, mutta vanhoja inventointeja on tehty vuosina 1985-87. Suojelua on käsitelty sekä yleiskaavassa että osassa asemakaavoista. Yleiskaavatyön yhteydessä on käytetty Satakunnan rakennusperintöselvityksen jaseutukaavan aineistoja. Alueen asemakaavoista pieni osa on suojelun näkökulmasta vanhentuneita. Osassa on käytetty suojelumääräyksessä mainintaa ”rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä”. Alueella on inventoinnin päivittämisen tarve.

Aluekuvauksessa mainitaan yksittäisinä rakennuksina puuvillatehtaan punatiiliset rakennukset, entinen konttori- ja johtajan asuinrakennus, Erik Bryggmanin suunnittelemat asuinkerrostalot (Impilinnaja Satulinna), Porin Konepaja, valimo, suuri koneistushalli ja Isosannan suursaha. Impilinnaja Satulinna on suojeltu yleiskaavassa, muttei asemakaavassa, joka on vuodelta 1975. Muut mainitut rakennukset on suojeltu asemakaavassa. Alueella on inventoinnin päivittämisen tarve, jonka myötä suojelun tarvetta saattaa tulla esiin. Pienellä osalla aluetta on myös asemakaavan päivittämisen tarvetta.

Erityisen ajankohtainen on alueella sijaitsevan Isosannan sahan tilanne. Höyrysaha on maamme viimeisiä vanhoja suursahoja Pihlavan sahan ohella. Näistä Pihlavan saha on hyvin säilynyt ja toimiva saha. Isosannan sahan säilyminen taas on epävarmaa huonon kunnon, käytön puuttumisen ja liikenteellisten ongelmien vuoksi.

Isosannan saha

Porin teollisuusmaisema: Inventoidut rakennukset

Porin teollisuusmaisema: kaavasuojellut rakennukset

Porin Vanha hautausmaa

Porin Vanha hautausmaa on esimerkki 1800-luvun alun kirkosta ja kaupunkiasutuksesta erillään olevasta hautausmaasta. Se kuvastaa muutoksia paitsi hautaustavoissa myös puutarhataiteen ja hautamuistomerkkien kauneushanteissa.

Porin vanha ruutukaava-alueen länsipuolella oleva, nyttemmin käytöstä pois jäänyt hautausmaa on vaikuttava kokonaisuus. Kiviaidan rajaamalla, luonteeltaan puistomaisella hautausmaalla on kolmisensataa hautamuistomerkkiä. Muistomerkkien joukossa on peltisiä, valurautaisia ja kivisiä hautamuistomerkkejä, joille klassilliset muodot ja aiheet ovat leimallisia. Monien sukuhautojen ympärillä on valurautainen aita.

Hautausmaan aidan eteläpuolella olevalla, VI kaupunginosan yhtenäisen katunäkymän rajaamassa puistossa on arkkitehti Bertel Strömmerin 1935 suunnittelema tyyliltään funktionalistinen punatiilinen vesitorni. Se on osa aikakauden keskeistä teollisuus-, varasto- ja teknisten laitosten rakennustyyppistöä, jossa funktionalismin muotokieli sai toteutuksensa. Korkea torni on kaupunkikuvallisesti merkittävä.

Historia

Vuoden 1801 Porin suuren kaupunkipalon jälkeen ehdotettiin kirkon ympärillä olleen huonokuntoisen hautausmaan siirtämisestä kaupungin ulkopuolelle. Keskustassa sijaitsevan hautausmaan katsottiin kosteina kesinä levittävän tuolloin yleistä mätäkuumetta. Kaupungin uusi hautausmaa perustettiin Hampustenmäkeen, vaivaistalon viereen, kaupungin kortteleiden länsipuolelle. Hautausmaa vihittiin käyttöön 1809. Uusi hautausmaa oli aluksi vajaan hehtaarin kokoinen. 1830 sitä laajennettiin ensin lähes kaksinkertaiseksi ja vielä 1850-luvun lopulla noin kolmeen hehtaariin.

Hautausmaan alue ympäröitiin ensin tilapäisellä aidalla, joka varsin pian korvattiin etelä- ja länsipuolella muuratulla kiviaidalla. Aitaan tehtiin kaksi rautaista ristikkoporttia. Myös hautausmaan laajennusosat aidattiin samalla tavoin aiemman suunnitelman mukaisesti kiviaidalla.

Kaupunkia laajennettiin 1860-luvulla uudella VI kaupunginosalla hautausmaan eteläpuolelle. 1879 annetun terveydenhoitoasetuksen perusteella asutuksen keskellä sijainneen hautausmaan käyttö oli lähes poikkeuksetta lopetettava viimeistään 30.6.1890. Laajennusta vaativan vanhan hautausmaan varsinainen käyttö päättyi 1880-luvulla ja uudeksi hautausmaaksi perustettiin Käppärän hautausmaa, johon hautaaminen alkoi 1884.

1800-luvun lopullavanhaa hautausmaata ryhdyttiin hoitamaan puistona ja ilmeisesti jo tuolloin puutarhuri Fr. Söderberg laati aluetta varten suunnilleen nykytilannetta vastaavan puistosuunnitelman. 1890-luvulla tuolloin jo käytöstä pois jäänyt hautausmaa hieman pieneni, kun sen venäläisestä osasta lunastettiin maata rautatietä varten.

Vesijohtoverkon rakentamista suunniteltiin Porissa 1900-luvun alkupuolella. Lopullinen päätös laitoksen rakentamisesta tehtiin 1934 ja saman vuoden elokuussa urakka annettiin Oy Yleiselle Insinööri-toimistolle. Arkkitehti Bertel Strömmer suunnittelema vesitorni valmistui 1935 ja kaupungin vesijohtolaitos otettiin käyttöön seuraavan vuonna.

Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Porin vanha hautausmaa on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 2).

Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Porin vanha hautausmaa on osoitettu hautausmaa-alueena (EH), lähivirkistysalueena (VL) sekä alueena, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa (s-1). Erillisenä suojelukohteena on osoitettu vesitorni.

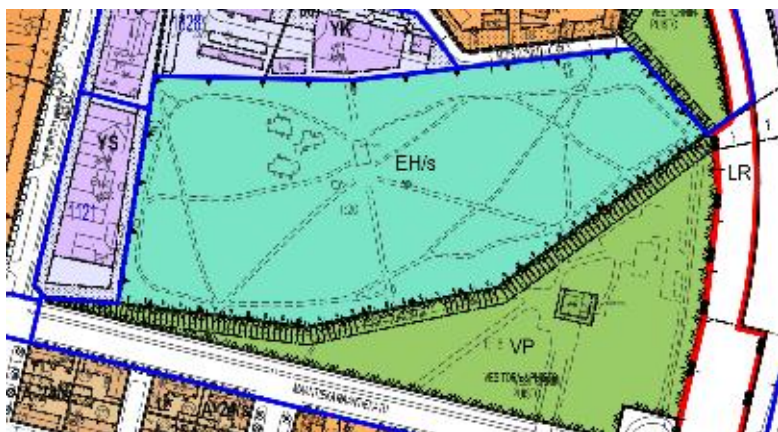

Yleiskaavaote

Alueella on voimassa 26.11.1998 lainvoimaiseksi tullut asemakaava, jossa hautausmaan alue on osoitettu hautausmaaksi, jolla ympäristö säilytetään (EH/s). Kaavassa suojeltu vesitorni sijoittuu puistoon (VP). Asemakaavassa on käytetty seuraavaa suojelumerkintää:

sr-6

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

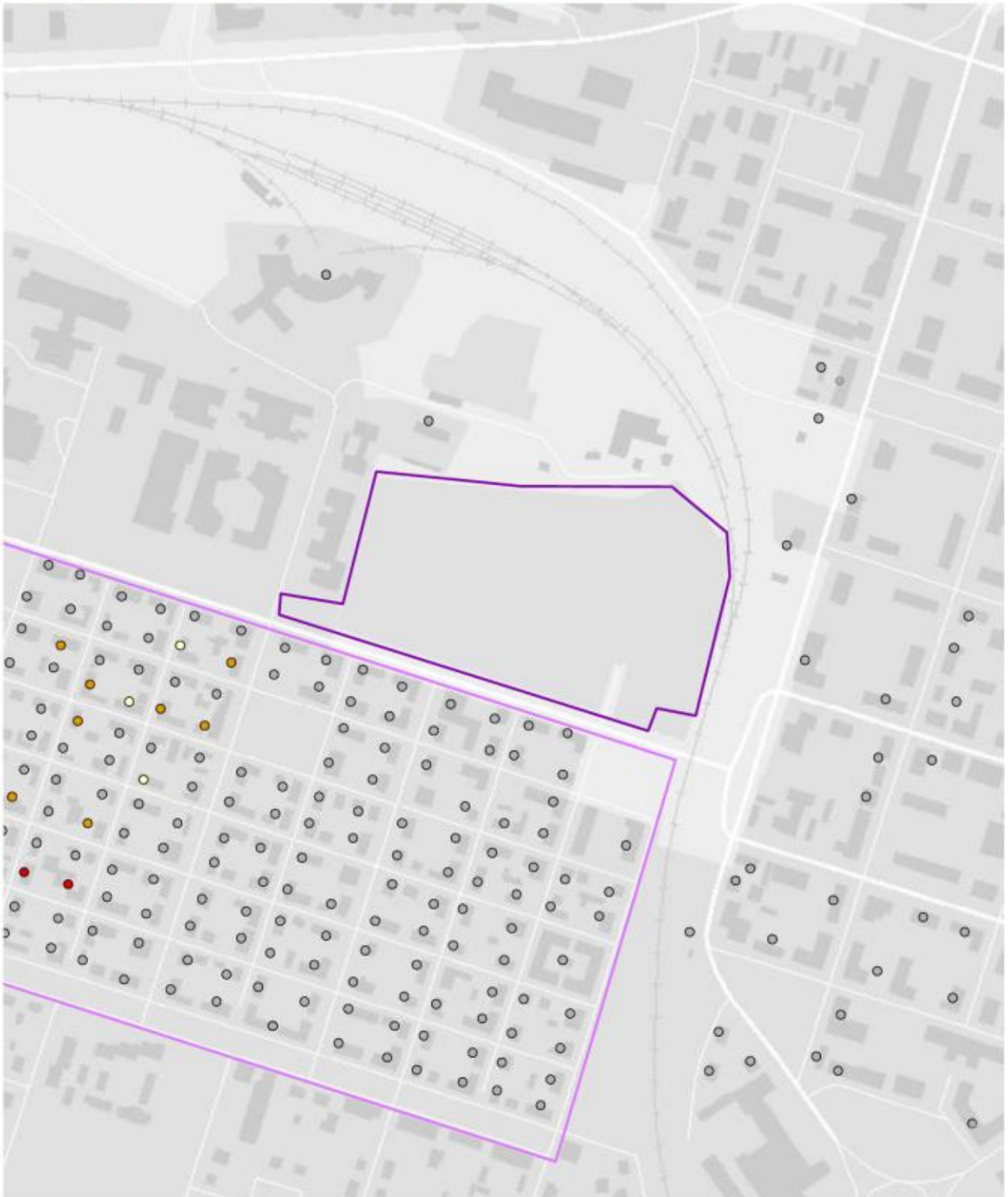

Asemakaavaote

Suosituks

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava ja ainoan rakennuksen, vesitornin, osalta suojelu on käsitelty asemakaavassa. Aluekuvauksessa nostetaan esiin vesitornin lisäksi puutarha rakenteineen. Rakennusta ei ole inventoitu.

Porin Vanha hautausmaa: Inventoidut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 20 40 80 120 160 200 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
 © Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Porin Vanha hautausmaa: kaavasuojeollut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 20 40 80 120 160 200 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Reposaaren yhdyskunta

Reposaari on Kokemäenjoen suiston uloin saari Selkämeren ulapan äärellä. Reposaari yhdessä Mäntyluodon kanssa muodostaa Porin kaupungin edustalle 1800-luvun jälkipuoliskolla kasvaneen yhdyskunnan, jolla on eritoten satamatoimintojen, telakan ja höyrysahan ansiosta ollut suuri paikallinen ja valtakunnallinen merkitys.

Reposaaren taajaman säännöllinen, pitkänomainen ruutuasemakaava valmistui 1874. Yhtenäinen, vaatimaton puinen rakennuskanta on pääasiassa merenkulun kulta-ajalta 1800-luvun jälkipuolelta ja 1900-luvun alusta. Poriin kuuluva Reposaaren kaupunginosa kirkkoineen, kouluineen, hotelleineen ja vehreillä tonteilla olevine klassillistinehenkisine puutaloineen muodostaa pienoiskaupungin. Reposaaren kuusikulmainen puukirkko ja kahdeksankulmainen tapuli rakennettiin 1876, kansakoulu 1877, luotsiasema 1800-luvun loppupuolella ja arkkitehti Johan Nordstrandin suunnittelema VPK:n talo 1901.

Alueen rakennuskannan vanhimman osan muodostavat 1838 valmistunut hotelli ja 1800-luvun puolimaissa rakennetut porvarishuvilat, joista näyttävin on 1892 valmistunut kolmikerroksinen Villa London.

Reposaaren entisen sahan alueeseen liittyy puinen konttorirakennus sekä yhdeksän työväenasunnon yhtenäinen ryhmä. Maan tärkeimpiin suursahoihin kuuluneesta 1995 palaneesta Reposaaren sahasta on jäljellä enää savupiippu, kun palaneen sahan rauniot kesällä 2000 on purettu. Entinen sahayhdyskunta on säilynyt tiiviinä alueena.

1896 perustetulla hautausmaalla on torpedovene S2:n uppoamisessa 1926 menehtyneiden yhteishauta, jolle pystytettiin Väinö Aaltosen veistämä ja 1930 paljastettu muistomerkki. Nykyisessä linnakepuistossa on 1930-luvulla rakennettu betoninen bunkkeriasema ja juoksuhautoja.

Reposaaren puinen luotsiasema kuuluu sataman rakennuskantaan ja on harvinainen esimerkki varhaisten satamaluotsien toiminnasta. Satamatoiminnot, telakka ja höyrysaha muodostivat elinkeinollisen perustan 1960- ja 1970-luvulle saakka, jonka jälkeen keskittäminen ja kilpailun kiristyminen on saanut ne lopettamaan toimintansa.

Historia

Suojaisan ja syvän luonnonsatamansa ansiosta Reposaari oli jo varhain tunnettu välietappi tultaessa Itämereltä Pohjanlahden jokien kauppapaikoille. Vastaperustetun Porin kaupungin nautintaan ja käyttöön saari annettiin 1558. Saari oli aluksi lähinnä karjanlaitumena, mutta jo 1600-luvulla sen satamaa käytettiin isoimpien laivojen lastaamiseen. Ensimmäinen laiturirakennettiin saareen 1775 ja satamavouti aloitti 1780. Kokemäen suiston madaltuessa Reposaaresta tuli 1700-luvun lopulta alkaen Porin virallinen ulkosatama. Reposaareissa laivanrakennuskausi alkoi 1826. Nykyisessä Varvirannassa toiminut veneveistämön viimeinen laiva laskettiin vesille 1863.

Ruukinpatruuna Gustaf Tigerstedt sai 1871 senaatilta luvan höyrysahan rakentamiseksi Reposaareen. Sahan rakentajaksi ja omistajaksi tuli seuraavana vuonna tukholmalainen tukkukauppias J.E. Francke. Saha oli 1900-luvun alkupuolella yksi Suomen merkittävimmistä sahailaitoksista. Vientisatama ja saha synnyttivät saarelle 1800-luvulla oman yhdyskuntansa.

Asutuksen kasvu edellytti rakentamisen ohjausta ja asemakaava vahvistettiin 1874. Reposaari oli 1870-luvulla Suomen suurin vientisatama, mikä näkyi taajaman voimakkaana kasvuna. Tällöin rakennettiin mm. kirkko ja koulu. Reposaari säilytti asemansa tärkeänä vientisatamana aina 1890-luvulle, jolloin vastapäiseen niemeen, Mäntyluotoon, rakennettiin uusi satama ja rautatie. Satamatoiminta keskittyi 1900-luvun aikana yhä enemmän Mäntyluotoon ja myöhemmin pengertien valmistumisen jälkeen uuteen syväsatamaan,

Tahkoluotoon. Reposaaren satama muutettiin kalasatamaksi 1967. Reposaarelle Lampanluodon ja pienten saarien yli kulkeva pengertie valmistui 1956.

Reposaaren konepaja perustettiin 1916. Toiminta laajeni sotakorvausten seurauksena 1945 laivanrakennukseen. Kilpailun kiristymisen ja yrityskaupat lopettivat konepajan kuten myös sahan toiminnan 1970-luvulla. Konepajan rakenteet ovat pääosin purettu ja sen alueella pidetään loma-asuntomessut 2008.

Krimin sodan aikana Reposaarta käytettiin tähystyspaikkana. 1900-luvun alkupuolella venäläiset rakennuttivat Riitakalliolle tykkipatterin, joka oli osa laajaa Pietarin kaupungin puolustusvyöhykettä. Reposaaren merisuojauskunnan rannikkopatteri rakennettiin 1935 vapaaehtoisena maanpuolustustyönä lähelle Reposaaren eteläkärkeä. Tähystystorni rakennettiin seuraavana vuonna. Patterin kustansi kauppaneuvos Werner Hacklin. Patteri laajennettiin linnakkeeksi 1939. Linnoituksen päätehtävänä oli sataman ja Porin kaupungin suojaaminen. Nykyisin alue on museona.

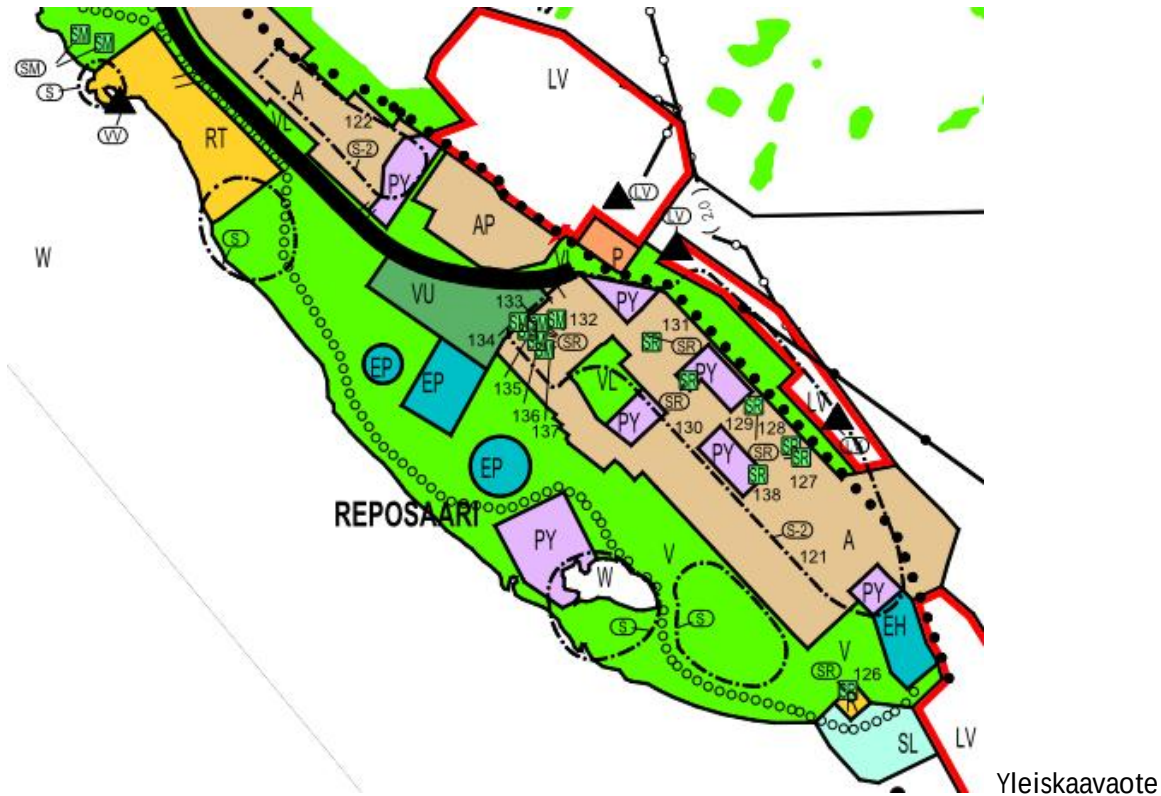
Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Reposaaren yhdyskunta on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1).

...Maakuntakaavaote

Alueella voimassa olevassa 24.3.1997 hyväksytyssä Reposaari-Tahkoluoto-Lampaluoto-Ämttö osayleiskaavassa Reposaaren yhdyskunta on osoitettu etupäässä asuntoalueeksi (A), pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AP), virkistysalueeksi (V), urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeksi (VU) sekä julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi (PY). Lisäksi osalla aluetta on s-2 –aluemerkintä; alue, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää. Yksittäisiä suojeluja rakennuksia on yleiskaavassa kahdeksan kappaletta.

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 10.4.1948, 9.10.1954, 28.7.1962, 21.8.1962, 4.11.1962, 28.6.1970, 30.6.1970, 16.11.1974, 12.8.1978, 20.3.1982 (pohjoisosa), 27.8.1986, 29.1.1987, 21.7.1987, 22.12.1988, 13.8.1992, 3.9.1992, 21.2.1993, 10.3.1995, 16.1.1996, 19.9.1996, 25.9.1997, 23.6.1998, 17.9.1998, 23.11.2000, 12.12.2002, 16.1.2003, 17.7.2003, 6.5.2004, 17.3.2005, 27.4.2007, 26.7.2007 ja 15.11.2007.

Alue on asemakaavoitettu pääasiassa asumiseen. Suojeltuja rakennuksia (sr, sr-6, sr-16, sr-20, sr-31, s) on 92 kpl. Asemakaavoissa on myös rakentamisen ohjaamiseen tähtäviä yleismääräyksiä.

Asemakaavoissa on käytetty seuraavia suojelumerkintöjä:

s (1978)

Merkintä s osoittaa, että rakennusallalla sijaitseva rakennus on kaupunkimiljöön säilymisen kannalta tärkeä. Rakennusta ei saa purkaa ilman rakennuslupaviranomaisen lupaa. Rakennuslupaviranomainen voi myöntää purkamisluvan vain pakottavasta syystä. Rakennusta korjattaessa ja muutettaessa on katsottava, että ulkovuoraus ovi- ja ikkuna-aukot sekä näiden muodot ja jaot, kattomuoto ja erilaiset ulokkeet, savupiiput ja vesikourut sekä muut rakennukselle ominaiset yksityiskohdat, käytetty materiaali ja väri soveltuvat rakennuksen luonteeseen ja kaupunkiympäristöön. Milloin tämän pyrkimyksen vastaisesti on rakennuksessa aikaisemmin suoritettu rakennustoimenpiteitä, on rakennus korjaus- ja muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan joko entistään taikka muulla rakennukseen ja ympäristöön soveltuvalla tavalla.

sr (1982)

Suojeltava rakennus.

sr-6 (1992)

Rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

sr-16 (1996)

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuslain 135 §:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen, vesikattojen tai porrashuoneiden rakennustaiteellista tai historiallista arvoa.

sr-20 (2003)

Kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Rakennuksessa suoritettavien muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy.

sr-31 (2007)

Rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa ei saa tehdä sellaisia korjaus- ja muutostöitä, jotka turmelevat rakennuksen julkisivujen ja vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Ennen rakennuslupaa tai rakennustöiden lupaa koskevan hakemuksen ratkaisemista tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

Asemakaavaote

Suosituksset

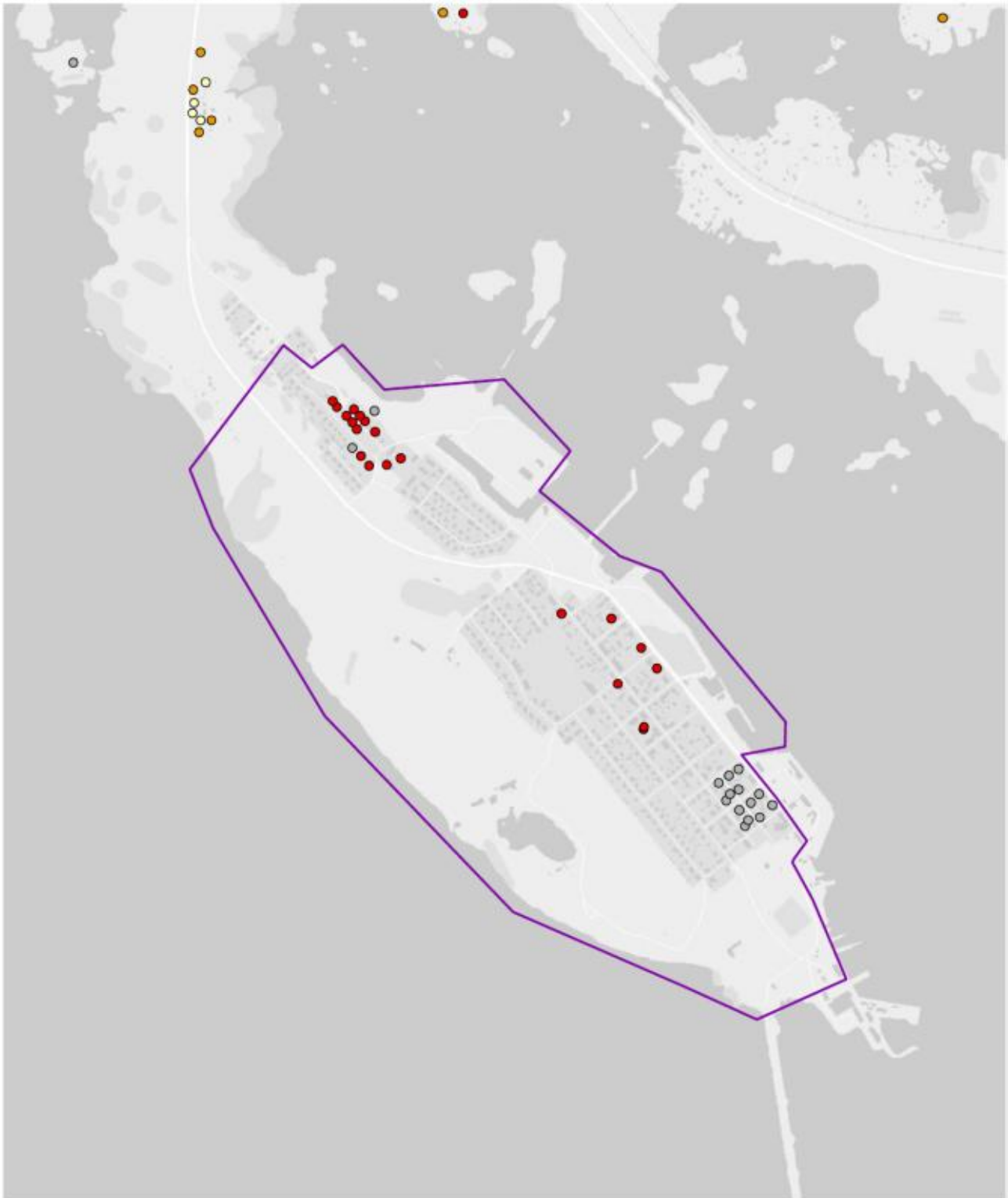
Yksittäisistä rakennuksista aluekuvauksessa on mainittu puukirkko, tapuli, kansakoulu, luotsiasema, VPK:n talo, hotelli, Villa London, sahan puinen konttorirakennus sekä yhdeksän työväenasunnon ryhmä. Näistä ainakin hotelli, sahan konttorirakennus, Villa London ja koulu on suojeltu asemakaavassa. Kirkko ja tapuli on suojeltu kirkkolailla.

Alueen rakennuskannasta on inventoitu vain osa ja inventoinnit ovat vuodelta 1991. Osasta inventoiduista kohteista puuttuu arvoluokka. Kaikista asemakaavassa suojelluista kohteista ei löydy inventointitietoja Pakki-tietokannasta, mutta kaikkia inventointeja ei ole viety tietokantaan. Museoviraston Meriväylien rakennusperintö –inventoinnissa (Harri Nyman, 2009) Reposaaressa luotsiasema on huomioitu.

Alueella on inventoinnin täydentämisen tarvetta.

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava ja suojelua on käsitelty alueen asemakaavoissa. Joskin osassa asemakaavan suojelumääräyksistä on käytetty mainintaa ”*rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä*”. Yleiskaavassa on osoitettu kuusi suojeltua rakennusta sekä yksi rakennusryhmä (sr 132), joita ei ole suojeltu asemakaavassa. Näiden osalta alueella on asemakaavan päivittämisen tarvetta. Inventointien täydentämisen myötä saattaa myös ilmetä lisää suojelun tarvetta.

Reposaaren yhdyskunta: Inventoidut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

- Valtakunnallisesti arvokas
- Seudullisesti arvokas
- Paikallisesti arvokas
- Maisemallisesti arvokas
- Historiallisesti arvokas
- Ei määritelty

0 70 140 280 420 560 700 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MMU/12
 © Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Reposaaren yhdyskunta: kaavasuojellut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 70 140 280 420 560 700 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Satakunta Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Riihikeden aravatalot

Riihikeden yhtenäinen asuinalue edustaa varhaista aravatuotantoa.

Porin yhdeksännen kaupunginosan Riihikeden kolmikerroksiset lamellitalot ja seitsenkerroksiset pistetalot sijaitsevat viuhkamaisesti pienen keskuspuiston ympärillä.

Riihiketo valmistui sotien jälkeen arkkitehti Jaakko Laaksovirran laatiman asemakaavan mukaan. Rakennussuunnittelusta vastasivat pääasiassa arkkitehdit Jussi Lappi-Seppälä ja Iikka Martas.

Historia

Sotien jälkeen kaupunkien, kauppaloiden ja maalaiskuntien väkiluku kasvoi siirtolaisten vaikutuksesta. Maaseudulla mahdollisuudet pienimuotoiseen uudisrakentamiseen olivat ratkaistavissa. Kaupungeissa nopean rakentamisen ongelmana oli pääomien ja teollisuuskapasiteetin puute.

Asuntotuotannon valtuuskunta (Arava) perustettiin 1949. Se oli valtion elin, jolle keskitettiin sekä asuntotuotannon rahoitus, että rakennettavien asuntojen vuokraaminen. Järjestelmällä oli tarkoitus saada asuntotuotanto käyntiin erityisesti kaupunkitaajamissa. Arava myönsi valtion tukemia lainoja kaikille rakentajille, aina yksityisistä julkisiin rakentajiin.

Porissa aravatuotannon alueeksi valittiin 9. kaupunginosa, Riihiketo. Alueella oli Harald Andersinin 1920-luvulla tekemä umpikortteliasemakaava, joka 1938 oli uudistettu. Ensimmäinen uudisrakennus valmistui 1947. Keskuspuistoa rajaavien pistetalojen ryhmä oli valmiina 1952.

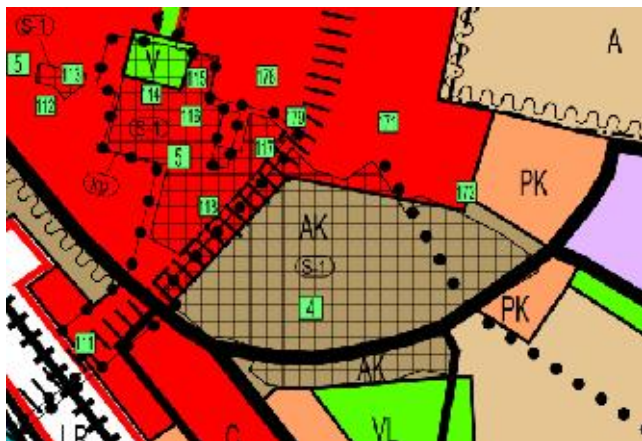
Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Riihikeden aravatalot on osoitettu maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 2).

Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Riihikeden aravatalot on osoitettu kerrostalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AK), jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa(s-1).

..Yleiskaavaote

Asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 22.2.1946, 3.3.1947, 15.5.1950, 23.5.1951, 23.9.1951, 29.12.1954, 18.2.1958, 11.1.1959, 26.4.1976, 30.12.1976, 26.7.1996, 1.7.2011 ja 3.5.2013. Alue on asemakaavoitettu pääosin asuinrakentamiseen sekä liikerakennuksille, keskellä on lähivirkistysalue.

Vuoden 2013 asemakaavassa on käytetty yhdelle rakennukselle seuraavaa suojelumerkintää:
sr-33

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas suojeltu rakennus. Maankäyttö ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa. Rakennukseen tehtävien muutos- ja korjaustoimenpiteiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen luonne säilyy. Ennen rakennusta muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

Asemakaavaote

Suositukset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Suojelua on käsitelty alueen uusimmassa asemakaavassa, joka kattaa yhden AL-korttelin alueen koilliskulmassa. Yleiskaavassa alueen suojeluarvot on tunnistettu ja asemaakaavaa päivitettäessä yleiskaavan ohjausvaikutuksen myötä on luontevaa tutkia alueen suojelun tarvetta asemakaavaa kokonaisvaltaisesti päivittämällä. Asemakaavan päivitys on tulossa vireille.

Alueen rakennuskannasta on inventoitu vain pieni osa ja inventoinnit ovat vuodelta 2009. Inventoiduista kohteista puuttuu arvoluokka. Alueella on inventoinnin täydentämisen tarve.

Riihikedon aravatalot: Inventoidut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 25 50 100 150 200 250
m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Satakunnan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Riihikedon aravatalot: kaavasuojellut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 25 50 100 150 200 250
m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Riihikedon koulukorttelit

Porin Riihikedossa on poikkeuksellisen laaja ja monipuolinen koulualue. Julkiseen rakentamiseen kaavoitetulle alueelle on 1900-luvun alkuvuosikymmeninä rakennettu kokonaisia katunäkymiä muodostavia, tielinjaan rajautuvia kouluja sekä perusopetukseen että ammatilliseen koulutukseen.

Alueen vanhin koulu on 1912 valmistunut monumentaalinen Cygnaeuksen kansakoulu. Koulun edustan Cygnaeuksen puisto on Puistokadun puistoakselin pääteaukio, toisena päätteenä on Raatihuone ja Raatihuoneenpuisto. Cygnaeuksen puistossa on kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin Äestäjä-veistos, joka paljastettiin 1920. Myös koulun sisätiloissa on Cedercreutzin reliefejä. Koulun takana olevaa sisäpihaa reunustaa ruokala 1950-luvulta.

Cygnaeuksen puistoaukion laidalla oleva Karhulinna on nykyään Steinerkoulu. Talo on alun perin rakennettu suojeluskunnalle 1928. Sisätilat ovat muuttuneet, mutta suojeluskuntataloille ominainen klassistinen ulkoarkkitehtuuri on säilynyt.

1930-luvun kouluja ovat Cygnaeuksen kansakoulun vieressä Porin suomalaisen yhteislyseon koulu laajennuksineen sekä sen vieressä entinen Tyttöjen ammattikoulu. Yhteislyseon tunnuspiirre on pyöristetty ulkokulma, johon sijoittuu koulun pääporras.

Tyttöjen ammattikoulun viereen 1950-luvulla rakennettu laaja Poikien ammattikoulu koostuu nelikerroksisesta keskiosasta, kaksikerroksisista itä- ja länsisiivistä, joita reunustavat pohjoispäässä ja sisäpihalla yksikerroksiset osat. Lisäksi sisäpihalla, Porilaistenkadun varrella sijaitsee entinen valimo ja autonkorjaajalinjan rakennus. Rakennuksen tyypillistä 1950-luvun kouluarkkitehtuuria kuvastavat kahitiiliset ja sokkelistaan liuskekivet julkisivut ovat monin osin säilyneet, suurimmat muutokset ovat 1980-90-luvuilta.

Historia

Cygnaeuksen kansakoulu valmistui Porin silloisen kaava-alueen ulkopuolelle 1912. Cygnaeuksen koulun suunnittelukilpailun voitti arkkitehti Usko Nyström ja rakennustyöt käynnistettiin 1910.

Arkkitehti Harald Andersin laati kaupungin kasvuun varautuvan Porin yleissemakaavan 1923. Kaavasta toteutui Porin IX kaupunginosa, jonne rakennettiin Andersinin kaavan mukaan mm. monia julkisia rakennuksia, ennen kaikkea suuri joukko kouluja.

Porin suojeluskuntatalo Karhulinna vihittiin 1928. Rakennuksen piirsivät arkkitehti Gunnar Wahlroos ja rakennusmestari Hjalmar Siren. Porin seudun Steinerkoulu muutti Karhulinnaan 1999.

Porin suomalaisen yhteislyseon koulu valmistui 1934 arkkitehti Elsa Arokallion suunnittelemana. Koulua on myöhemmin laajennettu.

Työille tarkoitettu Teljän ammattikoulu (nykyinen Porin palveluopisto) rakennettiin 1936-1938 arkkitehtina Oiva Viljanen. Poikien ammattikoulu (nykyinen Porin palveluopisto) valmistui 1952. 1980-1990-luvuilla rakennuksen keskiosassa ja itäsiivessä toteutettiin mittavia muutostöitä, jotka vaikuttivat myös ulkoasuun. 2005 rakennuksen länsisiiven muutostyö vaikutti myös osan julkisivuihin.

Kaavatilanne

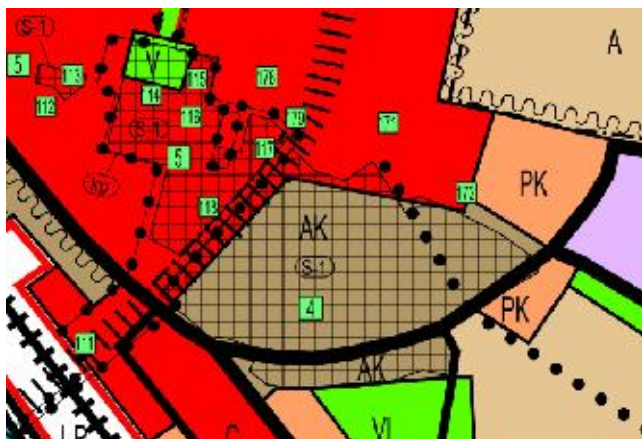
Maakuntakaavassa Riihikedon koulukorttelit sisältyvät Riihikedon aravatalojen maakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (kh 2). Erillisinä maakunnallisesti merkittävänä kh2-

kohteina on osoitettu Cygnaeuksen koulu, Karhulinna (Tasavallankatu 2), Riihikedon koulu ja Teljän ammattikoulu (Rautatien puistokatu 5).

Maakuntakaavaote

10.12.2007 hyväksytyssä Kantakaupungin yleiskaavassa Riihikedon koulukortteli on osoitettu pääosin keskustatoimintojen alueeksi (C), jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa(s-1). Erillisinä suojelukohteina on osoitettu Cygnaeuksen kansakoulu, Karhulinna, Yhteislyseo, Teljän ammattioppilaitos ja Tekninen ammattioppilaitos.

Yleiskaavaote

Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 22.2.1946, 16.1.1961 ja 18.3.1999. Koulujen tontit on osoitettu yleisten rakennusten korttelialueeksi. Alueen keskellä on yksi asunto- ja liikekortteli. Cygnaeuksen koulun edustalla on puistoalue. Asemakaavoissa ei ole suojelumerkintöjä.

Cygnaeuksen koulu.

Asemakaavaote

Suositukset

Asemakaava-alueella ensisijainen suojelun väline on asemakaava. Alueen asemakaavoissa ei ole käsitelty suojelua. Yleiskaavassa alueen suojeluarvot on tunnistettu ja asemakaavaa päivitettäessä yleiskaavan ohjausvaikutuksen myötä on luontevaa tutkia alueen suojelun tarvetta asemakaavaa kokonaisvaltaisesti päivittämällä.

Lisäksi Cygnaeuksen koulun arvokkaiden sisätilojen vuoksi on tarpeen harkita koulun suojelun tutkimista rakennusperintölain kautta. Sisätiloja ei pystytä riittävästi asemakaavalla suojelemaan. Alueella tehtiin hankkeen yhteydessä paikalla käynti.

Inventointeja on tehty vuosina 2005, 2007 ja 2015. Palmgrenin konservatorion inventoinnissa ei ole arvoluokkaa. Alueella tehtiin hankkeen yhteydessä paikalla käynti.

Riihikedon koulukorttelit: Inventoidut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

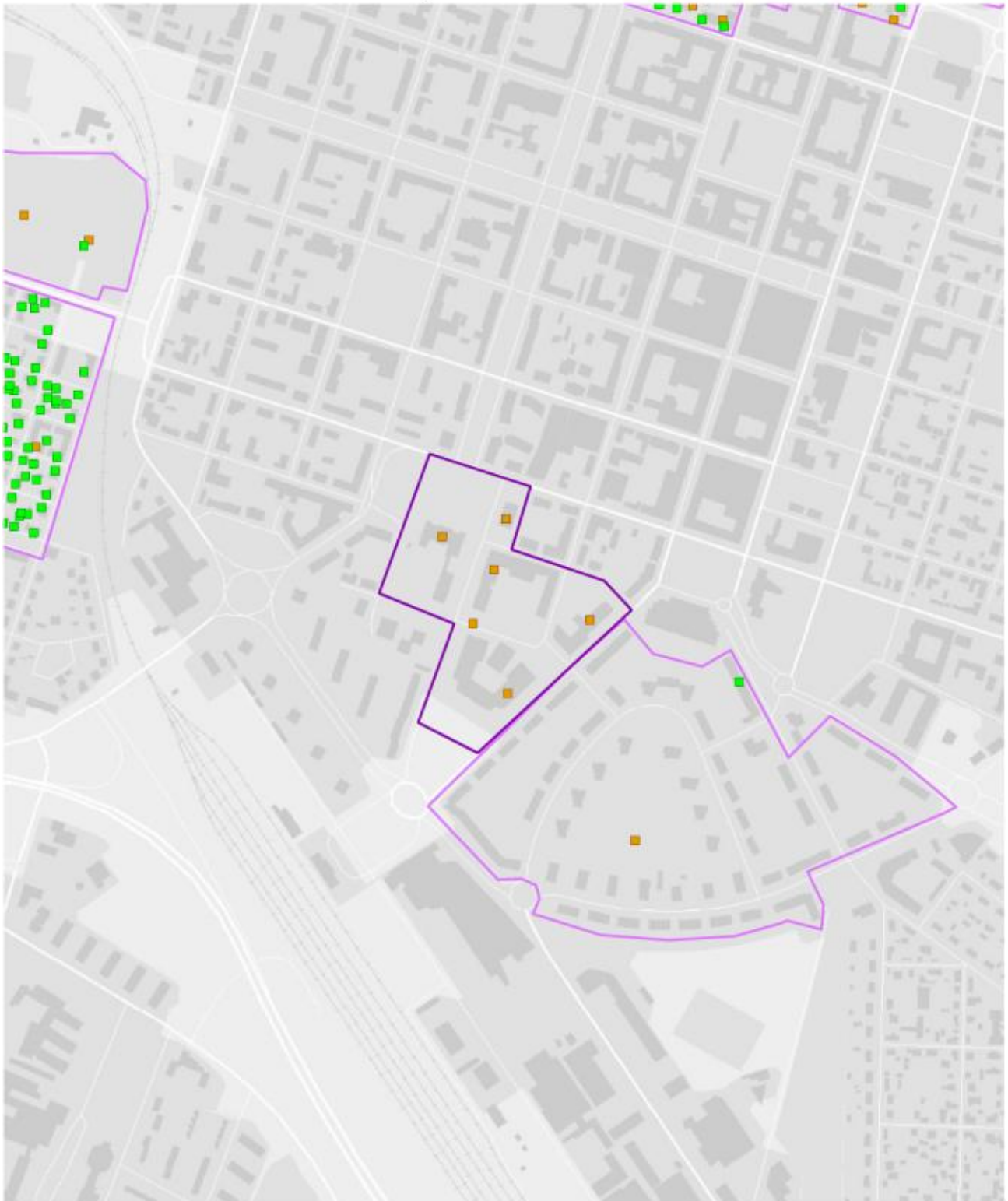
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 35 70 140 210 280 350 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
 © Satakunnan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Riihikedon koulukorttelit: kaavasuojellut rakennukset

 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

 Asemakaavassa suojeltu rakennus

 Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 35 70 140 210 280 350 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
© Museovirasto
© Maanmittauslaitos lupa nro 7/MMU/12
© Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Söörmarkun kylä

Söörmarkun korkeatasoinen rakennuskanta, lehtevät pihapiirit, vanha tielinjaus ja jokilaakson pellot muodostavat erinomaisen edustavan talonpoikaisen agraariympäristön. Talonpoikaistalojen etelä- ja pohjoispuolisilla rinteillä on pienasutusta, ja kylässä on nähtävillä asutuksen sosiaalinen kerrostuneisuus.

Söörmarkun kylän viljelykset ovat Söörmarkunjoen kapeassa painanteessa ja kylän talot Anttila, Mattila, Valli, Linti, Kartano ja Kuuri ovat jokilaaksoa seuraavan mutkittelevan maantien varrella tiheänä ryhmänä. Useilla tiloilla on 1800-luvun loppupuolelta oleva päärakennus, joka on vuorattu uusrenessanssityyliin.

Historia

Söörmarkunjoen varrella oleva Söörmarkku on asutettu keskiajalla, jolloin kylän läpi kulkeva tieyhteys oli osa Ulvilan ja Rauman välistä maantietä. 1560-luvulla Söörmarkun (Södermark) kylässä oli yhdeksän taloa. Vanhin asutus on ollut ruotsinkielistä.

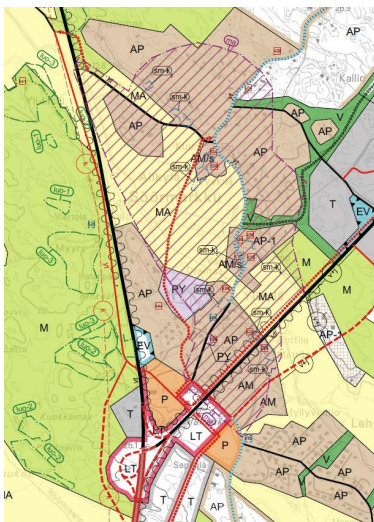
Kaavatilanne

Maakuntakaavassa Söörmarkun kylä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä (kh 1), edellisen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksen mukaisesti (RKY 1993), joka on alueen eteläosasta hieman suppeampi.

Maakuntakaavaote

Noormarkku-Toukarin osayleiskaava on hyväksytty 15.6.2015. Söörmarkun kylä on yleiskaavassa osoitettu pääosin pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AP), maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA) sekä aluemerkinä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristöt ja maisemat (ma), jonka rajaus hieman poikkeaa RKY-alueen rajauksesta. Suojeltuja kohteita (suojeltu rakennus ja pihapiiri) on 12 kpl ja lisäksi kaksi kohdetta on osoitettu taajama- tai kyläkuvan kannalta arvokkaana rakennuksena ja pihapiirinä.

Yleiskaavaote

Pienellä osalla aluetta on asemakaava. Alueen asemakaavat ovat tulleet lainvoimaisiksi 11.2.2008 ja 5.9.2006. Asemakaavoitetut osat on osoitettu asumiseen ja lähivirkistysalueeksi. RKY-alueen laidalle on osoitettu julkisten lähipalvelurakennusten korttelialue koulua ja lasten päiväkotia varten. Alueella ei ole asemakaavan suojelumerkintöjä.

Asemakaavaote alueen eteläosasta

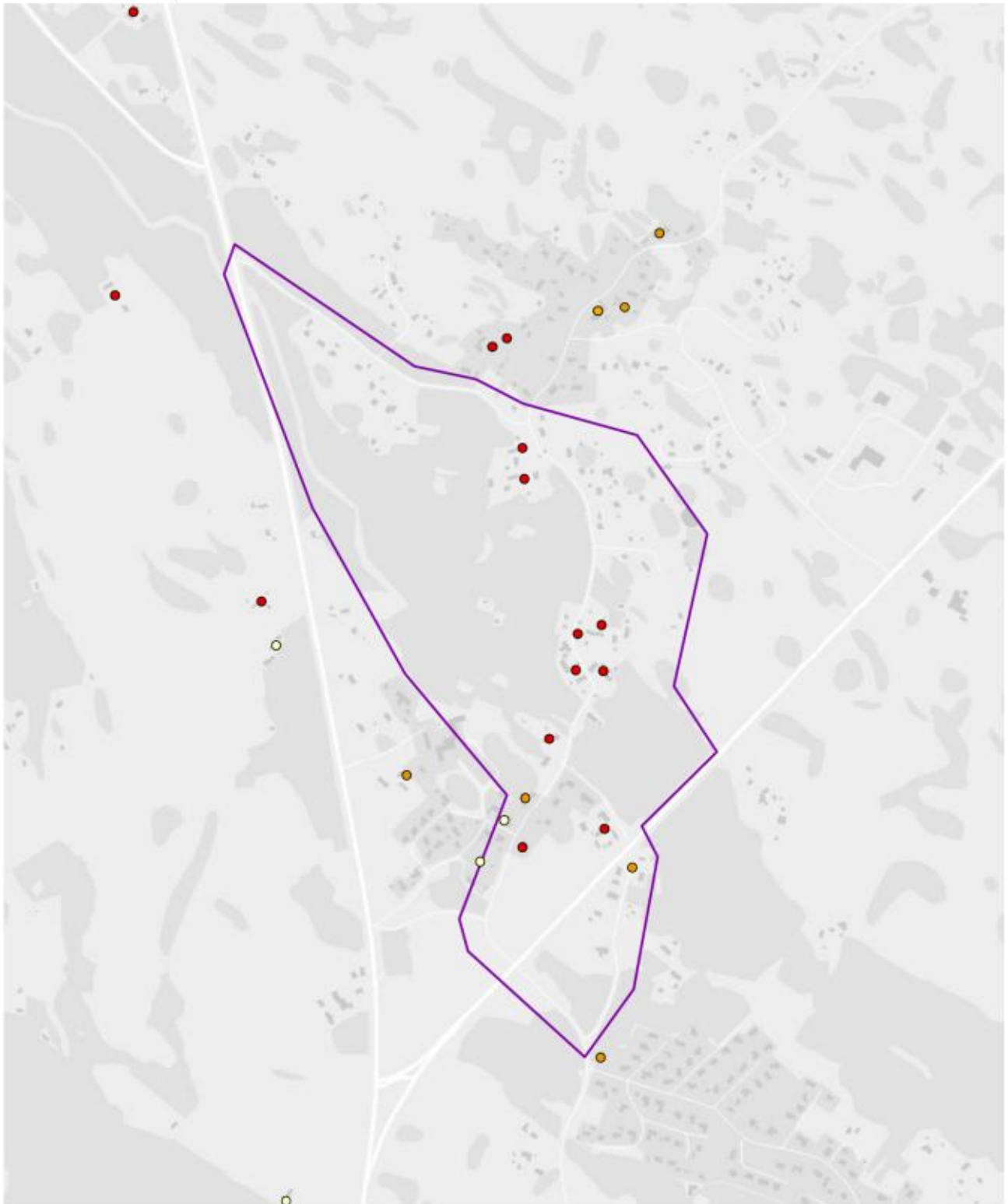

Asemakaavaote alueen itäreunalta

Suosituks

Alueen suojele on huomioitu yleiskaavan tasolla. Osalla aluetta on asemakaava, jossa suojelumerkintöjä ei ole. Yleiskaavan yhteydessä alueen rakennukset on inventoitu. Mikäli asemakaava laaditaan, suojele voidaan käsitellä sen yhteydessä. Suojelun välineenä rakennusperintölaki on raskas kun kyseessä on tavanomainen perinteinen kylämiljöö yksityisessä käytössä olevine rakennuksineen. Kohteiden suojelelun tarve voidaan huomioida kuntakaavoituksen yhteydessä.

Söörmarkun kylä: Inventoidut rakennukset

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Inventoidut rakennukset:

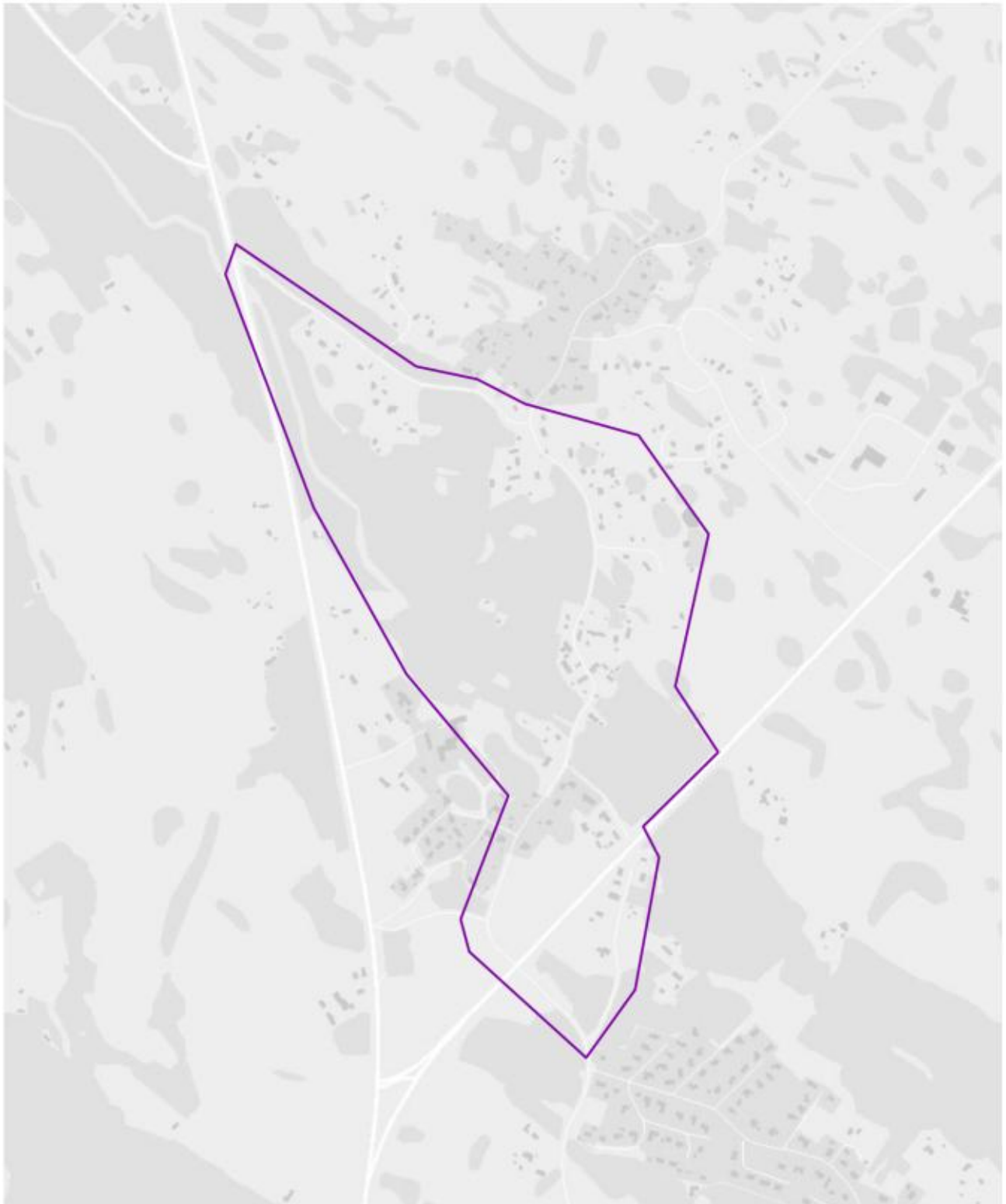
- A - Suojeltava kohde
- B - Lievemmin suojeltava kohde
- C - Kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle
- Ei määritelty

0 55 110 220 330 440 550 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
 © Satakunnan Museo

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Söörmarkun kylä: kaavasuojellut rakennukset

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
- Asemakaavassa suojeltu rakennus
- Yleiskaavassa suojeltu rakennus

0 55 110 220 330 440 550 m

© Varsinais-Suomen ELY-keskus
 © Museovirasto
 © Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/12
 © Porin kaupunki

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kooste suosituksista:

LaRS mahdollinen suojelun välineenä

- Ahlaisten kirkonkylä (harkittava)
- Kellahden kartanomaisema (harkittava)
- Kivi-Pori: teatteri, Junneliuksen palatsi, Otava, Rosenlewin talo (harkittava)
- Kivi-Pori: raatihuone (vireillä suojeluasiana)
- Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset: Villa Mairea, A. Ahlström Oy:n pääkonttori, Noormarkun ruukin saha, Havulinna, Isotalo ja paja. (vireillä suojeluasiana)
- Riihikedon koulukorttelit: Cygnaeuksen koulu (harkittava)

Asemakaavan päivitys- tai laatimistarve

- Kraftmanin härkätalli ja navetta (päivitys, suojelumerkinnän määräys puuttuu)
- Lavian kirkonkylän raitti (päivitys)
- Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö (Uniluodon ja luotsiaseman alue, päivitys)
- Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset
- Pihlavan saha ja asuinalueet / Kappalemaa, päivitys
- Porin teollisuusmaisema (pieneltä osin; Impilinna ja Satulinna)
- Reposaaari (päivitys)
- Riihikedon aravatalot (päivitys)
- Riihikedon koulukorttelit (päivitys)

Inventoinnin päivitys-, täydennys- tai laatimistarve

- Ahlaisten kirkonkylä (päivitys, arvottaminen)
- Kellahden kartanomaisema (inventointi puuttuu)
- Kivi-Pori (päivittäminen, arvottaminen)
- Kraftmanin härkätalli ja navetta (arvottaminen, täydennys)
- Lavian kirkonkylän raitti (täydennys)
- Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö (Uniluodon arvottaminen, luotsiaseman inventointi)
- Pihlavan huvila-alue (uudemman rakennuskannan inventointi puuttuu, 1940->)
- Pihlavan saha ja asuinalueet (arvottaminen, täydennys)
- Porin teollisuusmaisema (päivitys)
- Reposaaari (täydennys)
- Riihikedon aravatalot (arvottaminen, täydentäminen)

Suojelu ratkaistu

- Juseliuksen mausoleumi ja Käppärän hautausmaa (kirkkolaki)
- Kivi-Pori (kirkkolaki, asemakaava pääosin)
- Kraftmanin härkätalli ja navetta (asemakaava)
- Kokemäenjoen luodot (yleiskaava, asemakaava)
- Lavian kirkonkylän raitti (kirkkolaki, asemakaavalla pieneltä osin)
- Mäntyluodon luotsi- ja satamaympäristö (asemakaavalla, osin)
- Noormarkun ruukin ja Ahlström-yhtiön rakennukset (alueen suojelu ratkaistu yleiskaavan tasolla)

- Pihlavan huvila-alue (asemakaava)
- Pihlavan saha ja asuinalueet / Saha ja Halssi (asemakaava)
- Porin kuudes kaupunginosa (asemakaava)
- Porin teollisuusmaisema (pääosin, asemakaava)
- Porin vanha hautausmaa (asemakaava)
- Reposaari (osin, asemakaava)
- Söörmarkun kylä (ratkaistu yleiskaavan tasolla)

